

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2020

Sabina Příbylová

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra dějin a didaktiky dějepisu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vybrané osobnosti protinacistického odboje na území dnešní
Městské části Praha 8

Individuals of Significance involved in the Anti-Nazi Resistance
in today's Prague 8 district

Sabina Příbylová

Vedoucí práce: PhDr. Petr Koura, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: ČJ-D

2020

Odevzdáním této bakalářské práce na téma *Vybrané osobnosti protinacistického odboje na území dnešní Městské části Praha 8* potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, 3. května 2020

.....

Podpis

Poděkování

Chtěla bych tímto poděkovat svému vedoucímu práce PhDr. Petru Kourouvi, Ph.D. za cenné připomínky a rady při vypracování této práce, a také za ochotu a čas, který mi věnoval při odborných konzultacích.

Dále bych chtěla poděkovat své rodině, svému příteli a přátelům za jejich velkou podporu a trpělivost v době, kdy tato práce vznikala.

ABSTRAKT

Cílem práce je zmapovat osudy a činnost účastníků protinacistického odboje žijících v pražské čtvrti Libeň, a zároveň se pokusit o souhrnnou analýzu odbojových organizací, ke kterým tyto osoby náležely a v rámci nichž byly činné. Jmenovitě se bude jednat o osoby JUDr. Václava Holého, Karla Elznice a Františka Andršta. Dále se zaměřím na ilegální tiskařskou a letákovou činnost Cyrila Šumbery a Josefa Krátkého. Dalším bodem práce bude zpracování životných příběhů členů Sokola Václava Nováka a Bohuslava Strnada, kteří byli propojeni se členy výsadku ANTHROPOID.

KLÍČOVÁ SLOVA

Protinacistický odboj, Petiční výbor Věrní zůstaneme, Ústřední vedení odboje domácího, ilegální KSČ, TJ Sokol, Protektorát Čechy a Morava.

ABSTRACT

The aim of this Bachelor thesis is to describe the lives and activities of people belonging to anti-Nazi resistance who lived in region of Prague, particularly Libeň. Moreover, this thesis will attempt to provide a full analysis of resistance organizations to which the following persons belonged to and worked for: JUDr. Václav Holý, Karel Elznic, František Andršt, Bedřich Pivoňka. Furthermore, this thesis will also focus on the issue of illegal printing of resistance materials made by Cyril Šumbera, Josef Krátký and František Knížek. Lastly, this thesis will discuss the life of members belonging to the PE organisation called Sokol. Particularly, Václav Novák and Bohuslav Strnad, who were connected with the members of the ANTHROPOID airdrop.

KEYWORDS

Anti-Nazi resistance, Petitions Committee, Central Leadership of Home Resistance, Illegal Communist Party of Czechoslovakia, PE Organisation Sokol, Protectorate of Bohemia and Moravia.

Obsah

1. Úvod.....	8
2. Petiční výbor Věrní zůstaneme	10
2.1 Počátky, aktivity a transformace.....	10
2.2 První garnitura PVVZ a příslušné komise	14
2.3 Organizace PVVZ – Horizontální a vertikální koncepce ilegální sítě.....	15
2.4 Odbojová činnost a jednotlivé složky PVVZ.....	16
2.5 Ztráty PVVZ a nástup druhé garnitury	19
2.6 Organizace a aktivity PVVZ pod vedením druhé garnitury	20
2.7 Pád druhé garnitury.....	22
3. František Andršt.....	23
4. Ústřední vedení odboje domácího	29
4.1 Politické ústředí – počátky organizace	29
4.2 Vedoucí jádro PÚ.....	30
4.3 Meziorganizační spolupráce a aktivity PÚ	32
4.4 Zatýkání a pád Politického ústředí.....	33
4.5 ÚVOD – Nová koncepce a organizace.	34
4.6 Názorové rozdíly.....	36
4.7 Programové usnesení ÚVOD.....	37
4.8 ÚVOD a ilegální činnost.....	39
4.9 Zásah Gestapa proti ÚVODu	41
5. JUDr. Václav Holý.....	42
6. Ilegální KSČ.....	46
6.1 Přejít do ilegality, první garnitura a zahraniční vedení KSČ.....	46
6.2 Organizace ilegální sítě.....	47
6.3 Ilegální činnost.....	48
6.4 První zatýkácké akce Gestapa	51

6.5 Rozpad první garnitury ilegální KSČ	52
6.6 Druhá garnitura ilegální KSČ a reorganizace ilegální sítě.....	53
6.7 Ústřední vedení odboje domácího a ilegální KSČ	54
6.8 Druhá garnitura a ilegální odbojová činnost.....	55
6.9 Zásahy Gestapa a druhá garnitura ilegální KSČ	57
7. Karel Elznic	59
8. Cyril Šumbera a Josef Krátký	64
9. Obec sokolská v odboji.....	68
9.1 ČOS v letech 1938-1939.....	68
9.2 Přejít do ilegality	70
9.3 Odbojová činnost členů Sokola	71
9.4 Obec sokolská ve vztahu k domácí rezistenci.....	72
9.5 Zákaz aktivit ČOS a Akce Sokol	73
9.6 Organizace JINDRA	74
10. Bohuslav Strnad	76
11. Václav Novák.....	79
Závěr	82
Seznam použitých pramenů a literatury.....	84
Primární prameny.....	84
Sekundární literatura.....	86

1. Úvod

Katastrální území Libeň je dnes již neodmyslitelnou součástí Městské části Praha 8. Tamní ulice, náměstí i budovy nám mohou vypovědět mnohé o významných historických okamžicích národních dějin, jež zde zanechaly své otisky. Jedním z dokladů dějinných událostí, konkrétně z období Protektorátu Čechy a Morava, je místní vzpomínková kultura v podobě pamětních desek a názvů některých zdejších ulic a náměstí, uchovávajících památku členů protinacistického odboje. Při bližším zkoumání můžeme konstatovat, že zastoupení osobností domácí resistance, pro něž byla Libeň domovem či místem, kde byli ilegálně činní, je zde opravdu pestré.

V rámci této bakalářské práce bude mým cílem zpracovat osudy několika vybraných osobností protinacistického odboje spolu se začleněním jejich ilegální činnosti do kontextu organizací domácího odboje, ke kterým tyto osobnosti náležely. Analýza těchto organizací je ohraničena momentem zadržení níže vybraných osobností gestapem. Jako kritérium výběru nám poslouží poněkud neformální, leč mezi místními stále užívané rozdělení území Libně na část dolní a horní. V tzv. dolní Libni se nachází ulice Andrštova a Novákových, náměstí Dr. Václava Holého a Elsnicovo náměstí. Tato toponyma odkazují na funkcionáře odbojové organizace *Petičního výboru Věrní zůstaneme* Františka Andršta a rodinu Novákových, oddaných členů *České obce Sokolské*. Dále se jedná o funkcionáře *Ústředního vedení odboje domácího* JUDr. Václava Holého a v neposlední řadě o Karla Elznice z ilegální *Komunistické strany Československa*. Z řad odbojových pracovníků, na něž odkazují objekty památkové kultury v podobě pamětních desek, zde zpracuji osudy a ilegální činnost Cyrila Šumbery a Josefa Krátkého, již také náleželi k *ilegální KSČ*.¹ V neposlední řadě se bude jednat také o osud rodiny činovníků České obce Sokolské Bohuslava a Marie Strnadových, jejichž statečnost při podpoře výsadku ANTHROPOID nám připomíná pamětní deska v ulici Pivovarnická.

---

¹ Pamětní deska, připomínající odbojovou aktivitu Cyrila Šumbery a Josefa Krátkého, byla až do svého odstranění na počátku roku 1990 umístěna na domě v Lindnerově ulici čp. 525.

Při zpracování tématu práce se budu opírat o informace, které jsem získala v rámci archivního výzkumu ve fondech Archivu bezpečnostních složek a Národního archivu v Praze. Konkrétně se jedná o fondy Německé soudy v říši, Svaz protifašistických bojovníků, Prezidium zemského úřadu v Praze a Policejní ředitelství Praha II.

Značná část práce také čerpá ze sekundární odborné literatury, zabývající se tematikou domácí protinacistické rezistence v letech 1939-1945. Především bych chtěla vyzdvihnout publikace *Vlastenci proti okupaci: ústřední vedení odboje domácího: 1940-1943* od Václava Kurala, v níž autor čtenářům předkládá vyčerpávající analýzu organizace ÚVOD; dále pak *K problematice vzniku národní fronty v domácím odboji: vývoj odbojové organizace PVVZ na území Čech v letech 1939-1941* od Jana Kuklíka. Dalším významným zdrojem ze seznamu odborné literatury je dizertační práce od historika Jana B. Uhlíře *Sokol za protektorátu. Organizovaná rezistence ČOS*. V neposlední řadě je jak pro odborníky z oboru, tak pro laickou veřejnost velice cenná edice historických dokumentů, vydaných v publikaci *Atentát na Reinharda Heydricha a druhé stanné právo na území tzv. protektorátu Čechy a Morava* od historika Vojtěcha Šustka.

2. Petiční výbor Věrní zůstaneme

Spolu s *Obranou národa* a *Politickým ústředím* na okupovaném území působila další, neméně významná odbojová organizace, známá také pod iniciálovou zkratkou PVVZ. *Petiční výbor* bychom mohli velmi obecně popsat jakožto organizaci odborářskou, a to především díky poměrně specifické pracovní specializaci jejich členů. Jak později uvidíme, *Petiční výbor* se ze strategických důvodů snažil získat do svých řad jedince z odvětví, která byla důležitá pro zisk v té době tolik ceněných informací, a díky tomuto zázemí tvořil s ON a PÚ pevný a kvalitní základ pro zastřešující organizaci ÚVOD.

2.1 Počátky, aktivity a transformace

Pokud chceme hledat kořeny PVVZ, je třeba se vrátit do dvacátých let 20. století, kdy kvůli štěpným tendencím v rámci Československé sociální demokracie vzniká několik paralelně existujících názorových proudů, z nichž se mimo jiných vydělila skupina *Dělnická akademie* a roku 1933 nabyla podoby právoplatné instituce. Sdružovali se zde publicisté a intelektuálové s ideově levicovým zaměřením. Ve vedení akademie bychom mohli hledat například Doc. PhDr. Josefa Fischera, prof. Wolfganga Jankovce, Václava Běhounka, Josefa Peška nebo jednatele *Dělnické akademie* a sociálního demokrata prof. Václava Patzaka.²

Aktivity členů *Dělnické akademie* lze dobře sledovat v reakcích na veřejné dění a na poli publicistiky především v pozdějších letech působení, konkrétněji po roce 1935, kdy se Evropa pomalu, ale jistě blížila k celosvětovému konfliktu s totalitními diktaturami. Důležitým mezníkem v činnosti akademie byl *Výbor pro pomoc demokratickému Španělsku*, později přetvořeném do *Společnosti přátel demokratického Španělska*.³ Tato akce přímo reagovala na občanskou válku mezi republikány, podporujícími legitimně zvolenou vládu a následovníky fašistického proudu v čele s generálem Franciscem Francem ve Španělsku. V čele SPDŠ stanul Josef Fischer, účastnili se také Václav Patzak s manželkou. Cílem *Společnosti* bylo poskytnout hmotnou i morální podporu republikánské straně a svým dílem přispět k porážce nastupujícího fašismu ve Španělsku. Konflikt pokračoval od roku 1936 do jara 1939, kdy byli republikáni definitivně poraženi, a hlavní město Španělska Madrid připadl generálu Francovi.

---

² KUKLÍK, Jan. *K problematice vzniku národní fronty v domácím odboji: vývoj odbojové organizace PVVZ na území Čech v letech 1939-1941*. Praha: Univerzita Karlova, 1976, str. 20.

³ Tamtéž, str. 21.

O další antifašistické činnosti členů akademie svědčí sborník *Jejich boj* z pera autorů J. Fischera a V. Patzaka, kde se výrazně antifašisticky vyjadřují k *Sudetendeustche Partei* a k situaci v Sudetech během událostí roku 1938. Dalším významným počinem členů akademie bylo sepsání tzv. květnového manifestu *Věrní zůstaneme*, s podtitulem *Odkazu presidenta Masaryka věrní zůstaneme*, otištěného dne 15. května 1938 v několika novinách, který reagoval na Karlovarské požadavky SdP z dubna 1938. Manifest vyzýval k pevnému odhodlání, k obraně demokracie jak na domácí půdě, tak i ve světě, a odsuzoval fašistické tendence nadvlády silných nad slabšími. Zvláště symbolické bylo datum, kdy tento dokument vyšel – jednalo se o připomínku manifestu spisovatelů z roku 1917, který vyzýval členy politické reprezentace, aby neopouštěli ideu samostatného státu a nepoklonkovali dožívajícímu Rakousku-Uhersku.⁴

Samotná myšlenka potřeby vyjádřit se ke zmíněným událostem přišla ze tří různých stran. Nejprve z okruhu osob kolem *Lidových novin*, tehdy řízených Ferdinandem Peroutkou, dále pak od filosofa Josefa L. Fischera a v neposlední řadě od již zmiňovaného funkcionáře *Dělnické akademie* Josefa Fischera spolu s manželi Václavem a Annou Patzakovými. Prvně jmenovaný J. L. Fischer se spolu s literárním kritikem Bedřichem Václavkem zhostili úkolu vypracovat první verzi manifestu, která však nakonec otištěna nebyla.⁵ Ve většině pražských novin si mohli čtenáři ráno dne 15. května 1938 přečíst text z pera autorů Josefa Fischera, Václava Patzaka, JUDr. Františka Bléhy a dalších.⁶

---

⁴ JANEČEK, Oldřich. *Z počátků odboje: 1938-1941*. Praha: Naše vojsko, 1969, str. 214.

⁵ Verze manifestu, sepsaná J. L. Fischerem, nebyla schválena prezidentem Edvardem Benešem. Celou aktivitu označil za nepříliš vhodnou se stanoviskem, že je třeba vyčkat na vhodnější příležitost. V případě textu manifestu Josefa Fischera a Václava Patzaka, je možné se domnívat, že byl úspěšnější díky odlišné strategii autorů. Prezident Beneš byl informován memorandem o jejich úmyslu uskutečnit petiční akci a pokusit se tak stmelit politickou reprezentaci v chaotických dnech následujících po anšlusu Rakouska. Leč se k této akci prezident Beneš také vyjádřil váhavě, od příprav manifestu nebylo upuštěno.

KUKLÍK, Jan. *Spisovatelský manifest a Petiční výbor Věrní zůstaneme*. In: *Přednášky z 51. běhu Letní školy slovanských studií*. Praha: Univerzita Karlova, 2008, str. 152-156.

⁶ Text manifestu bychom však marně hledali na stránkách Peroutkových *Lidových novin*. Ferdinand Peroutka jej označil za „politicky nešťastný a jako dílo pouze jedné skupiny.“ Tamtéž, str. 158.

Dokument podpořilo mnoho významných kulturních osobností své doby; nese podpisy např. Stanislava Kostky Neumanna, Konstantina Biebla, Josefa Čapka, Vladimíra Holana, Františka Langera, Františka Halase, malíře Jana Zrzavého, herce Zdeňka Štěpánka, za vědeckou obec pak je třeba zmínit Prof. MUDr. Jana Bělehrádka.⁷ Téměř ihned po vydání manifestu byl vytvořen petiční výbor, nesoucí stejný název, tj. *Věrní zůstaneme*, ve zkratce PVVZ, jehož hlavním úkolem byla organizace petiční akce. V rámci vedení *Petičního výboru* zde figurovaly jak osobnosti z *Dělnické akademie*, tak i ze Společnosti přátel demokratického Španělska – zde nutno připomenout, že například Josef Fischer byl funkcionářem zároveň v obou jmenovaných skupinách, podobně jako mnoho dalších – i z jiných kruhů; jmenovitě pak již zmínění prof. Bělehrádek jakožto předseda, Josef Fischer jako místopředseda, jednatelem se stal Josef Pešek, starosta *Zemského ústředí Svazu učitelských jednot* a člen *Dělnické akademie*, dále např. literární kritik František Sekanina či rektor Univerzity Karlovy prof. František Slavík.⁸ Text manifestu byl rozeslán spolu s podpisovými archy po celé republice a s výzvou o vytvoření dalších poboček PVVZ, přičemž akce trvala až do posledních srpnových dní téhož roku a získalo se přes milion podpisů, což byl vcelku uspokojivý výsledek.⁹ Nadšení však opadlo po události v Mnichově na přelomu září a října 1938.

Petiční výbor na počátku období druhé republiky hledal pro své působení nový prostor. Prvním z mnoha úkolů bylo stmelení skupiny a udržení její pozice v rámci politického spektra. Postupně došlo k úpravě politického systému, kdy ve vládě od listopadu 1938 figurovala jediná politická strana, a to silně pravicová *Strana národní jednoty*. V tomto zřízení spatřovali členové PVVZ jasné ohrožení demokratických principů a zanedlouho i z jejich řad vzešel návrh založit opoziční levicovou stranu NSPL (*Národní strana pracujících lidu*), k čemuž však nakonec nedošlo. Na politické scéně se sice objevila „opoziční“ *Národní strana práce*, která však vystupovala vůči SNJ velice loajálně, čímž se jen prohloubil pocit totalizujících tendencí ve vládě druhé republiky.

---

⁷ KUKLÍK, Jan. *Spisovatelský manifest a Petiční výbor Věrní zůstaneme*. In: Přednášky z 51. běhu Letní školy slovanských studií. Praha: Univerzita Karlova, 2008, str. 158.

⁸ Tamtéž, str. 159.

⁹ Tamtéž.

Leč *Petiční výbor* za druhé republiky dosáhl určité transformace, nelze ještě hovořit o odbojové organizaci, neboť k jejímu dotvoření došlo až na základě událostí ve dnech 14., 15. a 16. března 1939, kdy bylo Česko-Slovensko de facto smazáno z mapy a nahradily jej Protektorát Čechy a Morava pod kontrolou Hitlerova Německa a německý satelit Slovenský štát. Až v tuto chvíli bylo rozhodnuto vedením *Petičního výboru* o přechodu do ilegality, podobně jako tomu bylo u *Obrany Národa* a *Politického ústředí*.¹⁰ Je také třeba uvažovat o dvou podobách PVVZ, z nichž první fungovala za demokratického státu a následně v počátcích totalitního systému, zatímco druhá jako součást antifašistického odboje pak působila v období nesvobody a tomu také přizpůsobila svou činnost.¹¹

Za těchto nešťastných událostí *Petiční výbor* přišel o jednu ze svých významných osobností; JUDr. František Bléha zemřel krátce po okupaci Česko-Slovenska. Václav a Anna Patzakovi se naopak rozhodli odejít do emigrace do Velké Británie, kde se jim podařilo navázat kontakty se zde sídlícím okruhem pracovníků Edvarda Beneše, konkrétně se uskutečnilo setkání s Annou Patzakovou, která dříve také působila ve *Společnosti přátel demokratického Španělska*.¹² Doma vedení organizace po odchodu Patzakových připadlo Josefu Fischerovi a prof. Volkangu Jankovcovi.

---

¹⁰ Jan Kuklík ve své publikaci k *Petičnímu výboru* uvádí datum 14. března, kdy se mělo sejít užší vedení PVVZ, tj. Josef Fischer, Josef Pešek, Václav Běhounek, manželé Patzakovi spolu s Josefem Čapkem, profesorem Nejedlým, Josefem Horou, Františkem Halasem a Václavem Vydrou na sovětském velvyslanectví, z čehož usuzuje, že právě zde padlo rozhodnutí přechodu *Petičního výboru* do ilegality. KUKLÍK, Jan. *K problematice vzniku národní fronty v domácím odboji: vývoj odbojové organizace PVVZ na území Čech v letech 1939-1941*. Praha: Univerzita Karlova, 1976, str. 38.

¹¹ Nutno zmínit, že název organizace *Petiční výbor Věrní zůstaneme* byl užíván v rámci odboje především ve zkratce a to hlavně v úzkých kruzích vedoucích pracovníků komisí. Mezi ostatními členy organizace kolovala označení jako *Národní revoluční výbor* či *Přípravný revoluční výbor*. Ani německé tajné státní policii nebyl přesný název znám, neboť, jak se můžeme přesvědčit v dochovaných složkách, se zde pod zkratkou PVVZ objevuje spojení „*Pravda vítězí - vede Znamenáček*“ či „*Pravda vždy vítězí - Znamenáček*.“ Znamenáček také bylo krycí jméno generála Jaroslava Čiháka.

KUKLÍK, Jan. *K problematice vzniku národní fronty v domácím odboji: vývoj odbojové organizace PVVZ na území Čech v letech 1939-1941*. Praha: Univerzita Karlova, 1976, str. 41.

Archiv bezpečnostních složek, fond Německé soudy v říši (141), k. 340, sign. 141-340-2, Vyšetřovací složka Bedřicha Vařeky, Josefa Sedlmeyera, Bruna Pitaše a Václava Fialy, str. 3.

¹² KUKLÍK, Jan. *K problematice vzniku národní fronty v domácím odboji: vývoj odbojové organizace PVVZ na území Čech v letech 1939-1941*. Praha: Univerzita Karlova, 1976, str. 39.

2.2 První garnitura PVVZ a příslušné komise

Dnes již nepříliš využívaný termín *garnitura* vysvětluje Akademický slovník cizích slov jakožto „*soubor předmětů tvořících nějaký celek*“ či ve druhém případě jako „*ekologický soubor druhů zjištěný v určitém společenstvu nebo ve vegetační jednotce*“. Pro potřeby humanitních oborů se však zdá nejvhodnější vysvětlení, pocházející z vrstev hovorové češtiny, kde je *garnitura* vysvětlena jako skupina osob, které jsou propojeny určitou činností.¹³ V souvislosti s tímto termínem je třeba v případě *Petičního výboru* se zmínit o specializovaných komisích.

V rámci PVVZ bychom nenašli specifickou úzkou skupinu dvou až tří osob, které by bylo možné najisto označit za vedoucí jádro ilegální organizace. Naopak zde fungovaly navzájem propojené celky, které se zasloužily o chod uvnitř struktur *Petičního výboru*. V první komisi, kterou označují autoři příslušné odborné literatury jako politickou, působil bývalý člen *Dělnické akademie* Josef Fischer společně s nově přichozími Josefem Fukátkem, v té době také členem *Obrany národa*, profesorem Vojtěchem Čížkem a generálem Jaroslavem Čihákem.

Josef Fukátko pracoval jako vysoký úředník Zbrojovky v Brně a také působil jako člen generálního zastoupení Zbrojovky v Praze, přičemž mohl díky své pozici dodat důležité informace o výrobě zbraní na Brněnsku. Prof. Vojtěch Čížek, později známý pod krycím jménem Tichý, v době předválečné fungoval jako funkcionář *Ústředního spolku československých profesorů* a mohl po vypuknutí války tyto cenné kontakty využít k vytvoření vlastní zpravodajské sítě a následně se spojil v PVVZ. Poslední jmenovaný generál Jaroslav Čihák působil jako spojka mezi *Obranou národa* a *Petičním výborem* a zastupoval zde vojenskou složku.¹⁴

---

¹³ KRAUS, Jiří. *Nový akademický slovník cizích slov A-Ž*. Praha: Academia, 2005, str. 273.

¹⁴ KUKLÍK, Jan. *K problematice vzniku národní fronty v domácím odboji: vývoj odbojové organizace PVVZ na území Čech v letech 1939-1941*. Praha: Univerzita Karlova, 1976, str. 43.

Politická komise odvedla složitý úkol přechodu původního PVVZ do ilegality, vypracovala plán budování struktur organizace v ilegalitě v rámci užších i širších vrstev obyvatelstva, současně také řídila veškerou její činnost a navazovala kontakty skrze odbojové spektrum, čemuž výrazně přispěl výše zmíněný gen. Čihák.

Druhou důležitou složkou pro chod odbojové organizace byla komise organizační. Zde spolupracovali gen. Čihák, Josef Pešek, Václav Žižka, štábní kapitán Václav Velínský, major Jaroslav Hájiček, později se ke komisi přidal i JUDr. Karel Bondy, člen sociálně demokratické strany, později díky své činnosti označovaný za „generálního tajemníka“ PVVZ, a František Andršt, funkcionář *Svazu bankovních a spořitelních úředníků* a úředník *České spořitelny*.

Budování obou center řízení PVVZ přibližně trvalo od dubna 1939 do června, kdy došlo ke schůzce komisí a kde byl dohodnut postup v oblasti politické i programové. *Petiční výbor* měl vystupovat jako „nekompromisně protiněmecký“, činně přispívat k oslabování okupačních sil a vytvořit si širokou základnu pro své působení skrze všechny vrstvy obyvatelstva.¹⁵

2.3 Organizace PVVZ – Horizontální a vertikální koncepce ilegální sítě

Organizační komise *Petičního výboru* vytvořila koncepci budování své ilegální sítě v následujících letních měsících, a to horizontálním i vertikálním směrem. Horizontální směr představoval tvorbu kontaktů v jednotlivých krajích, okresech i místních buněk, vertikální směr pak cílil na jednotlivé vrstvy obyvatel i různé instituce – na zaměstnance pošt, železnic, dělníky, osoby pracující ve školství či na úřadech.¹⁶ První dvě jmenované specializované skupiny osob postupem času představovaly pro *Petiční výbor* životně důležitou živnou půdou pro zpravodajské i jiné konspirační činnosti. Osoby pracující a pohybující se na železnicích byly také zásadní pro spolupráci mezi organizacemi, neboť díky bohatým kontaktům se dařilo získávat a dále předávat informace např. o nákladech pohonných hmot, tolik potřebných pro německou válečnou mašinerii, či ohledně transportu vojenských vozidel poblíž dané trati. O tomto bude ještě řeč níže.

---

¹⁵ KUKLÍK, Jan. *K problematice vzniku národní fronty v domácím odboji: vývoj odbojové organizace PVVZ na území Čech v letech 1939-1941*. Praha: Univerzita Karlova, 1976, str. 49.

¹⁶ Tamtéž, str. 51.

Pro horizontální koncepci výstavby ilegální sítě bylo klíčové vytvořit spojení s místními buňkami v jednotlivých okresech po celém území protektorátu. Vedení organizační komise si rozdělilo svá pole působnosti, přičemž např. prof. Jankovec zprostředkovával spojení s oblastními buňkami v Kutné Hoře, Václav Běhounek zajišťoval kontakt se členy organizace v oblastech poblíž Kolína a Poděbrad, Josef Pešek měl na starosti oblast u Příbrami.¹⁷

Jedním z nejdůležitějších opěrných bodů pak pro každou odbojovou organizaci najisto bylo propojení s buňkami na Plzeňsku, kde po celou dobu válečného konfliktu probíhala masivní produkce zbraní putujících do rukou německých jednotek. Jak již bylo zmíněno výše, pro strukturu PVVZ bylo typické zapojení členů pracujících na poštovních úřadech a železnicích, a v případě plzeňské buňky tento důležitý kontakt představoval poštovní zaměstnanec Rudolf Heindl. Takto propojená síť odbojových buněk pak měla za úkol mimo jiné podpořit zpravodajskou činnost pražské centrály PVVZ.

2.4 Odbojová činnost a jednotlivé složky PVVZ

Nejcennější komoditou jsou nejen ve válečných dobách zajisté informace. I proto se odbojové organizace zaměřovaly na hladký chod jejich zpravodajských sítí. V této oblasti fungovala úzká spolupráce mezi PVVZ a *Obranou národa*, jež měla k dispozici několik vysílaček a tím i kontakt s exilovou vládou v Londýně. Depeše a zprávy byly doručovány do zahraničí k Edvardu Benešovi dvojí cestou – buď skrze vysílačku Sparta I, kterou spravovala *Obrana národa*, a kurýrní cestou skrze spolupracovníky PVVZ na poštách a železnicích přes Bratislavu, Budapešť a Bělehrad do Londýna. Svou vlastní vysílačku získal *Petiční výbor* až na konci roku 1941. Obsah zpráv vysílaných do zahraničí byl samozřejmě různorodý. V prvé řadě se jednalo o zprávy z politické oblasti, o stavu domácího odboje a o náladě obyvatelstva. O tuto agendu se starali doc. Fischer, prof. Volfgang Jankovec a prof. Čížek, nyní užívající krycí jméno Tichý.¹⁸

---

¹⁷ KUKLÍK, Jan. *K problematice vzniku národní fronty v domácím odboji: vývoj odbojové organizace PVVZ na území Čech v letech 1939-1941*. Praha: Univerzita Karlova, 1976, str. 93.

¹⁸ Tamtéž, str. 52.

Kromě zpráv z oblasti válečného zbrojení, jež dodával skrze svou pozici vysoce postaveného úředníka Zbrojovky Brno Ing. Josef Fukátko, bylo zapotřebí informovat o stavu hospodářství. V této sekci se výrazně angažoval František Andršt spolu s pracovníkem *Národní banky* Františkem Klečkou, díky němuž zpravodajská síť získala hodnoty stavu německého hospodářství, o zásobování potravin a průmyslových výrobků, dále pak zprávy o financování různých pohledávek, především pak surovin důležitých pro válečný průmysl.¹⁹

PVVZ dále vytvořil koncepci, založenou na zapojení co možná největšího počtu dělníků z továren jako byly Škodovy závody v Plzni, brněnské Zbrojovky, letecký závod Avia v Letňanech, libeňská a vysočanská ČKD. Tito pak měli získávat informace o rozloze podniků, počtu zaměstnanců a jejich politickém smýšlení, o kapacitě závodů, o povaze objednávek, zpracovávaném materiálu a také o novinkách v oblasti výroby.²⁰ Díky složce železničářů dále mohl *Petiční výbor* předávat důležité informace o pohybu vojenských jednotek, o počtu a přesunech palivových cisteren po železnici apod. Tyto informace pro zahraničí zpracovával ing. Jaroslav Fukátko spolu s Františkem Andrštem.

Dalším odvětvím odbojové činnosti *Petičního výboru* byly tiskoviny. Obdobně jako *Obrana národa*, i PVVZ se zabýval šířením ilegálních tiskovin na podporu morálky obyvatel ve válečných letech. Jeho členové přispívali do časopisu *V boj!*, a také se účastnili po boku pracovníků *Obrany národa* schůzek redakční rady, jmenovitě to byl např. Václav Žižka. Dále je třeba zmínit periodikum *Český kurýr*. Tento časopis spadl pod stejnojmennou odbojovou skupinu, vedenou Rostislavem Korčákem a ing. Miroslavem Satranem.²¹ PVVZ se poté také stal samostatně činným. Byla vytvořena redakční rada v čele s prof. Volfgangem Jankovcem, doc. Josefem Fischerem, Jaroslavem Šimsou, Václavem Žižkou a redaktorem Otakarem Wünschem. Rada rozhodla o konceptu tzv. *detektivek*. Časopis byl vydáván v podobě sešitových dobrodružných románů, aby se předešlo podezření ze stran německých policejních složek.

---

¹⁹ Tamtéž, str. 53.

²⁰ JANEČEK, Oldřich. *Z počátků odboje: 1939-1941*. Praha: Naše vojsko, 1969, str. 223.

²¹ Tamtéž, str. 308.

Na prvních stranách mohli čtenáři poznat agitační básně od Františka Halase, dále pak vyjádření ke každodennímu dění v okupované vlasti a také kreslené vtipy jako reakce na říšskou propagandu. V tiráži na poslední straně tak mohli čtenáři najít informace o tiskárně, spravované Šaňem Machem, Konrádem Henleinem a G. E. Stapem.²²

Kromě tohoto druhu tisku *Petiční výbor* distribuoval také protinacistické letáky. Tyto tiskoviny obsahovaly různá hesla, jako např. *Pracuj pomalu*, což byla nejpravděpodobněji výzva především pro dělnictvo v továrnách, aby svou prací nepřispívali válečnému průmyslu. Dále pak byly skrze letáky šířeny pokyny pro jednání s udavači a zrádci, které měli pracovníci továren za úkol ve svém okolí odhalit.

Skupiny železničářů a pracovníků pošt byly aktivní nejen v činnosti zpravodajské. Od roku 1939 se za pomoci železničních zaměstnanců uskutečňovaly organizované převozy osob ohrožených ze strany německých orgánů a vojáků, přičemž trasa vedla z Prahy na Slovensko, dále do Maďarska a Jugoslávie.²³ Neméně důležitá byla sabotážní aktivita. V této rovině probíhala spolupráce s *Obranou národa* a její skupinou tzv. *cukrářů*, přičemž členům *Petičního výboru* poskytl patřičné školení *Obrana národa* pod vedením mjr. Jaroslava Hájička.²⁴ Jako materiál byly využívány nálože s traskavinou v podobě briket, později také speciální zápalnice pro rozněcování ohně a kuličky, ničící ložiska kol u vagónů; dále pak byly přerézávány brzdové hadice.²⁵

Do činnosti v rámci PVVZ se také zapojily členky *Ženské národní rady*, např. JUDr. Milada Horáková, jež úzce spolupracovala s Karlem Bondym, a spolu s ní se přidala do řad *Petičního výboru* Anna Pollertová. Vytvořila pro PVVZ podpůrnou skupinu, jež získávala potřebné finance, zajišťovala ilegální byty a poskytovala finanční i sociální podporu rodinám zatčených osob. Na podzim roku 1939 došlo k odhalení a zadržení členů redakce ilegálního časopisu *V boj!*, přičemž se německé policejní složky postupně propracovaly až k strukturám *Obrany národa* a také *Petičního výboru*.

---

²² V případě Šaňo Macha to byla narážka na slovenského novináře a člena Hlinkovy slovenské Lidové strany a sympatizanta nacismu Alexandra Macha.

KUKLÍK, Jan. *K problematice vzniku národní fronty v domácím odboji: vývoj odbojové organizace PVVZ na území Čech v letech 1939-1941*. Praha: Univerzita Karlova, 1976, str. 55.

²³ Tamtéž, str. 76.

²⁴ KUKLÍK, Jan. *K problematice vzniku národní fronty v domácím odboji: vývoj odbojové organizace PVVZ na území Čech v letech 1939-1941*. Praha: Univerzita Karlova, 1976, str. 57.

²⁵ Tamtéž, str. 76.

2.5 Ztráty PVVZ a nástup druhé garnitury

Jedním z prvních zatčených pracovníků *Petičního výboru* byl člen politické komise Ing. Jaroslav Fukátko a o několik týdnů později byl zatčen také prof. Vojtěch Čížek. Poslední člen politické komise doc. Josef Fischer přešel do ilegality pod krycím jménem Hübschmann. Následovalo zadržení členů redakční rady *detektivek* Otakara Wünsche spolu s Václavem Housarem. Václavu Žižkovi, který také zastával pozici redaktora, se naštěstí podařilo včas odejít za hranice. To se podařilo i gen. Jaroslavu Čihákovi. Ztráty však bohužel pokračovaly i po novém roce, kdy byli v únoru 1940 zadrženi B. Truksa a člen organizační komise A. Tomas.²⁶ Na základě těchto událostí, které se nedotkly pouze vedoucího jádra *Petičního výboru*, nýbrž silně negativně poznamenaly i *Obranu národa* a *Politické ústředí*.

Přes velké poškození obou vedoucích komisí se podařilo PVVZ regenerovat díky úsilí JUDr. Karla Bondyho a Františka Andršta, kteří ihned zapracovali potřebné reformy pro obnovu konspirační činnosti a kteří se stali postupem času pro *Petiční výbor* nepostradatelní. Prvním úkonem bylo přebudování vedoucího jádra skupiny. Josef Fischer, leč svého času v ilegality, se dále aktivně podílel na dění v *Petičním výboru* jakožto poslední a jediný člen politické komise, přičemž převzal její celou agendu. Vedení organizační komise nyní obstarávali Bondy s Andrštem. Vojenskou pozici v PVVZ, dříve zastávanou gen. J. Čihákem nyní převzal plukovník Josef Churavý, též z *Obrany národa*, čímž byly obnoveny vazby mezi organizacemi. Původní rozdělení vedoucího jádra na dvě komise bylo nahrazeno jednotným vedením v podobě tzv. *Akčního komitétu*.²⁷ Spolu s Bondym a Andrštem zde figuroval Jan Černoch a dlouholetý člen PVVZ Wolfgang Jankovec. Své místo si v řadách *Petičního výboru* udržela také Anna Pollertová. Nelze opomenout ani nováčky Antonína Kuličku, který nahradil Bohumíra Truksu v pozici vedoucího skupiny poštovních zaměstnanců a jenž se měl stát v budoucnu blízkým spolupracovníkem Františka Andršta, dále pak Ferdinanda Malinu, Josefa Špringla a Josefa Olivu. Výše jmenovaní pak hráli hlavní roli v budování nové ilegální sítě *Petičního výboru*.

---

²⁶ KUKLÍK, Jan. *K problematice vzniku národní fronty v domácím odboji: vývoj odbojové organizace PVVZ na území Čech v letech 1939-1941*. Praha: Univerzita Karlova, 1976, str. 65.

²⁷ Tamtéž, str. 72.

2.6 Organizace a aktivity PVVZ pod vedením druhé garnitury

V rámci *Akčního komitétu* bylo rozhodnuto zachovat horizontální a vertikální koncepci konspirační sítě, jen s rozdílem silnějšího propojení mezi oběma koncepcemi. Novinkou ovšem byl systém ilegálních buněk, tzv. trojic, přičemž člen PVVZ udržoval kontakt pouze s dalšími dvěma, maximálně 3 osobami. Informace mezi buňkami byly předávány skrze systém spojek. Tímto způsobem byly propojeny skupiny v horizontální i vertikální linii, což bohužel později předznamenalo pád PVVZ. Andršt s Bondym se také snažili o zlepšení konspirace, přičemž trvali na důsledném dodržování užívání krycích jmen.

Vedení *Petičního výboru* v Praze bylo vybudováno vertikálně, tzn. jednotlivé skupiny osob zapojené do odboje – např. železničáři či pracovníci pošt – byly přímo napojeny na některou z osob v rámci druhé garnitury. A podobně jako tomu bylo za prvního vedení *Petičního výboru*, i v další fázi vývoje byla poštovní i železničářská složka pro odbojovou aktivitu klíčová. Po železnicích putovaly důležité informace o transportech vojenské techniky, stále docházelo k sabotážím. Leč byla sabotážní činnost spíše ojedinělá, vytvořila se poměrně rozsáhlá síť činných buněk působících např. v České Třebové, Lounech, Kralupech.²⁸ V oblasti zpravodajství pracovníci železnic také nezaostávali. Předně bylo vytvořeno spojení mezi centry v Praze a v Plzni pod vedením Ctibora Trägera, Karla Čámského a Karla Richtera. Pražská zpravodajská centrála PVVZ tak získávala informace o počtu transportů, o dodávkách různých surovin a techniky, *Petičnímu výboru* se také podařilo získat pro svou věc pracovníky plzeňské Škodovky.

K udržení hladkého chodu organizace i samotných buněk velkou mírou přispěli především poštovní zaměstnanci, neboť byli de facto spojkami mezi pražským vedením a jednotlivými skupinami. Toto odvětví odbojové činnosti prve řídili s pověřením Karla Bondyho Bohumír Truksa a Bohuslav Kalkus. Oba muži však byli zatčeni na jaře roku 1940, a posléze jejich zastával Antonín Kulička, kterého lze díky výsledkům své práce označit za více než schopného. Získal také pro *Petiční výbor* nové členy - Ferdinanda Malinu, Josefa Olivu a Josefa Špringla.

---

²⁸ KUKLÍK, Jan. *K problematice vzniku národní fronty v domácím odboji: vývoj odbojové organizace PVVZ na území Čech v letech 1939-1941*. Praha: Univerzita Karlova, 1976, str. 77.

Jako tomu bylo u železnic, i poštovní ilegální síť PVVZ byla rozsáhlá a propracovaná; buňky fungovaly na Brněnsku, Pardubicku, v Plzni, v Mladé Boleslavi, v Nymburku a v dalších městech. V případě pracovníků pošt se jednalo o skupiny čítající kolem 5-8 osob. Tyto skupiny byly napojeny na vedení PVVZ v Praze a zároveň na místní ilegální buňky, díky čemuž mohly velice efektivně získávat a předávat informace jedné či druhé straně. Zprávy byly doručovány na krycí adresy, přičemž bylo nutno do činnosti zahrnout nejen úředníky, ale i další pracovníky, např. listonoše, čímž se poštovní zpravodajská síť ještě více rozrostla. Obsah informací byl více méně obdobný, jako tomu bylo u železničářské složky; šlo o údaje o počtech německých posádek v dané oblasti či městě, zprávy o průmyslové výrobě, o náladě obyvatel a další. Zprávy byly shromažďovány a přepracovány v hlášení prof. Volfgangem Jankovcem, doc. Josefem Fischerem, Františkem Andrštem a Karlem Bondym a následně dopraveny do Londýna – buď po železnici skrze Bratislavu, Budapešť a Bělehrad, nebo byly odvysílány při rádiovém spojení exilové vládě do Londýna.²⁹

Protože *Petiční výbor* nedisponoval až do svého pádu vlastní radiostanicí, zprávy byly nejprve předány pracovníkům *Obrany národa*, kteří udržovali kontakt se zahraničím díky radiostanicím Sparta I. a Sparta II. Spolupráce *Petičního výboru* a *Obrany národa* po velkém zatýkání na sklonku roku 1939 a v prvních měsících roku 1940, naopak se ještě upevnila, a to v rámci utváření struktur *Ústředního vedení odboje domácího*.

Petiční výbor dále rozvíjel svou odbojovou aktivitu i meziorganizační spoluprací. Konkrétně v Libni byla utvořena ilegální buňka zastoupená Josefem Sedlmayerem, jejíž pracovníci získávali informace o výrobě v leteckých závodech Avia v Letňanech, v pobočce Škodových závodů na Smíchově a v továrně Kolben-Daněk ve Vysočanech. Také došlo ke vzájemnému kontaktování se členy *ilegální KSČ*. Osudné se pro *Petiční výbor* stalo propojení s odbojovou skupinou *Všeobecné národní hnutí*, známou také pod neoficiálním názvem *Prstýnkáři*, kde působil gestapem dosazený konfident Antonín Nerad. Za Neradovy spolupráce byl zatčen František Andršt.

---

²⁹ KUKLÍK, Jan. *K problematice vzniku národní fronty v domácím odboji: vývoj odbojové organizace PVVZ na území Čech v letech 1939-1941*. Praha: Univerzita Karlova, 1976, str. 107.

2.7 Pád druhé garnitury

Po zadržení člena *Akčního komitétu* a jednoho z hlavních organizátorů druhého řídicího centra PVVZ Františka Andršta se spustila lavina. Na podzim roku 1941, konkrétně ke konci října ztratil *Petiční výbor* dalšího nepostradatelného člena, JUDr. Karla Bondyho. Ovšem největší ránu PVVZ gestapo zasadilo v momentě, kdy došlo k zatčení Jindřicha Krásy, pracovníka Laichterova nakladatelství. Krása poskytl svůj byt jako úložiště důležitých interních dokumentů PVVZ a německé policejní složky se tak vcelku snadno dostaly k velmi citlivým údajům, včetně krycích jmen a adres. Další vlna zatýkání tak na sebe nenechala dlouho čekat. Ve velmi krátkém časovém úseku byli zadrženi Antonín Kulička, Josef Fischer, Anna Pollertová i Josef Pešek, čímž byla postupně dosažena destrukce pražského jádra. V dalších týdnech gestapo rozklíčovalo téměř celou ilegální síť *Petičního výboru* a na sklonku roku 1941 přestal PVVZ jakožto organizace existovat.

3. František Andršt

Rodák z Benešova u Prahy se narodil 13. listopadu 1897. Přestěhoval se do pražské čtvrti Podolí, konkrétně do ulice Na Dolinách č. p. 31, po sňatku se svou snoubenkou Marií Měchurovou se následně usadil v ulici Chocholouškova č. 8 v Praze – Libni.³⁰ Vychovávali společně syna Borise. V časech před válkou byl aktivním podporovatelem Československé sociálně-demokratické strany. Andršt pracoval jako úředník u *České spořitelny*, ve 30. letech předsedal také *Svazu bankovních a spořitelních úředníků*.

Bohužel se nedochovaly další doklady o Andrštově životě před válkou či o jeho dřívější aktivitě, ať by se jednalo o původní *Petiční Výbor* a manifest s ním spojený, či o činnost rámci Československé sociálně-demokratické strany. Co však lze s určitou pravděpodobností určit, je Andrštovo spojení s ilegálním *Petičním výborem Věrní zůstaneme* již krátce při jeho formování na jaře 1939, neboť se na počátku června jako právoplatný člen zúčastnil schůze komisí, tvořících vedoucí jádro.³¹ Po odchodu do ilegality užíval krycí jména Malina, Bradáč či Franta.³²

František Andršt od počátků první garnitury ilegálního PVVZ působil v organizační komisi, která, jak již bylo zmíněno výše, obstarávala tvorbu kontaktů vedoucího jádra s krajskými, okresními i místními buňkami a vyhledávala pracovníky ze specializovaných odvětví pro konspirační, zpravodajskou a sabotážní aktivitu. Pro zpravodajské oddělení Andršt zdařile využil svých kontaktů a mohl tak dodat informace z oblasti německého hospodářství díky referentu *Národní banky* Františku Klečkoví. Jako jeden z mála členů organizační komise první garnitury unikl vlnám zatýkání na podzim roku 1939 a v zimě 1940. Společně s Karlem Bondym také zastupovali *Petiční výbor* v zastřešující organizaci *Ústřední vedení odboje domácího*. Andršt se spolu s dalšími odbojáři, kteří také unikli zatčení, podílel na opětovném budování ilegální sítě PVVZ a díky svým předešlým zkušenostem si uvědomoval slabá místa konspirační práce, jichž bylo třeba se vyvarovat. Zasadili se o silnější propojení horizontálních i vertikálních složek ilegální sítě tím způsobem, že krajské, okresní i místní buňky byly napojeny na jednotlivé skupiny pracovníků – poštovních zaměstnanců, železničářů a dalších.

³⁰ Národní archiv v Praze, f. Svaz protifašistických bojovníků – ústřední výbor, Praha, sg. Andrštová M., č. j. 19883, Členská přihláška pro pozůstalé ze dne 4. října 1945.

³¹ KUKLÍK, Jan. *K problematice vzniku národní fronty v domácím odboji: vývoj odbojové organizace PVVZ na území Čech v letech 1939-1941*. Praha: Univerzita Karlova, 1976, str. 46.

³² Archiv bezpečnostních složek, fond Německé soudy v říši (141), k. 313, sign. 141-313-1, Vyšetřovací složka Karla Prokopa.

Z počátku se toto rozhodnutí zdálo prospěšné pro obnovení ilegální sítě, zároveň však předznamenalo konec *Petičního výboru*, neboť čím provázanější síť byla, tím jednodušší pak pro gestapo bylo ji postupně celou rozkrýt. Zároveň zde také fungoval přímý kontakt mezi vybraným členem *Akčního komitétu* a ilegální buňkou či skupinou osob; Andrštův spolupracovník Antonín Kulička po zatčení Bohumíra Truksy převzal vedení složky poštovních zaměstnanců, Andršt sám pak vedl skupinu Josefa Sedlmeyera.

Zpravodajské a poštovní složky zajišťovaly přenos mnoha různorodých zpráv a informací, avšak bylo třeba utvořit kontakty i s dělníky, kteří by přinášeli informace o výrobě a používaných materiálech přímo z továren, kde pracovali. I v tomto případě přišla k užitku společná minulost v Československé sociálně-demokratické straně. Josef Sedlmeyer byl od roku 1926 členem spolku kovodělníků a za protektorátu pracoval v továrně Avia v Letňanech, kde byly vyráběny součástky do letadel. Jako první Sedlmeyera kontaktoval prof. Jankovec, následně Sedlmeyer komunikoval přímo s Františkem Andrštem.³³

K prvnímu setkání Jankovce a Sedlmeyera mělo dojít již na přelomu 1939, avšak k pevnější spolupráci spolu kovodělníků a členů PVVZ došlo až na jaře 1941.³⁴ Sedlmeyer měl za úkol vyhledat a přesvědčit ke spolupráci další jedince. Později se po kontaktování Františkem Andrštem pro ilegální zpravodajskou činnost rozhodl i Václav Fiala, truhlář Ringhofferových závodů, Bruno Pitaš, dělník v libeňské pobočce ČKD a Bedřich Vařeka, bývalý člen *Dělnické akademie*, zaměstnaný ve Škodových závodech na Smíchově.³⁵ Skupinu instruoval Andršt, politické záležitosti pak řešil prof. Wolfgang Jankovec.

---

³³ Archiv bezpečnostních složek, fond Německé soudy v říši (141), k. 340, sign. 141-340-2, Vyšetřovací složka Bedřicha Vařky, Josefa Sedlmeyera, Bruna Pitaše a Václava Fialy, str. 12.

³⁴ KUKLÍK, Jan. *K problematice vzniku národní fronty v domácím odboji: vývoj odbojové organizace PVVZ na území Čech v letech 1939-1941*. Praha: Univerzita Karlova, 1976, str. 86.

³⁵ Archiv bezpečnostních složek, fond Německé soudy v říši (141), k. 340, sign. 141-340-2, Vyšetřovací složka Bedřicha Vařky, Josefa Sedlmeyera, Bruna Pitaše a Václava Fialy, str. 5, 11, 14, 19.

Andršt kontaktoval posledního jmenovaného Bedřicha Vařeku v prosinci 1940 po setkání na Václavském náměstí ohledně dodávání informací ze smíchovské Škodovky. Následně došlo ke schůzce všech výše jmenovaných v Lidovém domě v dnešní Hyberské ulici. Zde se Vařeka seznámil s Fialou a Pitašem. Andršt jim podal stručné informace o ilegální zpravodajské činnosti a předal jim několik letáků s tím, že je mají uschovat. Na další schůzce o dva týdny později jim sdělil pokyny – letáky rozdat na svém pracovišti, sledovat náladu spolupracovníků a sbírat informace ohledně výroby. Vařeka však neměl možnost ze své pozice u výdeje jídel v kantýně tyto informace získat, načež Andršt trval prozatím na šíření letáků mezi Vařekovy spolupracovníky.³⁶ Vařeka při výslechu uvedl, že si letáky posléze pročetl a ze strachu z prozrazení je raději spálil. Při dalších setkáních Andršta doprovázel muž vystupující pod jménem Bělohříbek, přičemž pod tímto krycím jménem vystupoval Jan Černoch.³⁷

Informace, které dodávali jmenovaní informátoři přímo Františku Andrštovi, byly různého charakteru. V první řadě bylo pro *Petiční výbor* důležité znát náladu mezi pracujícími, konkrétně v případě továrny Avia měl Josef Sedlmeyer za úkol sledovat chování dělníků, kteří se hlásili ke komunistické straně. Neméně důležité byly zprávy o tovární výrobě. Sedlmeyer poskytoval hlášení o stavu výroby v Avii (měsíčně bylo zkonstruováno kolem 20 letadel), o zásobování materiálem potřebným k výrobě a potravinami pro dělníky.³⁸ Václav Fiala zásoboval zpravodajské oddělení *Petičního výboru* zprávami o celkovém stavu Ringhofferových závodů, které se specializovaly na výrobu palivových cisteren, vagonů a železnic celkově, přičemž zde dle hlášení Fialy pracovalo kolem 1600 osob.³⁹

---

³⁶ Tamtéž, str. 6.

³⁷ KUKLÍK, Jan. *K problematice vzniku národní fronty v domácím odboji: vývoj odbojové organizace PVVZ na území Čech v letech 1939-1941*. Praha: Univerzita Karlova, 1976, str. 87.

³⁸ Archiv bezpečnostních složek, fond Německé soudy v říši (141), k. 340, sign. 141-340-2, Vyšetřovací složka Bedřicha Vařeky, Josefa Sedlmeyera, Bruna Pitaše a Václava Fialy, str. 45.

³⁹ Tamtéž, str. 44.

Další důležitou spojkou Františka Andršta byl již zmiňovaný Bruno Pitaš, svého času v zaměstnání v libeňské pobočce továrny Českomoravské Kolben-Daněk. Pitaš poskytoval přehled výroby těžké vojenské techniky, konkrétněji o výrobě tanků, nákladních automobilů, lokomotiv. Andršt také posléze mohl díky Pitašovi předat PVVZ informace o trojsměnném chodu továrny při počtu zhruba 7 tisíc dělníků.⁴⁰ Při náhodné prohlídce byly u Pitaše nalezeny komunistické letáky, a proto byl během května 1940 vzat do vazby.⁴¹ Po svém propuštění pokračoval v ilegálních aktivitách až do svého druhého zatčení.

O důležitosti zpravodajské sítě pro odbojové organizace byla již řeč výše. *Petiční výbor* během prvních měsíců dokázal vybudovat za pomoci poštovních a železničních zaměstnanců rozsáhlou zpravodajskou síť, která byla v mnohém soběstačná, ale doručování zpráv tímto způsobem mohlo být vcelku zdoluhavé. Proto v této oblasti odbojové činnosti PVVZ úzce spolupracoval s *Obranou národa*, neboť ta jako jediná svého času disponovala vysílačkou a mohla přímo komunikovat s exilovou vládou v Londýně. To však neznamená, že *Petiční výbor* neměl snahu podobným spojením také disponovat. Ke zvýšené aktivitě v této problematice přispělo odhalení vysílací stanice Sparta I v květnu 1941.

V záležitosti vlastní vysílací stanice se angažovali především Karel Bondy, František Andršt a Antonín Kulička. Během roku 1938 Kulička získal místo na poštovním úřadě č. 22 a zastával zde zřejmě vyšší úřední pozici, neboť byl pověřen vyšetřováním ztráty větší částky peněz. Podezřelým z činu krádeže byl pracovník telegrafického oddělení Jan Weil, o kterém se všeobecně vědělo, že se již delší dobu potýká s dluhy. Podezření se posléze ukázalo jako neopodstatněné. Po zadržení pracovníka první garnitury Bohumíra Truksy při vlně zatýkání na sklonku roku 1939 Kulička zastával pozici vedoucího složky poštovních zaměstnanců.⁴²

---

⁴⁰ Tamtéž, str. 16.

⁴¹ Jan Kuklík ve své publikaci uvádí, že se jednalo o důkaz již navázané spolupráce mezi strukturami PVVZ a *ilegální KSČ*.
KUKLÍK, Jan. *K problematice vzniku národní fronty v domácím odboji: vývoj odbojové organizace PVVZ na území Čech v letech 1939-1941*. Praha: Univerzita Karlova, 1976, str. 87.

⁴² Archiv bezpečnostních složek, fond Německé soudy v říši (141), k. 338, sign. 141-338-7, Vyšetřovací složka Jana Weila, str. 7.

Andršt s Bondym spolu s reformami struktur PVVZ převzali iniciativu ve zpravodajské oblasti a kontaktovali Kuličku s žádostí, zda by byl schopen díky svým předešlým pracovním zkušenostem jako poštovní úředník získat pro zpravodajské oddělení PVVZ radiotelegrafistu a šifranta. Kulička v prosinci kontaktoval Jana Weila, který během roku 1939 odešel do důchodu.⁴³ Domluvili si schůzku poblíž poštovní pobočky č. 22, kde oba svého času vykonávali službu. Kulička tlumočil Andrštovu žádost o získání nejméně 5 telegrafistů pro potřeby PVVZ. Weil dle záznamu výsledku nejprve odmítl s tím, že se již s nikým z telegrafního oddělení nestýká a nemá možnost kontaktovat vhodné osoby.⁴⁴ Po této schůzce kontakt Weila a Kuličky na několik měsíců utichl, až do dubna 1941, kdy se kromě dvou výše jmenovaných na místo setkání na rohu Jindřišské ulice poblíž hlavního poštovního úřadu dostavil i František Andršt. Weil byl dotazován ohledně kontaktování telegrafistů, přičemž se Andrštovi dostalo záporné odpovědi. Andršt na své žádosti dále trval a nabídl možným novým spolupracovníkům měsíční odměnu 2000 korun.⁴⁵

Za 10 dní Andršt s Weilem domluvil další schůzku a zajímal se, zda by bylo možné sehnat blíže nespecifikované přijímací zařízení. Weil souhlasil, že aparát sežene, avšak potřebuje vyšší finanční částku, přesněji 5000 korun.⁴⁶ Za dva týdny proběhlo další setkání v hotelu Imperial poblíž dnešního Masarykova nádraží, kde Weil dostal finanční prostředky pro získání zmíněného přijímacího zařízení a informoval Františka Andršta o svém dalším postupu. Kontaktoval svého známého Aloise Janatu, bývalého rádiového mechanika, který pracoval u firmy Schwarzbach a který by mohl přístroj získat levněji. Janata toto zařízení do několika dní sehnal a uschoval jej dle Andrštových instrukcí ve skříni ve své kanceláři. Dále Andršt požádal o sehnání elektronických součástí, konkrétně elektronky a kondenzátory, vždy po 10 kusech.⁴⁷

V polovině května se konala další schůzka, kdy Andršt vyzval Weila, zda by si vzhledem ke svým zkušenostem telegrafisty neprohlédl blíže nespecifikovaný přístroj uschovaný v bytě na Vinohradech. S velkou pravděpodobností se jednalo o amatérsky zkonstruovanou vysílačku, která však nemohla být uvedena do provozu.

---

⁴³ Tamtéž, str. 6.

⁴⁴ Tamtéž, str. 7.

⁴⁵ Tamtéž, str. 9.

⁴⁶ V souhrnu se posléze jednalo o částku až 40 000 korun. KUKLÍK, Jan. *K problematice vzniku národní fronty v domácím odboji: vývoj odbojové organizace PVVZ na území Čech v letech 1939-1941*. Praha: Univerzita Karlova, 1976, str. 110.

⁴⁷ Archiv bezpečnostních složek, fond Německé soudy v říši (141), k. 338, sign. 141-338-7, Vyšetřovací složka Jana Weila, str. 11.

Weil přístroj nedokázal opravit a navrhl, že by se na něj měl podívat více zkušený Alois Janata za pomoci svého kolegy Václava Kouši.⁴⁸ I přes jejich snahu se nedařilo vysílačku opravit. Weil dále pokračoval dle instrukcí Františka Andršta s výkupem elektronických součástek, opět převážně elektronek a kondenzátorů, což je jasný důkaz přetrvávající snahy PVVZ o konstrukci vlastní vysílací stanice. Při plnění úkolu došlo k nepříjemnostem, neboť potřebných součástek již tak byl zásadní nedostatek, a bylo nutné dané typy zaměnit za součástky více méně podobné, např. místo elektronky č. 83 a 86 měla být využita elektronka od firmy Philips, typ AX1 či AX2.⁴⁹ V průběhu července 1941 byl Weil s Andrštem domluvený na schůzce na tramvajové zastávce Balabenka v pražské Libni. Andršt se však nedostavil a Weil byl po několika dnech informován, že Františka Andršta zadrželo gestapo. Weilovy aktivity pro PVVZ dále probíhaly pod vedením Antonína Kuličky a Karla Bondyho.

Události kolem zatčení Františka Andršta zde již byly lehce nastíněny, je však třeba se k nim ještě jednou vrátit. *Petiční výbor*, jak bylo zmínění výše, byl velmi aktivní v navazování kontaktů s dalšími odbojovými organizacemi. Mezi nimi nalezneme i *Všeobecné národní hnutí*, známe pro laickou veřejnost spíše jako *Prstýnkáři*, neboť jejich interní poznávací znamení byl prsten s vyraženou hvězdou. *Prstýnkáři* podobně jako jiné organizace vydávali vlastní ilegální tisk v podobě časopisů *Český národ* a *Hlasý československého národa*.⁵⁰

Ke konci roku 1940 se gestapu podařilo síť *Prstýnkářů* narušit a nasadit tam konfidenta Antonína Nerada. Později Nerad dokonce zastával funkci delegáta a jednal přímo s Františkem Andrštem.⁵¹ Andrštovo zadržení znamenalo pro PVVZ ztrátu jednoho z pilířů druhé garnitury a jednoho z nejaktivnějších členů. František Andršt byl popraven 30. září 1941 v rámci prvního stanného práva, nařízeném zastupujícím říšským protektorem Reinhardem Heydrichem.⁵²

---

⁴⁸ Tamtéž, str. 12.

⁴⁹ Tamtéž, str. 16.

⁵⁰ KROUPA, Vlastislav. *Český antifašismus a odboj: slovníková příručka*. Praha: Naše vojsko, 1988, str. 497.

⁵¹ KOURA, Petr. *Podplukovník Josef Balabán: život a smrt velitele legendární odbojové skupiny "Tři králové"*. V Praze: Rybka Publishers, 2003, str. 163.

⁵² Národní archiv v Praze, f. Svaz protifašistických bojovníků – ústřední výbor, Praha, sg. Andrštová M., č. j. 19883, Členská přihláška pro pozůstalé ze dne 4. října 1945.

4. Ústřední vedení odboje domácího

Domácí hnutí odporu se na sklonku roku 1939 ocitlo ve velmi nepříznivé situaci. Německým policejním složkám se dařilo během zimních měsíců rozkrýt struktury *Obrany národa*, *Petičního výboru* i *Politického ústředí*, a posléze i pozatýkat mnoho členů působících jak ve vedení prvních garnitur, tak i v nižších „patrech“ ilegálních sítí. Téměř zároveň se zatýkáním pracovaly skupiny odboje na obnovovacím procesu, aby bylo možné co nejdříve pokračovat v ilegální činnosti proti okupační moci. A více než dříve si přední osobnosti rezistence uvědomovaly, že je třeba užšího propojení mezi organizacemi pro jejich zdárnou obnovu a posílení jejich akceschopnosti. V prvních měsících roku 1940 také stále silněji zazníval názor z řad zbylých pracovníků *Politického ústředí*, *Petičního výboru*, posléze i z řad *Obrany národa* o nutnosti sjednocení domácí rezistence.⁵³ Proto následně začala probíhat jednání zástupců odbojových skupin, která vyústila v propojení PVVZ, ON a PÚ pod jediným koordinačním orgánem *Ústředního vedení*. Avšak dříve než se budeme věnovat samotnému ÚVODu, je třeba blíže analyzovat *Politické ústředí* a jeho meziorganizační kontakty, na nichž bylo posléze *Ústřední vedení* vybudováno.

4.1 Politické ústředí – počátky organizace

Struktury *Politického ústředí* se začaly formovat již za krátkého trvání druhé republiky. Jen několik dní po Mnichovské dohodě mělo dojít ke schůzce Edvarda Beneše, Ladislava Rašína a člena *Československé strany národně socialistické* Huberta Ripky a Vlastimila Klímy z *Československé národní demokracie* v hotelu poblíž Vrchlického sadů, při které se mimo jiné řešila i otázka ilegální odbojové sítě za předpokladu blížícího se válečného konfliktu.⁵⁴ Dle slov JUDr. Klímy, bylo dohodnuto, že i přes abdikaci bude Edvard Beneš uznáván jakožto legitimní hlava státu a ohnisko vedení odbojové činnosti by se opět mělo nacházet za hranicemi republiky. Dr. Ripka i s rodinou emigroval nejprve do Francie, kde připravil půdu pro zahraniční odbojovou činnost, následně po kapitulaci Francie v červnu roku 1940 odcestoval do Velké Británie, kde pracoval jako tajemník v rámci ministerstva zahraničních věcí exilové vlády.

---

⁵³ KURAL, Václav. *Vlastenci proti okupaci: ústřední vedení odboje domácího: 1940-1943*. Praha: Karolinum, 1997, str. 53.

⁵⁴ JANEČEK, Oldřich. *Z počátků odboje: 1938-1941*. Praha: Naše vojsko, 1969, str. 115.

Během října 1938 přijal Beneš v Sezimově ústí dalších několik návštěv, mimo jiné i představitele budoucí odbojové organizace *Politické ústředí* JUDr. Prokopa Drtinu, jenž bude o několik měsíců později v rámci vznikajícího PU spolupracovat s výše jmenovaným Vlastimilem Klímou a Přemyslem Šámalem, který za první světové války působil v protirakouské odbojové organizaci Mafie a mohl tak přispět cennými radami. Těsně před svým odchodem do zahraničí pověřil Beneš Prokopa Drtinu, aby zkontaktoval Přemysla Šámala, Petra Zenkla, Ing. Jaromíra Nečase, Ladislava Rašína a další osobnosti, čímž došlo k vytvoření tzv. Benešovy skupiny, jak toto uskupení nazval V. Klíma.⁵⁵ Dne 5. října 1938 se prezident Beneš rozhodl k abdikaci a zhruba o dva týdny později odcestoval nejprve do USA, po 15. březnu 1939 pak do Velké Británie, kde se posléze po dobu válečného konfliktu v Londýně usadil a řídil odtud akce domácího odbojového hnutí. Již v listopadu se Beneš v Londýně setkal s JUDr. Jaroslavem Drábkem, jenž byl instruován Benešovou skupinou, kdy si vzájemně předali informace jak z domácí, tak i ze zahraniční „fronty“, přičemž se Drábek sešel také s Janem Masarykem a Hubertem Ripkou.⁵⁶ Po okupaci zbytku Československa německými jednotkami a ustanovení protektorátu ve dnech 15. a 16. března 1939 začal JUDr. Drtina ihned jednat s představiteli bývalých politických stran o budování ilegální organizace. Ve svých počátcích se *Politické ústředí* opíralo o dvě základní stanovy; první z nich bylo zajištění pevného spojení s exilovou vládou v Londýně, druhou pak koncipovat *Politické ústředí* jakožto centrum domácího odbojového hnutí.⁵⁷

4.2 Vedoucí jádro PÚ

Z tohoto jednání vzešla dohoda o utvoření prozatímního vedení utvářející se organizace, složeného z osobností předmnichovské politické scény – Ing. Jaromíra Nečase za *Československou sociální demokracii*, JUDr. Ladislava Rašína za *Československou národní demokracii* a P. Hály za *Lidovce*.⁵⁸ Leč tato trojice sice v prvních týdnech tvorby struktur *Politického ústředí* vystupovala jako ohnisko organizace ilegální činnosti, hlavní úlohu v této oblasti převzali členové Benešovy skupiny, přičemž o všech akcích byla vedoucí trojice pravidelně informována na schůzkách s JUDr. Drtinou.

---

⁵⁵ Tamtéž, str. 120.

⁵⁶ Tamtéž, str. 122.

⁵⁷ KURAL, Václav. *Vlastenci proti okupaci: ústřední vedení odboje domácího: 1940-1943*. Praha: Karolinum, 1997, str. 42.

⁵⁸ JANEČEK, Oldřich. *Z počátků odboje: 1938-1941*. Praha: Naše vojsko, 1969, str. 125.

Ovšem je třeba podotknout, že k aktivizaci *Politického ústředí* mělo dojít, a posléze skutečně došlo, a to až v momentě vypuknutí válečného konfliktu. Mezitím členové PÚ aktivně pracovali na rozvíjení mezipolitických vztahů doma i v zahraničí, aby vytvořili pro působení PÚ pevnější půdu. JUDr. Drtina se po 15. březnu zkontaktoval s bývalým pařížským generálním konzulem Janem Opočenským, který posléze zprostředkoval kontakt s agráříkem Ladislavem Feierabendem a národním socialistou Ferdinandem Richterm.⁵⁹ V prvních týdnech existence protektorátu se PÚ rozrostlo o dalšího, pro budoucnost organizace velice významného člena, dr. Vladimíra Krajínu, svého času pracovníka Botanického ústavu. Krajina dokázal efektivně využít svých kontaktů v akademických kruzích a měl tak možnost pro *Politické ústředí* získat vybavení, nutné pro hladký chod zpravodajské činnosti – speciální neviditelný inkoust, součástky do radiotelegrafních stanic a jiné.⁶⁰ Při zmínce o zpravodajské činnosti je třeba jmenovat také nově přichozího Jiřího Hejdu, ředitele ČKD, který mohl díky svému postavení poskytnout cenné informace z oblasti protektorátního hospodářství. Benešova skupina se posléze dále rozrůstala, například v průběhu srpna začal pro PÚ pracovat také prof. Vladimír Klecanda, přičemž pomalu docházelo k její transformaci do propracovanější odbojové sítě *Politického ústředí*. S finálním konceptem sdružování co možno největšího počtu politických představitelů z doby první republiky pod vedením PÚ přišel po doručené depeši od Edvarda Beneše Přemysl Šámal.⁶¹ Původní vedoucí *trojka* tak nabyla dalších několik členů, konkrétně se jednalo o již zmiňovaného Ferdinanda Richtera, Ladislava Feierabenda. Organizace takto ustanoveného vedení se ujal sám Šámal.

---

⁵⁹ JANEČEK, Oldřich. *Z počátků odboje: 1938-1941*. Praha: Naše vojsko, 1969, str. 125.

⁶⁰ Tamtéž, str. 126.

⁶¹ Tamtéž, str. 129.

4.3 Meziorganizační spolupráce a aktivity PÚ

Politické ústředí samozřejmě nebylo jedinou odbojovou organizací, která se v období od vzniku protektorátu do počátku války formovala. Obdobně jako představitelé *Petičního výboru*, i v *Politickém ústředí* si dobře uvědomovali důležitost meziorganizační spolupráce. Došlo tak k navázání kontaktů s *Petičním výborem* skrze JUDr. Karla Bondyho nebo s *ilegální KSČ*, přičemž organizaci zastupoval Karel Elznic.⁶²

Avšak za nejdůležitější propojení lze bez váhání označit spolupráci mezi *Politickým ústředím* a *Obranou národa* a to skrze osobu generála Bedřicha Neumanna, který byl svého času také zástupce velitele ON gen. Josefa Bílého.⁶³ Takto utvořené kontakty byly pro obě organizace více než přínosné, neboť se obě organizace podílely na získání a provozu funkční radiotelegrafické stanice, přičemž ON se předně starala o technickou stránku věci, zatímco PÚ víceméně utvářela veškerý obsah zpráv odeslaných do zahraničí.⁶⁴ K tomuto propojení došlo v průběhu srpna 1939. Jen o pár týdnů později došlo k zahájení druhého celosvětového válečného konfliktu a domácí odbojové organizace se plně aktivizovaly.

To souvisí s graduujícím rozvojem ilegální práce. Jednou z aktivit, na kterou se PÚ soustředila, bylo pořádání veřejných demonstrací proti německé okupační síle. První taková akce se uskutečnila v den neslavného výročí Mnichovské dohody, přičemž občané protektorátu bojkotoval městskou dopravu a jít do zaměstnání pěšky.⁶⁵ Dále se členové, konkrétně dr. Drtina spolu s tajemníkem PÚ profesorem Vladimírem Klecandou, angažovali v otázce ilegálního tisku, podíleli se na tvorbě a šíření ilegálního časopisu *V boj!*, a také zprostředkovávali distribuci politicky laděných tiskovin – tzv. *detektivek* od vedoucího představitele PVVZ Dr. Karla Bondyho.⁶⁶ V neposlední řadě PÚ organizovali odchody do zahraničí pro osoby, které by okupační režim označil za nepohodlné či režim ohrožující, dále pro vojáky bývalé československé armády, kteří chtěli vstoupit do zahraniční armády.

---

⁶² HÁJKOVÁ, Alena. *Strana v odboji: z dějin ilegálního boje KSČ v letech 1938-1942*. Praha: Svoboda, 1975. Str. 184.

⁶³ JANEČEK, Oldřich. *Z počátků odboje: 1938-1941*. Praha: Naše vojsko, 1969, str. 132.

⁶⁴ Tato vysílací stanice, známá pod názvem Sparta I., byla využívána zhruba od jara 1940 až do počátku října 1941, kdy byla odhalena a zabavena. V rámci zpravodajských aktivit byl v kontaktu s PÚ a ON i PVVZ, který však sám vyvíjel iniciativu získat vlastní radiotelegrafní stanici.

⁶⁵ JANEČEK, Oldřich. *Z počátků odboje: 1938-1941*. Praha: Naše vojsko, 1969, str. 142.

⁶⁶ Tamtéž, str. 151.

4.4 Zatýkání a pád Politického ústředí.

První rána pro *Politické ústředí* přišla krátce po německé agresi vůči Polsku v září 1939. Německé okupační složky již od června 1939 shromažďovali informace o osobách, které by pro režim představovaly hrozbu, v tzv. kartotéce A. V září pak byla spuštěna akce Albrecht I., kdy bylo zatčeno několik set lidí, jejichž cesta pak dál vedla do koncentračních táborů Dachau a Buchenwald. Další vlna zatýkání následovala v průběhu listopadu, kdy byl 22. listopadu zatčen jeden z představitelů *Politického ústředí* Ferdinand Richter.

Při tvrdých výsleších Richter pod tlakem prozradil další členy *Politického ústředí*.⁶⁷ V důsledku toho došlo 13. prosince k zadržení JUDr. Ladislava Rašína, o den později byl zatčen Bohuslav Kratochvíl spolu s majorem Jaroslavem Boháčem, jenž také figuroval jako spojka mezi ON a PÚ. V lednu gestapo zatkl JUDr. Přemysla Šámala.⁶⁸ Profesor Vladimír Klecanda a Prokop Drtina se svou manželkou se zavčasu dostali vlakem z protektorátu do Bělehradu a následně do Velké Británie. Jako další uprchl JUDr. Ladislav Feierabend a Ing. Jaromír Nečas, kteří byli zároveň členy protektorátní vlády.

Politické ústředí z důvodu zatýkání či emigrace přišlo o mnoho členů, a i přes nové tváře ve svých řadách se možnost jeho plné obnovy nezdála příliš reálná. Proto bylo třeba hledat jinou cestu. Zbylí členové jednotlivých organizací vzápětí začali své organizace budovat znovu, v tomto případě však s myšlenkou jejich napojení na odbojovou centrálu nekomunistického odboje *Ústřední vedení odboje domácího*, jež bude vybudována na základech *Politického ústředí*.

---

⁶⁷ Bývalý člen *Politického ústředí* Vlastimil Klíma v sepsaných pamětech na odbojovou činnost uvádí jako důvod odhalení motáku, který měl Richter poslat z vazby ve snaze varovat své kolegy L. Rašína a B. Laušmana. JANEČEK, Oldřich. *Z počátků odboje: 1938-1941*. Praha: Naše vojsko, 1969, str. 151.

⁶⁸ KURAL, Václav. *Vlastenci proti okupaci: ústřední vedení odboje domácího: 1940-1943*. Praha: Karolinum, 1997, str. 51.

4.5 ÚVOD – Nová koncepce a organizace.

Ústřední vedení odboje domácího je třeba bez váhání označit za zásadní milník domácího nekomunistického odbojového hnutí. Snaha o užší propojení odboje provázela *Politické ústředí* od jeho vzniku i po jeho celé trvání, avšak nebylo možné ji plně realizovat. V momentě, kdy německé policejní složky decimovaly jednotlivé organizace, bylo pro členy odboje logické a pro zachování životaschopnosti odbojového hnutí zcela zásadní tuto koncepci oživit, avšak nemělo se jednat jen o pouhou spolupráci mezi obnoveným *Politickým ústředím* a jinými skupinami. *Ústřední vedení* bylo představeno jakožto zcela nový koordinační orgán domácího nekomunistického odboje, který shodně řídil tři nejsilnější ilegální organizace a zajistil upevnění vzájemných vztahů ku prospěchu domácího odbojového hnutí. Avšak než došlo ke konsolidaci domácího odboje tímto způsobem, jednotlivé organizace musely v důsledku zadržení či emigrace svých členů provést potřebné kroky k obnovení vlastní činnosti a zajistit svá slabá místa. Až posléze nastal čas hledat společnou cestu.

Jak již bylo řečeno výše, *Politické ústředí* bylo založeno na kontaktech a spolupráci bývalých politických činitelů a podobně tomu bylo u i *Obrany národa*, jejíž páteř tvořily struktury rozpuštěné československé armády. V počátcích budování organizací se tento koncept výstavby zdál jako výhoda, avšak posléze se naopak stal nejcitlivějším místem. Ve chvíli, kdy se gestapo proniklo k jedné osobě v organizaci, dokázalo velice rychle vystopovat další kontakty. Struktura sítě se tak stala lehce prohlédnutelnou a pro masivní ústřední organizaci krajně nevhodnou. *Politické ústředí* přišlo v důsledku zatýkání či emigrace téměř o všechny vedoucí činitele. Mezi těmi, kterých se zatýkání nedotklo, bychom našli osobnosti, jako byl bývalý poslanec sociálně demokratické strany František Němec, JUDr. Václav Holý, Ing. Jaromír Nečas, dr. Vladimír Hora a bývalý legionář a novinář Antonín Pešl.⁶⁹ Na své pozici dál pokračoval doc. Vladimír Krajina.

---

⁶⁹ KURAL, Václav. *Vlastenci proti okupaci: ústřední vedení odboje domácího: 1940-1943*. Praha: Karolinum, 1997, str. 53.

Obrana národa také zažila silný otřes, neboť bylo z jejích řad zadrženo přes 1500 osob, jmenovitě např. gen. Huga Vojtu, gen. Viktora Slováčka a další. Prvním krokem k obnově ON bylo utvoření druhé garnitury, přičemž do jádra organizace přišli plk. Josef Churavý, pplk. Josef Mašín a další. Nutnost nové koncepce vedení organizace se projevila po citelných ztrátách zesílením konspirace přímo ve vedení ON. Vedoucí činitelé museli bezpodmínečně odejít do ilegality a jednali skrze vybrané organizátory, kteří sloužili jako spojky pro jednotlivé buňky a pracovníky.⁷⁰

PVVZ oproti ON a PÚ od počátku budoval své struktury od základů a o poznání pomaleji. Ilegální síť i konspirace byla propracovanější a hůře odhalitelná, a to především díky horizontálnímu a vertikálnímu členění. Avšak ani tato strategie nebyla natolik účinná, aby první garnitura PVVZ neztratila některé své členy, ať v důsledku zatčení či emigrace – jmenovitě se jednalo např. o prof. Vojtěcha Čížka, Václava Housara, Václava Žižku, gen. Jaroslava Čiháka a další. *Petiční výbor* však mohl brzy přivítat nové tváře – JUDr. Karla Bondyho a Františka Andršta. Byla ustanovena druhá garnitura, která započala s nutnými reformami v podobě *Akčního komitétu* a úprav vertikálního budování ilegální sítě.⁷¹ Tato koncepce, doplněná o již zmiňovaný systém trojic, poskytovala organizaci širokou základnu pro odbojovou činnost a *Petiční výbor* tak v období druhé garnitury představoval nejrozsáhlejší ilegální civilní odbojovou organizaci.

Renovace struktur ilegálních sítí šla ruku v ruce s obnovením meziorganizačních kontaktů a na základě toho byly položeny základy pro *Ústřední vedení odboje domácího*. O tendenci sjednotit domácí odboj po devastujícím zásahu německých policejních složek se hovořilo jak v PVVZ, tak i v řadách *Obrany národa*. Kromě otázky ideové a programové, o kterých bude pojednáno níže, museli vybraní zástupci jmenovaných organizací vyřešit otázku organizace ilegální sítě.

---

⁷⁰ JANEČEK, Oldřich. *Z počátků odboje: 1938-1941*. Praha: Naše vojsko, 1969, str. 193.

⁷¹ Vertikální linie ilegální sítě byla tvořena skrze vrstvy obyvatelstva i různorodé profese. Jednotlivé oblasti ilegální činnosti byly řízeny vybranými vedoucími osobami, které zasedaly přímo v *Akčním komitétu* PVVZ. Horizontální členění sítě v podobě kontaktů v krajích, okresech a utvořených místních buňkách zůstalo stejné.

System *Obrany národa* ani *Politického ústředí* nemohl být z výše popsaných důvodů vhodný. Oproti tomu *Petiční výbor* díky své propracované konspirační síti neutrpěl tak rozsáhlé ztráty a dokázal se velice rychle zregenerovat. Pro potřeby konspirace nejen PVVZ, ale posléze i organizace ÚVOD se ukázal jako nejvhodnější vertikální způsob tvorby sítě kontaktů, tj. zřizování ilegálních buněk skrze všechny vrstvy obyvatelstva a různorodé profese, a také posléze posloužil jako opěrný bod pro nově vznikající struktury ÚVODu.⁷² Na podzim roku 1940 bylo pevně ustanoveno vedení, přičemž za PVVZ zde působili JUDr. Karel Bondy spolu s Františkem Andrštem, Bohumírem Truksou a Aloisem Tomasem. *Obranu národa* zastupoval pplk. Boček spolu s pplk. Josefem Balabánem, pplk. Josefem Mašínem a škpt. Václavem Morávkem.⁷³ Za *Politické ústředí* jednali dr. Vladimír Hora, doc. Vladimír Krajina a JUDr. Václav Holý jakožto náhradník Františka Němce a Jaromíra Nečase, kteří se rozhodli odejít do exilu.

4.6 Názorové rozdíly

Do konce roku 1939 jednotlivé organizace fungovaly dle svého vlastního programu, přičemž byla navázána meziorganizační spolupráce. Avšak když mělo takto různorodé spektrum při vstupu do ÚVODu sjednotit své hlavní myšlenky, brzy došlo k rozporům, a to především v otázce podoby republiky v době mezi pádem německé diktatury a jejího obnovení.⁷⁴

PVVZ předložila návrh na zřízení přechodného orgánu *Národní revoluční výbor*, kam by vstoupily všechny tři hlavní organizace ÚVODu, tedy *Petiční výbor* po boku ON a PÚ, přičemž *Obrana národa* s tímto stanoviskem souhlasila. Druhým bodem jednání bylo utvoření revoluční vlády, jejímž poradním orgánem by byl NRV. Posléze by byly starší vládní struktury nahrazeny mladším politickým spektrem.

---

⁷² Tamtéž, str. 99.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ Při jednáních vedoucích činitelů PÚ a PVVZ v průběhu roku 1939 nebylo docíleno shody ohledně podoby poválečné republiky. *Petiční výbor* v čele s prof. Čížkem zastával názor, že spolu s osvobozením republiky by mělo dojít také k rozsáhlým reformám v sociální sféře a že je více než nutné odlišit republiku předmnichovskou a poválečnou, s čímž však zástupci *Politického ústředí* nesouhlasili.

KURAL, Václav. *Vlastenci proti okupaci: ústřední vedení odboje domácího: 1940-1943*. Praha: Karolinum, 1997, str. 54.

Toto ustanovení ON ani PÚ neschválilo, neboť se každá z organizací držela své původní koncepce; *Obrana národa* chtěla na ono mezidobí po rozpuštění protektorátu zřídit vojenskou diktaturu a kontrolu nad zemskými orgány posléze předat navráťivší se exilové vládě z Londýna.⁷⁵ Obdobný postup mělo připravené i *Politické ústředí*, přičemž by se jednalo o prezidentskou diktaturu. Při dalších jednáních, která trvala až do května 1940, se však podařilo odbojovým činitelům naléznout shodu a ÚVOD byl reprezentován jako orgán složený z obnovených odbojových organizací, avšak s jasným vyhraněným postojem vůči starým politickým strukturám; myšlenka vojenské či prezidentské diktatury tak byla zcela zavržena.⁷⁶

4.7 Programové usnesení ÚVOD

Aby mohlo *Ústřední vedení* řádně fungovat jako nové masivní centrum domácího odboje, bylo zapotřebí jasně vymezit svoji koncepci, ať šlo o odbojovou činnost, organizaci vlastních struktur, anebo v neposlední řadě také o program celé ilegální organizace. Sepsání zásadních bodů programu ÚVODu se ujmul doc. Josef Fischer z PVVZ, který pro tento zvláštní úkol zřídil příslušnou komisi. V lednu roku 1941 představila komise vedení ÚVODu i jednotlivým organizacím text o 56 stranách s názvem *Za svobodu* o šesti kapitolách.⁷⁷

Autoři v první kapitole analyzují dobu předválečnou, přičemž ji popisují jako „vyvrcholení revolučního procesu zahájeného v druhé polovině 19. století a urychleného první světovou válkou“.⁷⁸ Nastolení demokratického zřízení ve státech, které ještě do roku 1918 spadaly pod Rakousko-Uhersko, však dle autorů neprovázela potřebná demokracie hospodářská, díky čemuž následkem krizového roku 1929 a několikaleté hospodářské krize došlo ke zrodu a následné masivní aktivizaci fašistického a posléze i nacistického režimu, přičemž obětí tohoto vývoje se stalo i Československo. Autoři zde vyjádřili i kritiku vůči předválečné politice, konkrétně proti partikulárním zájmům jednotlivých politických stran.⁷⁹

---

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ Tamtéž, str. 57.

⁷⁷ 1. Od včerejška k dnešku; 2. První úkol: rychlá a energická obnova; 3. Politický život v obnovené republice; 4. Věci hospodářské a sociální; V. Kultura pro všechny; VI. Svobodné Československo v nové Evropě.

KURAL, Václav. *Vlastenci proti okupaci: ústřední vedení odboje domácího: 1940-1943*. Praha: Karolinum, 1997, str. 109.

⁷⁸ Tamtéž.

⁷⁹ Tamtéž.

Ústřední myšlenkou programu bylo bezpodmínečné obnovení demokracie, díky čemuž se ustoupilo od plánu zavedení pravicové či levicové dočasné diktatury v období po pádu totalitního zřízení. Namísto diktatury měl být zřízen *Národní revoluční výbor*, z něhož by posléze vzešla *Národní revoluční vláda*, jež by se postupem času transformovala na *Národní revoluční sněm* jako dočasná plnohodnotná náhrada parlamentu.

V okresech a obcích měly být zřízeny národní výbory. Dalším krokem by bylo zrušení všech zákonů a vyhlášek, vydaných po 30. 9. 1938.⁸⁰ Po návratu exilové vlády do nově obnoveného Československa ihned mělo dojít k potřebným reformám, a to konkrétně přímo v parlamentu. Dle autorů programu bylo nezbytné upravit chod zákonodárného resortu. Namísto senátu a poslanecké sněmovny měla existovat pouze jedna sněmovna, jež by byla kontrolována dvěma komisemi – Státní radou hospodářskou a Státní radou kulturní. Tyto by však působily bez zákonodárné pravomoci, čímž by se zamezilo zneužití moci. Důraz by byl kladen na důsledném dodržování demokratických práv a svobod, a to jak v rámci jednotlivých politických stran, tak i u jednotlivců.

V oblasti ekonomické byla také doporučena demokratizace v podobě veřejnostní kontroly chodu všech peněžních ústavů. Mnohé hospodářské podniky také měly podléhat kontrole ze strany veřejnosti. Drobní a střední podnikatelé měli být zachováni, oproti tomu u velkých podniků byla zvažována otázka družstevnictví. V programu se také objevila myšlenka zlepšení ekonomiky a hospodářství díky rozsáhlému plánování.⁸¹ Leč měla být státní moc pod drobnohledem pracující veřejnosti, šlo by především o spolupráci dvou důležitých činitelů při obnově hospodářské stability státu.

---

⁸⁰ Tamtéž, str. 111.

⁸¹ KURAL, Václav. *Vlastenci proti okupaci: ústřední vedení odboje domácího: 1940-1943*. Praha: Karolinum, 1997, str. 112.

Mezi další důležité body programu patřila otázka národnostní, jež byla palčivým tématem především v posledních letech před vypuknutím válečného konfliktu. Československo mělo po válce vystupovat jako stát s „jednotnou vládou, státní správou a s jednotným a jediným zákonodárstvím.“⁸² Slovensko by v rámci programu ÚVODu získalo plnou rovnoprávnost v ústředních řídicích orgánech obnovené Československé republiky. Otázku německé menšiny doc.

Fischer se svou komisí řešil o poznání nekompromisněji. Občané německé národnosti, kteří se před válkou, či v jejím průběhu otevřeně hlásili k henleinovcům či k NSDAP, měli nekompromisně opustit republiku a zbylé německé menšině by byla přiřknuta kolektivní odpovědnost. Avšak podoba této problematiky měla být finalizována až po konci války. Ostatní menšiny program ponechává netknuté.

V neposlední řadě program také predikoval postavení Československa v poválečné Evropě. Autoři již v roce 1941 uvažovali o jakési nadnárodní organizaci, jež by oslabené státy, s výjimkou Německa a Itálie, soustřeďovala do hospodářské, ekonomické i politické spolupráce, aby bylo zabráněno dalším válečným konfliktům. Tato organizace měla být řízena několika příslušnými orgány, složenými ze zástupců vlád a parlamentů jednotlivých členských zemí.⁸³ Československo se mělo zapojit do budování těchto vztahů, avšak s velkým důrazem na jeho samostatnost a soběstačnost. Program v souvislosti s již řečeným deklaroval myšlenku lepší budoucnosti pro středoevropské státy pouze v případě, že bude zamezeno nadřazenosti jednoho státu nad ostatními.

Program *Ústředního vedení odboje domácího* byl schválen zástupci domácích odbojových organizací *Obrany národa*, *Petičního výboru* i *Politického ústředí* v březnu 1941.

4.8 ÚVOD a ilegální činnost

Sloučením tří největších organizací domácího odboje pod jediný koordinační orgán vyvstala také otázka organizované ilegální činnosti v boji proti okupační moci. Spolu s vytvořením nové koncepce *Ústředního vedení* bylo třeba vyřešit také směr, kterým se měly ilegální aktivity, ať rázu zpravodajského či sabotážního, dále ubírat.

---

⁸² Tamtéž.

⁸³ KURAL, Václav. *Vlastenci proti okupaci: ústřední vedení odboje domácího: 1940-1943*. Praha: Karolinum, 1997, str. 113.

V oblasti tiskovin jako byly ilegální časopisy či letáky si dále držel prim časopis *V boj!*, a to i přes to, že většina redaktorů byla na konci roku 1939 zadržena. Vydávání se ujal akademický malíř V. Preissig spolu s pracovníky *Obrany národa* Karlem Lukešem a Ladislavem Brázdou.⁸⁴ V redakční radě pak působili v zastoupení ON plk. Josef Churavý, za PVVZ Wolfgang Jankovec a za PÚ dr. M. Kohák. Co se sabotážních aktivit týče, v této oblasti se úspěšně angažovali pplk. Josef Mašín spolu s pplk. J. Balabánem a škpt. V. Morávkem. Také nelze opomenout skupinu tzv. cukrářů, jejíž členové se účastnili sabotáží na železnicích, poškozovali výrobky a vojenskou výstroj určené k odeslání do Německa, přičemž jim zde byl nápomocen i *Petiční výbor*.

Hlavní prioritou však bylo pro *Ústřední vedení* udržet a dále rozvíjet zpravodajskou činnost. Kromě zpráv získaných jednotlivými odbojáři se zde osvědčilo především PVVZ díky již zmíněné vertikální síti kontaktů mezi zaměstnanci železnic a pošt. Zprávy byly doručovány přes hranice buď za užití rádiového vysílání, nebo za pomoci kurýra. Vedoucí osobností radiotelegrafického oddělení byl doc. Vladimír Krajina. Jeho funkce jakožto hlavního šifranta spočívala ve zpracování zpráv od jednotlivých složek odboje, které upravil a předal radiotelegrafistům k odeslání.⁸⁵ Technické zázemí bylo zajištěno v podobě několika radiotelegrafických stanic s názvem Sparta.⁸⁶

O nic méně efektivní byl druhý způsob dopravy informací za využití kurýrů. Jednalo se o zprávy politického rázu, šifrovací klíče, zprávy o náladě obyvatelstva, důležité informace z oblasti hospodářství a průmyslu. Materiál byl přepravován po železnici, přičemž bylo na daných trasách vytvořeno několik záchytných bodů. Důležitou roli v rámci této aktivity sehrály také ústředny československé zpravodajské služby, zřízené na území původně neutrálních států; jednalo se o Bělehrad, Curych, Bukurešť a Istanbul.⁸⁷ Svou úlohu sehrál ÚVOD také v přepravě osob, pro režim nepohodlných či režimem stíhaných, za hranice protektorátu. Cesty vedly přes Slovensko, Maďarsko až na Balkánský poloostrov. V neposlední řadě je třeba se zmínit o nutnosti obstarávání ilegálních bytů pro zvyšující se počet osob odchozích do ilegality. V této oblasti se,

---

⁸⁴ Tamtéž, str. 88.

⁸⁵ V souvislosti s činností doc. Krajiny je třeba se zmínit o vzrůstající nevoli vůči Krajinovu jednání. Odbojáři vyslovili myšlenku, že Krajina jemu předané zprávy záměrně upravuje a připisuje si práci jiných ve svůj prospěch. Tato situace dokonce vyústila v květnu roku 1940 přeořazením jeho pozice pplk. Josefem Balabánem. Je možné, že to byl i důvod, proč Andršt s Bondym začali spolupracovat s Jiřím Weilem ve snaze zajistit *Petičnímu výboru* vlastní vysílací stanici.

⁸⁶ KURAL, Václav. *Vlastenci proti okupaci: ústřední vedení odboje domácího: 1940-1943*. Praha: Karolinum, 1997, str. 92.

⁸⁷ Tamtéž.

obdobně jako v rámci samotného *Petičního výboru*, aktivně angažovala Anna Pollertová spolu s Karlem Bondym. Navázání kontaktů a meziorganizační spolupráce bylo tímto úspěšně obnoveno a upevněno. Avšak právě takto blízké propojení se stalo posléze slabinou *Ústředního vedení* a předznamenalo jeho rychlý úpadek.

4.9 Zásah Gestapa proti ÚVODu

I když bylo *Ústřední vedení* díky své propracované infrastruktuře během let 1940/1941 poměrně dobře chráněno, první lehké otřesy v jeho řadách lze zaznamenat již v září roku 1940, kdy byl zatčen Antonín Pešl, a posléze v dubnu 1941, kdy byli zatčeni pplk. Josef Balabán a JUDr. Václav Holý.^{88 89} V červenci gestapo zadrželo Františka Andřšta. Dílčí organizace byly těmito událostmi poškozeny, ale přesto dokázaly v ilegální činnosti pokračovat. Podzim roku 1941 však znamenal pro *Ústřední vedení* i pro *Obranu Národa*, *Petiční výbor* a *Politické ústředí* katastrofu. Z jeho řad bylo zatčeno přes tři tisíce pracovníků. Ze zde zmíněných se např. jednalo o plk. Josefa Churavého a gen. Bedřicha Homolu, Antonína Kuličku, Annu Pollertovou, Josefa Peška, doc. Josefa Fischera, Bedřicha Vařeku, JUDr. Karla Bondyho a posléze i prof. Volfganga Jankovce.⁹⁰

Svou roli zde sehrál také příjezd SS-Obergruppenführera Reinharda Heydricha, jenž 28. září 1941 nahradil ve funkci říšského protektora Konstantina von Neuratha. Druhého dne nechal vyhlásit na protektorátním území stanné právo. Dne 29. října byly zavedeny stanné soudy, při nichž bylo odsouzeno k smrti v následujících třech dnech 112 osob.⁹¹ V dalších dnech represálie pokračovaly. *Obrana národa* spolu s *Petičním výborem* i *Politickým ústředím* přišla o členy druhých garnitur, což způsobilo rozklad jmenovaných organizací i samotného *Ústředního vedení*.

---

⁸⁸ KURAL, Václav. *Vlastenci proti okupaci: ústřední vedení odboje domácího: 1940-1943*. Praha: Karolinum, 1997, str. 114.

⁸⁹ Národní archiv v Praze, f. Svaz protifašistických bojovníků – ústřední výbor, Praha, sg. V. Holý, č. j. 19940, HR r. 41, Z galerie statečných. JUDr. Václav Holý.

⁹⁰ Tamtéž, str. 163.

⁹¹ KURAL, Václav. *Vlastenci proti okupaci: ústřední vedení odboje domácího: 1940-1943*. Praha: Karolinum, 1997, str. 158.

5. JUDr. Václav Holý

Václav Holý se narodil 24. července roku 1900 v Poličce u Litomyšle manželům Václavovi a Marii, rozené Christové.⁹² Roku 1920 vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy. Oženil se s Vlastou, za svobodna Hrdličkovou, s níž vychovával syna Iva a Václava.⁹³ Rodina nejprve žila v domě čp. 230 v Praze v Bohnicích, posléze se manželé Holí s dětmi přestěhovali do pražské čtvrti Libeň, konkrétně do ulice Kaplířova čp. 16.⁹⁴ S Libní byl propojen nejen místem bydliště. Vykonával na úřadu městské části Praha 8 funkci náměstka starosty.

JUDr. Holý sympatizoval s programem předválečné sociálně demokratické strany a posléze tam působil jako její funkcionář. Stal se také členem *Dělnické akademie* a později byl zvolen předsedou libeňské pobočky. Tyto sympatie se promítly i do pracovního života, neboť od roku 1934 do počátku roku 1939 pracoval jako úředník na ministerstvu sociální péče pod vedením tehdejšího ministra sociálních věcí Ing. Jaromíra Nečase.⁹⁵ Na jaře roku 1939 JUDr. Holý nastoupil na úřední pozici do nově zřízeného *Nejvyššího úřadu cenového*.⁹⁶ Primární funkcí úřadu byl dohled a regulování cen zboží a taktéž kontrola jeho oběhu v rámci protektorátního hospodářství. Na půdě NÚC Holý znovu spolupracoval s Ing. Nečasem, který zde vykonával funkci předsedy.⁹⁷

---

⁹² Národní archiv v Praze, f. Svaz protifašistických bojovníků – ústřední výbor, Praha, sg. V. Holý, č. j. 19941, Zápis z Policejního ředitelství v Praze ze dne 23. května 1941.

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ Ulice Kaplířova byla na základě rozhodnutí, učiněném při zasedání rady a pléna NVP, rady a zastupitelstva hlavního města Prahy ze dne 6. října 1947, přejmenovaná na ulici Němcova. Dnes tato ulice nese název Světova. LAŠŤOVKA, Marek. *Pražský uličník: encyklopedie názvů pražských veřejných prostranství*. Praha: Libri, 1998, str. 228-229.

⁹⁵ Národní archiv v Praze, f. Svaz protifašistických bojovníků – ústřední výbor, Praha, sg. V. Holý, č. j. 19941, Zápis z Policejního ředitelství v Praze ze dne 23. května 1941.

TOMEŠ, Josef. *Průkopníci a pokračovatelé: osobnosti v dějinách české sociální demokracie 1878-2003: biografický slovník*. Praha: Demos, 2004, str. 54.

⁹⁶ Nejvyšší úřad cenový byl zřízen 10. května 1939.

Zákon č. 121/1939 Sb., o zřízení nejvyššího úřadu cenového. In: Sbírka zákonů. 10. 05. 1939

⁹⁷ Tamtéž.

Kromě zaměstnání Václava Holého s Jaromírem Nečasem pojilo dlouholeté přátelství i politické smýšlení, neboť také Ing. Nečas aktivně působil v předválečné sociálně demokratické straně. Po událostech v Mnichově se JUDr. Holý spolu s Bohumilem Laušmanem a dalšími kolegy z bývalé sociální demokracie vyslovili pro vytvoření opoziční *Národní strany pracujících lidu* vůči pravicové *Straně národní jednoty*, k čemuž však posléze nedošlo, neboť ji nahradila více loajální *Národní strana práce*.⁹⁸ Po vzniku *Politického ústředí* Ing. Nečas přemluvil JUDr. Holého ke spolupráci s touto organizací, přičemž se oba muži aktivně zapojili do odbojové činnosti a díky svým kontaktům a konexím na NÚC dodávali velice cenné informace z oblasti protektorátního hospodářství.⁹⁹ Za tímto účelem se stal na doporučení Ing. Jaromíra Nečase styčným úředníkem *Národního souručenství*.¹⁰⁰

Jak již bylo zmíněno výše, *Politické ústředí* se po velké zatýkací akci gestapa včlenilo do utvářejícího se *Ústředního vedení*. Bývalý sociální demokrat a člen PÚ František Němec se ujal nelehkého úkolu realizace navázání kontaktů mezi organizacemi a konsolidaci *Ústředního vedení*. Ze zbylých členů *Politického ústředí* pro ÚVOD dále pracovali Ing. Jaromír Nečas, Dr. Václav Hora, Antonín Pešl, Doc. Vladimír Krajina, JUDr. Václav Holý a další. František Němec však neměl příležitost svou iniciativu dokončit, neboť byl sledován gestapem a posléze by byl i zadržen, proto 22. února 1940 emigroval do Francie.¹⁰¹ Ve stejné situaci se ocitl i Ing. Jaromír Nečas, jenž opustil území protektorátu o měsíc dříve. Oba muži posléze uprchli za hranice do Velké Británie.¹⁰²

---

⁹⁸ KROUPA, Vlastislav. *Český antifasismus a odboj: slovníková příručka*. Praha: Naše vojsko, 1988, str. 252.

⁹⁹ TOMEŠ, Josef. *Průkopníci a pokračovatelé: osobnosti v dějinách české sociální demokracie 1878-2003: bio-grafický slovník*. Praha: Demos, 2004, str. 54.

¹⁰⁰ VOZKA, Jaroslav. *Hrdinové domácího odboje*. Praha: Práce, 1946, str. 53.

¹⁰¹ KURAL, Václav. *Vlastenci proti okupaci: ústřední vedení odboje domácího: 1940-1943*. Praha: Karolinum, 1997, str. 54.

¹⁰² VOZKA, Jaroslav. *Hrdinové domácího odboje*. Praha: Práce, 1946, str. 56.

František Němec si před svým odchodem z protektorátu určil svého nástupce ve funkci v *Ústředním vedení*, a byl to právě JUDr. Václav Holý, s nímž se Němec, obdobně jako Ing. Jaromír Nečas, znal a spolupracoval ještě za dob svobodného Československa. Václav Holý byl pak na podzim roku 1940 zvolen zástupcem *Politického ústředí* do komise vedoucích pracovníků ÚVODu a odešel do ilegality.¹⁰³

Ilegální aktivity JUDr. Václava Holého zde byly již lehce nastíněny. Díky svým kontaktům a své pracovní pozici na *Nejvyšším úřadu cenovém* mohl přinášet domácímu odboji, přesněji jeho zpravodajskému resortu, důležité informace o situaci protektorátního hospodářství a průmyslu. K tomuto účelu si vytvořil síť spolupracovníků. V prvé řadě to byli jeho kolegové z NÚC – vedoucí průmyslového sektoru Theodor Pistorius a František Rafael, který také po určitou dobu působil v *Národním souručenství* a dodával Holému zprávy z jednání odborových hospodářských komisí po jeho odchodu do ilegality.¹⁰⁴ Mezi další patřili Dr. Josef Novák, Ing. Kovář, bývalý úředník ministerstva sociální péče Dr. Miroslav Karásek. Pro komplexní podobu zpráv pro zpravodajskou odbojovou činnost bylo třeba zajistit spolupracovníky přímo v hospodářském odvětví. Pro tento účel zdárně posloužily meziorganizační vztahy s *Petičním výborem*, konkrétně s JUDr. Karlem Bondym a Františkem Andrštem, kteří pro ÚVOD i pro samotný PVVZ budovali rozsáhlou síť kontaktů v továrnách a na železnicích.

JUDr. Holý dále jednal s Ing. Arnoštem Rosou, který dodával informace ze Škodových závodů v Plzni, s Jaroslavem Hladkým a Felixem Kučerou, jež poskytovali zprávy o hospodářské a průmyslové situaci v okolí Kladna a Ostravy. Skrze spolupráci s Felixem Kučerou a posléze i spisovatelkou Jarmilou Glazarovou mohl Václav Holý získávat informace z území německého satelitu Slovenský štát.¹⁰⁵ Schůzky se jmenovanými spolupracovníky se měly odehrávat v kanceláři Františka Lehra, ředitele firmy ODIP v Praze 6 – Bubenči.¹⁰⁶

---

¹⁰³ VOZKA, Jaroslav. *Hrdinové domácího odboje*. Praha: Práce, 1946, str. 54

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ Tamtéž.

Po dobu své ilegální zpravodajské činnosti užíval JUDr. Holý krycích jmen Bureš, Polívka či Los.¹⁰⁷ Jak již bylo řečeno výše, obsah zpráv, které Václav Holý předával, byl převážně z oblasti hospodářství a válečného průmyslu. Informoval o stavu výroby zbraní, o jejich transportech na místa určení, o lokacích letišť a zbrojních továren, o podobách a umístění protiletectvé obrany.¹⁰⁸ O hospodářské situaci Holý informoval exilovou vládu v Londýně např. v podobě výrobních plánů Škodových závodů, souhrnných přehledů o vývoji protektorátního hospodářství, konkrétněji např. o stavu dobytkařství.¹⁰⁹ Informace putovaly do zahraničí opět dvojí cestou; buď byly předány doc. Vladimíru Krajínovi, který je zredigoval, a posléze odeslal skrze jednu z vysílaček Sparta, anebo byly doručeny za využití kurýra.

JUDr. Holý se také věnoval sběru informací o situaci za hranicemi protektorátu. Od Karla Jíšeho získával zprávy o vývoji tažení německých jednotek na Balkánském poloostrově.¹¹⁰ Holý také figuroval jako spojka mezi činiteli ÚVODu, kteří emigrovali a jejich rodinami, přičemž předával jejich dopisy k odeslání do zahraničí – jmenovitě se jednalo o rodinu Bohumila Laušmana, Ing. Jaromíra Nečase a Františka Němce. Holý tak mohl s těmito muži jakožto zástupci sociálně demokratické strany v exilové vládě v Londýně udržovat pravidelný kontakt a předávat důležité informace o stavu buněk Sociální demokracie činitelům doma i v zahraničí.

Působení Václava Holého jakožto odbojového pracovníka a vedoucího činitele *Ústředního vedení odboje domácího* bylo přerušeno dne 23. dubna 1941, kdy jej gestapo po dlouhodobém sledování zatkl v jeho libeňském bytě v ulici Kaplířova čp. 16.¹¹¹ Holý byl posléze držen a vyslýchán ve věznici na Pankráci až do konce září 1941. JUDr. Václav Holý byl 3 dny po příjezdu Reinharda Heydricha a po vyhlášení stanného práva dne 30. září 1941 popraven v ruzyňských kasárnách.¹¹²

---

¹⁰⁷ VOZKA, Jaroslav. *Hrdinové domácího odboje*. Praha: Práce, 1946, str. 56.

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ Tamtéž, str. 57.

¹¹⁰ Tamtéž, str. 58.

¹¹¹ Národní archiv v Praze, f. Svaz protifašistických bojovníků – ústřední výbor, Praha, sg. V. Holý, č. j. 19941, Zápis z Policejního ředitelství v Praze ze dne 23. května 1941.

¹¹² TOMEŠ, Josef. *Průkopníci a pokračovatelé: osobnosti v dějinách české sociální demokracie 1878-2003: bio-grafický slovník*. Praha: Demos, 2004, str. 55.

6. Ilegální KSČ

Pro celistvý obraz domácí odbojové scény je třeba také zmínit úlohu členů ilegální *Komunistické strany Československa* (dále jen KSČ). Tato strana začala působit na politickém poli od roku 1921, kdy došlo k rozepři mezi dvěma názorovými proudy v rámci *Československé sociální demokracie*, přičemž se její radikálnější křídlo, tvořící posléze jádro KSČ pod vedením Václava Šturce, odtrhlo. Od roku 1929 pak byla KSČ řízena Klementem Gottwaldem, přičemž došlo k jejímu pevnějšímu propojení s moskevskou Kominternou, a tím i k radikalizaci strany. Obdobně jako další strany československé vlády i KSČ reagovala na mnichovské události. *Ústřední výbor* KSČ vydal dně 8. října prohlášení, kde je nastalá situace popisována jako „...hluboká státní, vnitropolitická, ideová i morální krize s velkým nebezpečím pro demokracii.“¹¹³ Dne 20. října 1938 byl pro KSČ vydán zákaz veškeré činnosti, což zapříčinilo, že se strana rozhodla vytvořit dvojí vedení. V rámci oficiální reprezentace strany můžeme jmenovat Antonína Zápotockého, Ladislava Kopřivu a Jaromíra Dolanského. Druhé centrum, utvořené pro možný přechod do ilegality, bylo řízeno Janem Zikou, Eduardem Urxem a bratry Viktorem a Ottou Synkovými jakožto I. ilegální *Ústřední vedení* KSČ ještě na území okleštěného Československa.¹¹⁴ Takto sestavené ilegální ústřední vedení se později transformovalo do první ilegální garnitury. Strana byla výnosem ministerstva vnitra ze dne 27. prosince zcela rozpuštěna.¹¹⁵

6.1 Přechod do ilegality, první garnitura a zahraniční vedení KSČ

Jak bylo řečeno výše, pro přechod do ilegality KSČ podnikala určité kroky již v průběhu roku 1938. Území Česko-Slovenska, posléze protektorátu, bylo rozděleno do 13 krajů, o kterých bude řeč níže. Dle pokynů měla být v daných krajích zřizována krajská vedení *ilegální KSČ*, jejichž činnost řídilo ilegální centrum.¹¹⁶ Výstavba krajských vedení byla na celém území dokončena v létě 1939, čímž byl i dovršen přechod strany do ilegality.

---

¹¹³ JANEČEK, Oldřich. *Z počátků odboje: 1938-1941*. Praha: Naše vojsko, 1969, str. 24.

¹¹⁴ HÁJKOVÁ, Alena. *Strana v odboji: z dějin ilegálního boje KSČ v letech 1938-1942*. Praha: Svoboda, 1975, str. 89.

¹¹⁵ HÁJKOVÁ, Alena. *Praha v komunistickém odboji*. Praha: Svoboda, 1984, str. 15.

¹¹⁶ Nutno podotknout, že v momentu okupace československého území dne 15. března 1939 byla dle plánu hotova pouze 4 krajská vedení ze 13 krajů.
HÁJKOVÁ, Alena. *Strana v odboji: z dějin ilegálního boje KSČ v letech 1938-1942*. Praha: Svoboda, 1975, str. 92.

V rámci první garnitury *ilegálního KSČ* působili a vystupovali pod krycími jmény již výše zmínění O. Synek jako Zelinka, V. Synek jako Tůma, E. Klíma jako Hanák, E. Urx jako Studna, J. Zika byl v ilegálních kruzích KSČ znám jako Jedlička. V průběhu roku 1938 kromě rozpuštění komunistické strany došlo také k odchodu některých funkcionářů do Moskvy, přičemž tito muži zde posléze založili zahraniční vedení KSČ. Jmenovitě se jednalo o Klementa Gottwalda, Rudolfa Slánského, Jana Švermu, Václava Kopeckého a další.¹¹⁷ Zahraniční vedení bylo ve spojení s první garniturou na území protektorátu skrze radiotelegrafické vysílání, které zajišťoval J. Česák ze svého bytu v Praze na Vinohradech.¹¹⁸ Domácí i zahraniční vedení bylo ve spojení také kurýrní cestou, díky čemuž mohl být do protektorátu dopravovány ilegální tiskoviny komunistické strany.

6.2 Organizace ilegální sítě

Operační ilegální síť KSČ byla vystavěna do června 1939 na čistě horizontálním principu. Jak již bylo zmíněno, území protektorátu bylo rozděleno do 13 krajů; v Čechách to byly kraje Praha-město, Praha-venkov, Mladá Boleslav, Kladno, Pardubice, Hradec Králové, České Budějovice, Plzeň a Havlíčkův Brod, jehož název byl za okupace změněn na Německý Brod.¹¹⁹ Morava se skládala ze čtyř krajů; jmenovitě se jednalo o Brno, Olomouc, Ostravu a Hodonín.¹²⁰ Každý z krajů byl řízen krajským vedením, jež přímo podléhalo první garnituře. V kraji Praha-město funkci vedoucího v rámci krajského vedení zastával Václav Rezek, Vladimír Pohnert, František Michálek a další.¹²¹ Do jednotlivých krajů byli dosazeni instruktoři, kteří byli podřízeni vedení příslušného kraje a vedoucímu instruktorskému orgánu *ilegálního KSČ*, a kteří zajišťovali spojení krajských center s první garniturou. Mezi instruktory figurovala jména jako Karel Elznic, Karel Aksamit, Otto Synek, František Taussig a další.

---

¹¹⁷ KROUPA, Vlastislav. *Český antifašismus a odboj: slovníková příručka*. Praha: Naše vojsko, 1988, str. 507.

¹¹⁸ Tamtéž.

¹¹⁹ HÁJKOVÁ, Alena. *Strana v odboji: z dějin ilegálního boje KSČ v letech 1938-1942*. Praha: Svoboda, 1975, str. 149.

¹²⁰ Tamtéž.

¹²¹ KROUPA, Vlastislav. *Český antifašismus a odboj: slovníková příručka*. Praha: Naše vojsko, 1988, str. 169.

V jednotlivých krajích pak působily pod vedením instruktorů ilegální buňky, jejichž činnost bude popsána níže. Ty byly děleny dle oblasti zájmu na místní a závodní. Místní buňky zajišťovali chod ilegální činnosti v dané oblasti, závodní pak působily v rámci továren a dalších průmyslových podniků. Každá buňka byla tvořena tzv. pětkami, tedy pěti členy, z nichž jeden zastával funkci vedoucího a byl v kontaktu s dalšími místními či závodními buňkami. Mezi těmito vedoucími byl posléze zvolen důvěrník, jenž byl v přímém kontaktu s instruktorem, přiděleným pro danou oblast. Tento důvěrník tak mohl buňkám poskytovat instrukce od krajského vedení, které předávalo informace od vedoucího orgánu v Praze.¹²²

V Praze byla ilegální síť rozčleněna do 6 operačních oblastí; první oblast Libně, Vysočan, Karlína a Kobylis byla řízena instruktorem Antonínem Zbuzkem; druhou oblast od Starého města až po Žižkov a Vinohrady spravoval Josef Polák. Třetí oblast zahrnující Pankrác, Nusle, Vršovice a Michli instruoval Jan Vyskočil. Čtvrtá oblast Smíchova spolu s Košíři spadala pod Ondřeje Staška; pátá oblast se rozprostírala na území Dejvic, Holešovic a Břevnova a byla vedena Václavem Malým. A v neposlední řadě Cyril Šumbera měl na starost šestou oblast, která zahrnovala nejbližší pražské okolí.¹²³ Tito oblastní instruktoři byli dále podřízeni krajskému instruktorovi pro kraj Praha-město i Praha-venkov Václavu Rezkovi.¹²⁴ V daných oblastech byly zakládány oblastní výbory *ilegální KSČ*, které byly řízeny krajským výborem Praha-město. Ilegální činnost pak byla praktikována pracovníky místních a závodních buněk, tvořených vždy pěti pracovníky.¹²⁵

6.3 Ilegální činnost

Dříve než se budeme věnovat samotné odbojové činnosti *ilegální KSČ*, je třeba se pozastavit u místních a závodních buněk, které tuto činnost pod vedením oblastních instruktorů a oblastního vedení vykonávali. Jako příklad nám poslouží popis sítě buněk v okrese Praha-město. Buňky místní, zvané také jako uliční, měly za úkol sehnat potravinové lístky a zajistit zásobování potravin, zajišťovat ilegální byty, vybírat finanční příspěvky pro chod ilegální organizace a pro pomoc rodinám zatčených ilegálních pracovníků.

---

¹²² HÁJKOVÁ, Alena. *Praha v komunistickém odboji*. Praha: Svoboda, 1984, str. 18-19.

¹²³ Tamtéž, str. 37-39.

¹²⁴ Tamtéž, str. 28

¹²⁵ Tamtéž, str. 38.

Finance byly také využity na koupi tiskáren, rozmnožovacích strojů a barev. Místní buňky organizovaly distribuci ilegálních tiskovin, včetně letáků.¹²⁶ S tím souvisí i vytváření tzv. přepážek, kde se uschovával tiskový materiál, který byl posléze dále distribuován spojkami na určená místa. Přepážky byly vytvářeny v bytech odbojových pracovníků nebo na místě jejich zaměstnání; byly to např. prodejny potravin nebo i papírnictví.¹²⁷

Svou pozornost *ilegální KSČ*, podobně jako jiné odbojové organizace, zaměřila také na továrny, které byly svou výrobou podřízeny válečnému průmyslu. Jednalo se například o továrny ČKD a Pragovka v Libni, pobočku Škodových závodů na pražském Smíchově, v Mladé Boleslavi, v Plzni a další.¹²⁸ V těchto výrobnách byly vytvářeny buňky závodní, jejichž členové měli za úkol kromě distribuce ilegálních tiskovin mezi pracovníky továren, získávání potravinových lístků také monitorovat náladu pracujících, poskytovat informace o válečné výrobě a provádět drobné sabotáže.¹²⁹ Některé z buněk také vydávaly vlastní ilegální časopisy jako např. *Žihadlo* či *Vpřed*. Závodní buňky byly částečně řízeny tzv. *kováckým vedením*.

Kovácké vedení spolu se závodními buňkami bychom mohli označit za pobočnou ilegální síť hlavní linie *ilegální KSČ*, která však stále podléhala krajskému vedení a krajskému instruktorovi. V kraji Praha-město byl vedením pověřen Václav Rezek.¹³⁰ V rámci kováckého vedení jmenovitě působili František Ježek, Jan Růžička ze smíchovské Škodovky, Karel Kučera, František Hlaváček z továrny Aero, zaměstnanec továrny na motocykly Waltrovka Zdeněk Valouch a Karel Mestek, pracovník Československých státních drah.¹³¹ Kovácké vedení mělo k dispozici vlastní tiskárnu i cyklostyl k rozmnožení tiskového materiálu, tudíž bylo schopné vydávat své vlastní agitační letáky. Spolu s kováckým vedením měly dohled nad činností závodních buněk také pětičlenné odborové komise v každé z továren, jejichž řízením byl pověřen Jan Zika.

---

¹²⁶ HÁJKOVÁ, Alena. *Praha v komunistickém odboji*. Praha: Svoboda, 1984, str. 53.

¹²⁷ Tamtéž, str. 51.

¹²⁸ Tamtéž, str. 74-75.

¹²⁹ Tamtéž, str. 77.

¹³⁰ Tamtéž, str. 71.

¹³¹ Tamtéž.

Z výše uvedeného vyplývá, že kromě drobných sabotážních akcí v továrnách se síť pracovníků *ilegální KSČ* zaměřovala především na výrobu a distribuci ilegálních tiskovin, především *Rudého práva* a agitačních letáků. Ilegální tisková činnost však zahrnovala nejen samotný tisk, ale také rozmnožení tiskového materiálu a jeho distribuci skrze přepážky v bytech odbojových pracovníků. Tzv. technický tiskový aparát v kraji Praha-město řídil za spolupráce s krajským vedoucím V. Rezkem Karel Elznic do konce roku 1939. Pod jeho dohledem tak vznikly ilegální tiskárny v Libni, Holešovicích, na Žižkově, v Dejvicích či na Smíchově.¹³² Mezi nejdůležitější a nejvýkonnější tiskárny patřila také Přádova tiskárna v pražské Troji.¹³³ Elznic byl posléze přeřazen do kraje Německý Brod, přičemž jej v řízení pražského technického aparátu nahradil František Novák.¹³⁴ Dalším významným odbojářem, který se aktivně účastnil výstavby ilegální tiskařské sítě, byl Cyril Šumbera, jenž za první garnitury působil jako oblastní instruktor pro 6. pražskou oblast, do které spadalo nejbližší okolí hlavního města. Šumbera dohlížel na ilegální tiskárny a cyklostyly např. v Horních Počernicích nebo v Suchdolu.¹³⁵

Technický aparát *ilegální KSČ* byl spolu s ilegální tiskovou činností organizován také ve zbylých 11. krajích za území protektorátu. V plzeňském kraji bylo činných několik ilegálních tiskáren, jejichž provoz řídil instruktor Karel Aksamit. Jedna z nich se nacházela v Příchovicích a provozovali ji bratři Karel a Václav Maškovi, další pak fungovala v rámci skupiny M. Škardové a manželů Tauschekových.¹³⁶ Kraj Hradec Králové byl v oblasti ilegálního tisku pod vedením J. Zlesáka velmi aktivní; v tamní tiskárně byly v roce 1939 tištěny časopisy *Čin*, *Pochodeň*, *Cíl*, *Jiskra*, *Pravda* a *Úder*.¹³⁷ Časopis *Čin* byl vydáván pod záštitou prof. Jiřího Purkyně. Olomoucký kraj také disponoval několika významnými tiskárnami, které se nacházely v Žirovnici, Holešově či v Grygově.¹³⁸

---

¹³² HÁJKOVÁ, Alena. *Strana v odboji: z dějin ilegálního boje KSČ v letech 1938-1942*. Praha: Svoboda, 1975, str. 198.

¹³³ HÁJKOVÁ, Alena. *Praha v komunistickém odboji*. Praha: Svoboda, 1984, str. 37.

¹³⁴ Tamtéž, str. 34.

¹³⁵ HÁJKOVÁ, Alena. *Strana v odboji: z dějin ilegálního boje KSČ v letech 1938-1942*. Praha: Svoboda, 1975, str. 197.

¹³⁶ Tamtéž, str. 199.

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ Tamtéž, str. 200.

Ilegální KSČ pokračovala ve své tiskové a distribuční činnosti až do podzimu roku 1939, kdy i tuto odbojovou organizaci postihla první masivní vlna zatýkání, které pokračovalo až do počátku roku 1940, a díky čemuž *ilegální KSČ* utržila značné trhliny.

6.4 První zatýkací akce Gestapa

K průniku německých policejních složek do sítě pracovníků a buněk *ilegální KSČ* došlo v Praze začátkem října 1939. Do rukou gestapa se dostaly agitační letáky nalezené v jedné z holešovických přepážek. Tento nález posléze vedl k odhalení a zatčení členů buňky v Nuslích, která spadala pod obvodní vršovický výbor, jehož členy gestapo také později zadrželo. Jednalo se dohromady o 29 osob, z nichž se jmenovitě jednalo o J. Kosinera, J. Holuba, J. Hanuše, vedoucího vršovického obvodu Jiřího Dubského či o T. Fischmeisterovou.¹³⁹ Skrze tuto ženu se gestapo dostalo také na stopu Karlu Elznicovi, který však unikl zatčení díky přeložení do kraje Německý Brod, ale především byly prozrazeny buňky v Libni a ve Vysočanech, které Elznic řídil od léta 1939. Zadržení tak postupně byli manželé Smrčkovi, Karla Guthová a další.¹⁴⁰ Přes spolupracovníka vysočanské ilegální buňky se gestapo dostalo k buňkám v Českém Brodu. V listopadu byl gestapem zadržen v pražské čtvrti Libeň také Karel Šmidrkal, vedoucí jedné z ilegálních buněk na Žižkově. Posléze byly zatýkáním postihnuty buňky *ilegální KSČ* na Žižkově, ale také v Holešovicích, v Dejvicích, na Smíchově či na Břevnově.

Nebylo možné, aby se tato situace nedotkla také krajských vedení a místních buněk na celém území protektorátu. O své ilegální pracovníky v důsledku zadržení přišly skupiny v krajích Mladá Boleslav, Hradec Králové, Kladno, Olomouc nebo Ostrava.¹⁴¹

---

¹³⁹ Tamtéž, str. 211.

¹⁴⁰ Tamtéž, str. 212.

¹⁴¹ Tamtéž, str. 217.

6.5 Rozpad první garnitury ilegální KSČ

Po výše popsaných událostech přistoupilo *ilegální KSČ* k reorganizaci ilegální sítě od ústředního vedení až po místní a závodní buňky. Dělo se tak dle nově upravených zásad konspirace, kdy pro větší bezpečnost nižší stupeň ilegální sítě neměl přímý kontakt na stupeň vyšší.¹⁴² Byl také obnoven tisk *Rudého práva* i agitačních materiálů. Pracovníci ilegální sítě také měli být více ostražiti při výběru a školení nových členů. Také došlo k přeobsazení některých vysokých pozic; např. člen ústředního krajského vedení a instruktor pro kraje Praha-město a Praha-venkov Václav Rezek, byl přeložen na Moravu, kde převzal funkci instruktora v tamním ústředním krajském vedení. Rezkovu funkci pro oba pražské kraje převzal František Křížek.¹⁴³ Dále pak již zmiňovaný Karel Elznic byl z důvodu hrozícího prozrazení přeložen na okres Německý Brod.

Avšak ani výše popsaná opatření nezabránila dalším zásahům německých policejních složek proti odbojovému hnutí, konkrétně v období od podzimu 1940 do zimních měsíců roku 1941. V polovině října 1940 byl zatčen v Hradci Králové tamní funkcionář krajského vedení *ilegální KSČ* F. Štíbr. Během listopadu byli v Praze zatčeni členové ústředního vedení ilegálního tisku J.Špolc, E. Lejska, F. Solanský a další.¹⁴⁴ Gestapu také již byla známa jména 2 členů první garnitury KSČ Eduarda Urxe a Emanuela Klímy. Ve dnech 12. -13. února 1941 došlo k zatčení Viktora Synka. Posléze byl zatčen také Otto Synek, Eduard Urx a Emanuel Klíma, který však 15. března spáchal sebevraždu.¹⁴⁵ Mezi zadrženými bylo také několik krajských instruktorů, jmenovitě to byli J. Hruška, D. Šubrt, L. Ševčík, F. Ježek. V neposlední řadě byl zatčen i Václav Rezek a František Křížek.

První garnitura *ilegální KSČ* se z důvodu zadržení svých čelních představitelů rozpadla. Jako tomu bylo i u dalších odbojových organizací, i zbylí členové *ilegální KSČ* ihned začali s obnovou rozpadlých struktur ilegálních sítí. Za těchto událostí se také začalo formovat v pořadí druhé vedoucí jádro *ilegální KSČ*, tentokrát v čele s Janem Zikou, který jako jediný člen I. ústředního vedení unikl zatčení.

---

¹⁴² HÁJKOVÁ, Alena. *Strana v odboji: z dějin ilegálního boje KSČ v letech 1938-1942*. Praha: Svoboda, 1975, str. 236.

¹⁴³ HÁJKOVÁ, Alena. *Praha v komunistickém odboji*. Praha: Svoboda, 1984, str. 109.

¹⁴⁴ HÁJKOVÁ, Alena. *Strana v odboji: z dějin ilegálního boje KSČ v letech 1938-1942*. Praha: Svoboda, 1975, str. 239.

¹⁴⁵ Tamtéž, str. 241.

6.6 Druhá garnitura ilegální KSČ a reorganizace ilegální sítě

Leč *ilegální KSČ*, obdobně jako nekomunistické odbojové organizace, ztratila při hromadném zatýkání ze svých řad mnoho důležitých pracovníků na vyšších či nižších pozicích v rámci ilegální sítě, díky osobnostem, kterým se zatýkání vyhnulo, jako byli např. Karel Elznic, Karel Aksamit, Cyril Šumbera, Jan Zika či František Novák, se podařilo obnovit veškerou odbojovou činnost a sestavit druhé ilegální vedení. Řady ilegálních pracovníků také posílil interbrigadista ze Španělska Jan Černý.

V čele druhé garnitury stanul Jan Zika, především díky svým zkušenostem, které získal za působení v rámci prvního vedení *ilegální KSČ* po boku Eduarda Urxe, Viktora Synka a dalších. Spolu se Zikou vstoupil do II. ilegálního UV KSČ také Jan Černý, Julius Fučík a Jan Pokorný.¹⁴⁶ Kolem vedoucího jádra se vytvořil okruh nejbližších spolupracovníků, v jejichž řadách figurovali Cyril Šumbera, Karel Aksamit, Jan Vyskočil a do svého zatčení na jaře 1941 také Karel Elznic.¹⁴⁷ Vedoucí funkcionáři druhé garnitury znovu začali budovat kontaktní síť a spolu s tím i obnovovat ilegální činnost. Zároveň došlo také na organizační změny přímo v ústředním vedení, jelikož každý z funkcionářů měl nyní dohlížet na určitou oblast; Jan Zika měl na starosti politické vedení, Julius Fučík řídil agitační a tiskovou činnost, Jan Černý měl nově organizovat sabotážní akce a Jan Pokorný působil jako ústřední instruktor pro všechny kraje v protektorátu.¹⁴⁸

Nejen ve vedení, ale také v jednotlivých krajích došlo k reorganizaci. V krajském vedení pro kraje Praha-město a Praha-venkov začali působit po boku Jana Pokorného i Jan Vyskočil a Cyril Šumbera. Právě Šumbera se díky svým organizačním schopnostem posléze stal i vedoucím pražské ilegální tiskařské sítě a instruktorem pro sabotážní a diverzní akce.¹⁴⁹ V ostatních krajích byly provedeny změny na pozicích krajských instruktorů. V Pardubicích na této pozici začal působit F. Charvát, v Mladé Boleslavi A. Kalousek, do Hradce Králově byl přearán J. Formánek. V Brně instruktorskou činnost vykonával V. Krejčíř, v Ostravě to byl L. Ševčík.

---

¹⁴⁶ KROUPA, Vlastislav. *Český antifašismus a odboj: slovníková příručka*. Praha: Naše vojsko, 1988, str. 158.

¹⁴⁷ HÁJKOVÁ, Alena. *Strana v odboji: z dějin ilegálního boje KSČ v letech 1938-1942*. Praha: Svoboda, 1975, str. 244.

¹⁴⁸ Tamtéž, str. 257.

¹⁴⁹ HÁJKOVÁ, Alena. *Praha v komunistickém odboji*. Praha: Svoboda, 1984, str. 146.

Ilegální KSČ byla, po únorových událostech, na počátku léta roku 1941 schopna navázat ztracené kontakty a navázat na svou ilegální odbojovou činnost. Avšak než se budeme ilegálními aktivitám druhé garnitury věnovat blíže, je třeba zmínit vztahy *ilegální KSČ* se zastřešujícím vedoucím orgánem domácího nekomunistického odboje, s organizací ÚVOD.

6.7 Ústřední vedení odboje domácího a ilegální KSČ

Vztahy mezi *ilegální KSČ* a dalšími odbojovými organizacemi, jako byly nejprve PVVZ, ON či PÚ, spojené posléze pod organizaci ÚVOD, bychom mohli z důvodu odlišného politického smýšlení zjednodušeně označit za komplikované.¹⁵⁰ Přesto zde v prvních válečných letech existovala určitá míra spolupráce, především v oblasti ilegálního tisku. *Petiční výbor* mimo jiné spolupracoval s místními buňkami *ilegální KSČ* v kraji Hradec Králové na vydávání ilegálního časopisu *Čin* prof. Jiřího Purkyně, o kterém zde již byla řeč. Za PVVZ do časopisu svými články přispíval během roku 1939 doc. Jiří Franta.¹⁵¹ S tiskovým aparátem *ilegální KSČ* také spolupracovala *Obrana národa*, konkrétně skupina Vojtěcha Preissiga vydávající ilegální časopis *V boj!*.¹⁵²

Kromě zmíněné spolupráce zmíněné odbojové organizace navázaly kontakty v řadách svých čelních představitelů. Za *ilegální KSČ* jednal s čelním představitelem *Politického ústředí* doc. Vladimírem Krajínou Karel Elznic.¹⁵³ S *Obranou národa*, zastoupenou gen. Josefem Bílým jednal Milan Reiman.

---

¹⁵⁰ *Ilegální KSČ* a ostatní odbojové organizace se názorově střetávaly v mnoha oblastech. Jako příklad poslouží otázka vedoucí osobnosti domácího odbojového hnutí. Organizace jako *Obrana národa*, *Petiční výbor* a *Politické ústředí* se vzhledem k náplni svých programů klonily k prezidentu Edvardu Benešovi. *Ilegální KSČ* naopak logicky považovala za hlavu odbojového spektra v protektorátu Klementa Gottwalda.

Kriticky také byly vnímány ze strany ostatních složek odboje smírné kroky SSSR vůči nacistickému Německu v podobě paktu Ribbentrop-Molotov o neútočení či vpád vojsk SSSR do Finska, známý také jako tzv. zimní válka.

KURAL, Václav. *Vlastenci proti okupaci: ústřední vedení odboje domácího: 1940-1943*. Praha: Karolinum, 1997, str. 60-66.

¹⁵¹ KUKLÍK, Jan. *K problematice vzniku národní fronty v domácím odboji: vývoj odbojové organizace PVVZ na území Čech v letech 1939-1941*. Praha: Univerzita Karlova, 1976, str. 101.

¹⁵² KURAL, Václav. *Vlastenci proti okupaci: ústřední vedení odboje domácího: 1940-1943*. Praha: Karolinum, 1997, str. 21.

¹⁵³ Tamtéž, str. 34.

Jako první důležitý milník domácí odbojové scény je zde označen vznik zastřešující odbojové organizace ÚVOD. Další zlomovou událostí je bezesporu propojení ÚVODu a *ilegální KSČ* v roce 1941. Za impuls této změny je považován 22. červen téhož roku, kdy německá vojska vstoupila na území SSSR, čímž porušila dohodu o neútočení ze srpna 1939, známou jako pakt Ribbentrop-Molotov. SSSR posléze vyhlásilo Hitlerovu Německu válku a byla otevřena druhá, východní fronta. V červnu také došlo k ustanovení vedoucí komise druhé garnitury *ilegální KSČ* v čele s Janem Zikou, která dle nových instrukcí od moskevského vedení začala jednat se zástupci ÚVODu o vytvoření jednotné domácí odbojové linie.

Od srpna téhož roku již probíhala jednání zástupců *Ústředního vedení a ilegální KSČ*. Mezi hlavní otazníky nově navázané spolupráce patřila podoba, s jakou *ilegální KSČ* vstoupí do řad ÚVODu. Dle prvních návrhů se měla *ilegální KSČ* připojit k ÚVODu, podobně jako tomu bylo u PVVZ, ON a PÚ. V říjnu se začalo jednat o jiné podobě propojení; *ilegální KSČ* měla spolu s organizací ÚVOD vytvořit společný zastřešující řídicí orgán domácího odbojového hnutí, známý jako *Národní revoluční výbor Československa*.¹⁵⁴ K ustanovení tohoto orgánu však nedošlo kvůli další a tentokrát pro ÚVOD devastující vlně zatýkání na podzim roku 1941. Přestože k tomuto zásadnímu kroku v rámci domácí odbojové scény nedošlo, navázala *ilegální KSČ* s organizací ÚVOD poměrně úspěšnou spoluprací v oblasti ilegální odbojové činnosti.

6.8 Druhá garnitura a ilegální odbojová činnost

Spolu s renovací sítě pracovníků *ilegální KSČ* došlo také k obnovení ilegální činnosti, jejíž těžiště i nadále spočívalo v oblasti tisku a distribuce *Rudého práva*, ilegálních časopisů a agitačních materiálů. Nelze však opomenout nové možnosti, především v oblasti sabotáží, které se naskytly díky navázání kontaktů mezi *ilegální KSČ* a ÚVODu. Ústřední postavou odbojové činnosti *ilegální KSČ* se v roce 1941 stal Cyril Šumbera, jenž měl na starosti jednak ilegální tiskovou činnost, jednak byl v březnu téhož roku jmenován krajským instruktorem pro sabotážní a diverzní činnost. V momentě odhalení Přádovy tiskárny v pražské Troji na sklonku roku 1940 přišla *ilegální KSČ* o jednu ze svých hlavních tiskových centrál.

---

¹⁵⁴ KURAL, Václav. *Vlastenci proti okupaci: ústřední vedení odboje domácího: 1940-1943*. Praha: Karolinum, 1997, str. 145.

Šumberovi se spolu s Josefem Krátkým podařilo sehnat nový tiskařský stroj, který ukryli v zahradnictví Františka Pekáčka v Bubenči. Z obavy o její prozrazení byla posléze přemístěna ke K. Bartlovi do Hlubočep a poté, co se Šumbera dohodl s truhlářem Františkem Knižákem, byla centrální tiskárna během března roku 1942 uložena v jeho truhlářské dílně v Lindnerově ulici v pražské Libni.¹⁵⁵ Z dílny F. Knižáka byly distribuovány výtisky *Rudého práva*, informační brožury a agitační letáky do Hloubětína, Kyj, Chval, Svěpravic či Dolních i Horních Počernic.¹⁵⁶ Na přelomu dubna a května téhož roku měla být tiskárna přestěhována do Karlína, k čemuž však nedošlo z důvodu policejních razíí po atentátu na zastupujícího říšského protektora Heydricha. Tiskárna tak byla v Knižákově dílně v provozu až do 10. července, kdy ji pražské gestapo vypátralo a členy této buňky zadrželo.¹⁵⁷

Vedle ilegální tiskové činnosti nyní prováděla *ilegální KSČ* také činnost sabotážní, a to díky prostředkům od zastřešující organizace ÚVOD, konkrétněji od členské odbojové skupiny *Obrana národa*. Ve vedení sabotážní činnosti působil Cyril Šumbera spolu s Janem Černým a Josefem Krátkým. Šumbera např. koordinoval činnost skupiny kolem J. Kopernického z obce Tursko, která vyráběla a skrze Šumberu dále distribuovala třaskavé nálože využívané při sabotážích na železnici, přičemž v této oblasti lze předpokládat spolupráci s pracovníky PVVZ, zaměstnanými právě na železnicích.¹⁵⁸ Další buňka, sídlící v Dolních Počernicích, měla za úkol uschovávat dynamit, shánět rozbušky, doutnáky a vyrábět již zmiňované třaskavé brikety. Díky svým kontaktům Šumbera získal ke spolupráci J. Bláhu ze zbrojovky *Sellier a Bellot* ve Vlašimi, odkud pak pro odboj získával materiál.¹⁵⁹ Důraz byl také stále kladen na závodní buňky, které kromě získávání informací o válečné výrobě a podnikání drobných sabotáží, jako např. poškozování výrobních strojů, také měly šířit ilegální tiskoviny.¹⁶⁰ Josef Krátký pak vedl závodní buňky působící v továrnách Aero, Tip-Top, ČKD a další. Dalším důležitým úkolem pracovníků *ilegální KSČ*, konkrétně místních buněk, bylo sehnat ilegální byty a zřizovat přepážky pro dočasné uložení ilegálních tiskovin, připravených pro distribuci.

---

¹⁵⁵ Archiv bezpečnostních složek, fond Německé soudy v říši (141), k. 549, sign. 141-549-20, Vyšetřovací složka Josefa Krátkého, str. 5.

¹⁵⁶ HÁJKOVÁ, Alena. *Praha v komunistickém odboji*. Praha: Svoboda, 1984, str. 157.

¹⁵⁷ Tamtéž.

¹⁵⁸ HÁJKOVÁ, Alena. *Strana v odboji: z dějin ilegálního boje KSČ v letech 1938-1942*. Praha: Svoboda, 1975, str. 288.

¹⁵⁹ HÁJKOVÁ, Alena. *Praha v komunistickém odboji*. Praha: Svoboda, 1984, str. 168.

¹⁶⁰ Tamtéž, str. 160.

Jak již bylo řečeno výše, druhá garnitura v čele s Janem Zikou byla ustanovena na počátku léta roku 1941, během léta probíhala mezi vedením *ilegální KSČ* a organizací ÚVOD jednání o spojení všech organizací pod jeden společný řídicí orgán a byly navázány důležité kontakty v oblasti ilegální činnosti. Na podzim do řad odboje však znovu udeřilo gestapo, došlo k nové masivní vlně zatýkání členů *Petičního výboru*, *Obrany národa*, *Politického ústředí*, *ilegální KSČ* a k postupnému roztržštění organizace ÚVOD.

6.9 Zásahy Gestapa a druhá garnitura ilegální KSČ

Po kritickém období na přelomu let 1940/1941 došlo dalšímu citelnému zásahu gestapa do řad *ilegální KSČ* v květnu 1941, kdy byl zadržen Karel Elznic, instruktor pro kraj Německý Brod. Po příjezdu Reinharda Heydricha do Prahy dne 27. září 1941 a jeho nástupu do funkce zastupujícího říšského protektora bylo o den později, 28. září od 12.00 hodin, vyhlášeno stanné právo a spolu s ním zřízeny stanné soudy v Praze a v Brně při tamních úřadovnách gestapa.¹⁶¹ *Ilegální KSČ* v důsledku těchto událostí přišla o většinu členů první ilegální garnitury, přičemž trest smrti byl vynesena nad Eduardem Urxem, Karlem Elznicem, Ottou Synkem, Františkem Křížkem a dalšími. Konec druhé garnitury *ilegální KSČ* pak předznamenalo zatčení Jana Vyskočila, blízkého spolupracovníka Cyrila Šumbery, dne 21. května 1942.¹⁶² Vyskočil byl již od prosince 1941 sledován gestapem, které jej dostihlo v jednom z ilegálních bytů ve Vršovcích. O 6 dní později došlo k atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha, bylo znovu vyhlášeno stanné právo spolu s novou vlnou policejních razíí ve snaze najít parašutisty a vojáky zahraniční 1. čs. smíšené brigády Jozefa Gabčíka a Jana Kubiše, kteří atentát provedli.

---

¹⁶¹ KROUPA, Vlastislav. *Český antifašismus a odboj: slovníková příručka*. Praha: Naše vojsko, 1988, str. 463.

¹⁶² HÁJKOVÁ, Alena. *Praha v komunistickém odboji*. Praha: Svoboda, 1984, str. 188.

Mezi prvními gestapem dopadenými členy *ilegální KSČ* v období druhého stanného práva byl vedoucí funkcionář Jan Zika. K jeho zadržení došlo hned 28. května v bytě manželů Preisslerových na Břevnově při plošné razii po atentátu na Reinharda Heydricha. Při pokusu o jeho zadržení se Zika pokusil utéct spuštěním se po přádelní šňůře, při čemž se však těžce zranil a na následky svých zranění o několik dní později zemřel.¹⁶³ Během července gestapo zadrželo další členy druhé garnitury, konkrétně 7. července byl zatčen Cyril Šumbera, o den později Josef Krátký.¹⁶⁴ Dne 23. července gestapo zatklo Jana Pokorného. O čtyři dny později byl zatčen také Jan Černý.¹⁶⁵ Druhá garnitura *ilegální KSČ* se tímto rozpadla.

---

¹⁶³ Tamtéž.

¹⁶⁴ Archiv bezpečnostních složek, fond Německé soudy v říši (141), k. 549, sign. 141-549-20, Vyšetřovací složka Josefa Krátkého, str. 2.

¹⁶⁵ HÁJKOVÁ, Alena. *Praha v komunistickém odboji*. Praha: Svoboda, 1984, str. 189.

7. Karel Elznice

Karel Elznice se narodil 1. června roku 1905 v obci Dřín na Kladensku manželům Václavovi a Anně, rozené Červenkové.¹⁶⁶ Vyrůstal spolu s bratry Václavem, Oldřichem a sestrou Marií.¹⁶⁷ Rodina se posléze přestěhovala do Kamenných Žehrovic, kde Elznice spolu se sourozenci navštěvoval obecnou školu. Později se vyučil, obdobně jako jeho otec, truhlářem. Po vyučení se přestěhoval do vesnice Srby u Kladna. Roku 1924, ve svých 19 letech, vstoupil do KSČ, a o tři roky později se stal jejím funkcionářem.¹⁶⁸ Dle dochovaných primárních pramenů Elznice „...patřil k nejzuřivějším fanatikům strany komunistické v Srbech, zvláště byl prý činným funkcionářem jednoty Proletářské tělovýchovy v Srbech.“¹⁶⁹ Roku 1927 byl zatčen na nádraží v Kamenných Žehrovicích pro šíření nelegálních tiskovin. Po svém propuštění pracoval od prosince do září roku 1928 jako pomocný dělník v Poldině Huti na Kladně. O dva roky později se oženil s Marií, rozenou Čadkovou. Manželství však netrvalo dlouho, neboť Marie o dva roky později z neznámých příčin zemřela.¹⁷⁰ Během 30. let působil jako tajemník sekretariátu KSČ v Plzni. Jeho politickou kariéru však provázelo poměrně velké množství incidentů, které mimo jiné také potvrzují tvrzení o jeho prudké povaze.

V březnu roku 1930 se konala v Plzni pod záštitou *Československé strany lidové* (dále jen ČSL) v sále tamního katolického spolku schůze na podporu pronásledovaných katolíků v SSSR. Svůj projev tam přednesl mimo jiné také poslanec ČSL Alois Petr, během něhož se měl Elznice chovat nevhodně, činit výtržnosti a vykřikovat nadávky vůči Petrovi, načež byl ze sálu vyveden a posléze odsouzen na 7 dní odnětí svobody.¹⁷¹ V dubnu roku 1932 se ve vile tehdejšího ministra vnitra JUDr. Juraje Slávika odehrál incident, při němž měli demonstranti pod vedením Karla Elznice vysklít několik okenních tabulí za využití dlažebních kostek.¹⁷²

---

¹⁶⁶ Národní archiv v Praze, f. Zemský úřad Praha – Prezidium zemského úřadu v Praze, Praha, sg. 207-20-10, Listina o zadržení a zatčení Karla Elznice ze dne 28. července 1932.

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ HÁJKOVÁ, Alena. *Praha v komunistickém odboji*. Praha: Svoboda, 1984, str. 34.

¹⁶⁹ Národní archiv v Praze, f. Zemský úřad Praha – Prezidium zemského úřadu v Praze, Praha, sg. 207-20-10, Zápis Policejního ředitelství v Plzni ze dne 9. dubna 1930.

¹⁷⁰ Tamtéž.

¹⁷¹ Národní archiv v Praze, f. Zemský úřad Praha – Prezidium zemského úřadu v Praze, Praha, sg. 207-20-10, Zápis Policejního ředitelství v Plzni ze dne 25. března 1930.

¹⁷² Národní archiv v Praze, f. Zemský úřad Praha – Prezidium zemského úřadu v Praze, Praha, sg. 42/E-24/19, Zápis z Velitelství četnické stanice v Kamenných Žehrovicích ze dne 23. dubna 1932.

V červenci téhož roku Elznice vedl demonstraci, konanou před maďarským velvyslanectvím, přičemž měli demonstranti na Elznicův pokyn vykřikovat hesla jako „*Pryč s maďarským velvyslanectvím, pryč s maďarskými vrahy*“.¹⁷³ Na Elznice bylo vydáno během jeho působení v KSČ v předválečné době několik zatykačů. Kvůli výše řečenému se zřejmě nikdy nezdržoval v jednom bydlišti příliš dlouho. Úředně byl stále hlášen u rodičů v Kamenných Žehrovicích, avšak dle dochovaných pramenů často pobýval v Praze. V období od srpna do října 1928 pobýval u známé Boženy Haškové v jejím bytě Na Praze 2 v ulici Řeznická čp. 4., posléze se přesídlil do bytu k Františkovi Krásnému na Smíchově, odkud se odhlásil ke konci téhož roku.¹⁷⁴ Roku 1931 měl nahlášen pobyt v Karlíně. Od března 1938 do října 1939 měl pobývat v bytě Aleny Bejdové, žijící v Libni v ulici Na Rokytce čp. 1081.¹⁷⁵ S jeho poslední adresou pobytu se váže i jeho funkce tajemníka *ilegální KSČ* pro oblast Praha-Libeň. Především však zastával pozici koordinátora krajské ilegální tiskové činnosti KSČ pro kraje Praha-město a Praha-Venkov, jak již bylo řečeno výše.¹⁷⁶ Na podzim roku 1939 byl Elznice přearažen do kraje Německý Brod, kde působil jako instruktor do prosince roku 1940.¹⁷⁷ Z dochovaných archivních materiálů Elznicovu ilegální činnost nejlépe ilustrují příklady buněk v okresech Světlá a Německý Brod, jichž zde bude využito.

Kraj Německý Brod se skládal z 10 okresů; Německý Brod, Světlá, Jihlava, Chotěboř, Polná, Dačice, Telč, Tříst', Humpolec a Žďár nad Sázavou.¹⁷⁸ Ve funkci zdejšího instruktora ještě před Elznicem působili pracovníci *ilegální KSČ* Smrkovský a Masar. Pod krajského instruktora spadal krajský výbor. V něm za kraj Německý Brod zasedali vybraní vedoucí okresních výborů.

---

¹⁷³ Národní archiv v Praze, f. Zemský úřad Praha – Prezidium zemského úřadu v Praze, Praha, sg. 207-20-10, Listina o zadržení a zatčení ze dne 28. července 1932.

¹⁷⁴ Národní archiv v Praze, f. Zemský úřad Praha – Prezidium zemského úřadu v Praze, Praha, sg. 207-20-10, Záznamy o pobytu Karla Elznice.

¹⁷⁵ Tamtéž.

¹⁷⁶ HÁJKOVÁ, Alena. *Praha v komunistickém odboji*. Praha: Svoboda, 1984, str. 34.

¹⁷⁷ KROUPA, Vlastislav. *Český antifašismus a odboj: slovníková příručka*. Praha: Naše vojsko, 1988, str. 167.

¹⁷⁸ Archiv bezpečnostních složek, fond Německé soudy v říši (141), k. 507, sign. 141-507-6, Stavba organizace ilegální KSČ kraje Německý Brod, str. 3.

Ze jmen, která jsou dochována v primárních dokumentech, v krajském výboru působili za Žďár nad Sázavou Jaroslav Melichar, za Třešť Jaroslav Nosek, Za Polnou Eduard Fiala, okres Světlá zastupoval František Holenda a Německý Brod Jaroslav Uhlíř.¹⁷⁹ Elznic se po svém přeřazení do kraje Německý Brod sešel právě s J. Uhlířem koncem října roku 1939. Elznic požádal Uhlíře, aby mu v Německém Brodě zřídil ilegální byt. Uhlíř se dohodl se svým známým Antonem Soškou, u kterého Elznic příležitostně přebýval do ledna 1940. Elznic instruoval Uhlíře ke svolání krajského vedení i okresního vedení. Krajské vedení se sešlo v ke konci prosince 1939, kdy byl Elznic seznámen s Jaroslavem Noskem, Jaroslavem Melicharem, Eduardem Fialou a Františkem Holendou.

Schůzka vedení okresu Německý Brod se konala na začátku ledna 1940 v bytě J. Uhlíře. Elznic byl seznámen se stavem ilegální sítě v okrese, která se ukázala jako nedostačující, neboť zde bylo aktivních pouze 30 členů. Dále se seznámil s vedoucími okresu Stanislavem Kubátem, Oldřichem Partlem, Ladislavem Musilem a Václavem Vampolou.¹⁸⁰ Elznic členům vedení okresu přednesl cíle *ilegální KSČ* a rozdělil funkce v rámci výboru. Uhlíř měl na starosti organizační záležitosti, včetně zakládání a vedení místních a závodních buněk, přičemž mu v těchto aktivitách sekundoval L. Musil. Uhlíře s Musilem pojilo kromě ilegální činnosti také místo zaměstnání, neboť oba pracovali v tamní továrně na textil Pleas, díky čemuž zde mohli zorganizovat několik závodních buněk dohromady o 15 členech.¹⁸¹ Musil posléze od členů závodních buněk vybíral členské příspěvky a distribuoval tamním pracovníkům ilegální tiskoviny.

Organizací tiskové ilegální činnosti včetně hledání vhodných míst pro vytvoření přepážek, kde by byl uchováván tiskový materiál, v okrese Německý Brod byli pověřeni Stanislav Kubát spolu s Oldřichem Partlem a Václavem Vampolou. Kubát měl také na starosti rozvoz ilegálních tiskovin do dalších okresů.¹⁸²

---

¹⁷⁹ Tamtéž.

¹⁸⁰ Tamtéž, str. 7.

¹⁸¹ Archiv bezpečnostních složek, fond Německé soudy v říši (141), k. 507, sign. 141-507-10, Vyšetřovací složka Ladislava Musila, str. 7-9.

¹⁸² Archiv bezpečnostních složek, fond Německé soudy v říši (141), k. 507, sign. 141-507-9, Vyšetřovací složka Stanislava Kubáta, str. 5.

Elznic dále Vampolu, Kubáta a Partla informoval, že je nutné sehnat cyklostyl a vytvořit centrální tiskárnu pro kraj Německý Brod. Koncem února 1940 Elznic navštívil Musila a předal mu několik balíků s letáky, z nichž každý byl nadepsán počátečním písmenem daných okresů, kam měly být doručeny za pomoci kurýra Františka Hovorky, a distribuovány mezi členy *ilegální KSČ*.¹⁸³ Vampola, Partl s pomocí F. Hovorky doručili letáky do okresů Světlá, Třišť, Polná a Žďár nad Sázavou, Jihlava a Chotěboř. Stejnou cestou pak bylo do okresů kolem Německého Brodu šířeno i *Rudé právo* a propagační brožury *ilegální KSČ*.¹⁸⁴ Kopírování ilegálního tiskového materiálu v té době zajišťovala mimo jiné místní buňka v okrese Světlá pod vedením Františka Holendy.

Okres Světlá neměl dle dochovaných primárních pramenů v době Elznicova příjezdu zřízenou ilegální síť. Jaroslav Uhlíř dle instrukcí Karla Elznice kontaktoval svého známého Františka Holendu, toho času zaměstnance sklárny ve Světlé. V lednu 1940 došlo ke schůzce, kdy se Holenda setkal s Elznicem užívajícím v té době krycí jméno Honza. V bytě Františka Holendy posléze Elznic přebýval při každé návštěvě okresu.¹⁸⁵ Elznic Holendovi představil cíle *ilegální KSČ* a instruoval jej k vytvoření vedení okresu a organizování místních a závodních buněk o maximálně 3 osobách.¹⁸⁶ Ve vedení okresu spolu s Holendou začali působit Josef Novotný, Růžena Kostistanská a Jaroslav Wiedeman. Holenda se ujal vedení okresního výboru a spolu s J. Wiedemanem a J. Novotným korigoval ilegální tiskovou činnost. Wiedeman měl také řídit místní a závodní buňky. Kostistanská pak měla na starosti politické záležitosti a vybírání členských příspěvků. Takto ustanovené vedení okresu se poprvé sešlo v bytě Františka Holendy v únoru 1940, přičemž Elznic členy informoval o politické situaci a o pravidlech konspirace. Jak již bylo řečeno, ilegální tiskovou činnost v okrese Světlá řídil František Holenda spolu s J. Wiedemanem a J. Novotným. Elznic obdobně jako v okrese Německý Brod i ve Světlé instruoval okresní vedení k sehnání tiskařského stroje. Holenda se nabídl, že má ve svém bytě uschovaný cyklostyl značky Polar ještě z předválečné doby, který bylo možné po drobných opravách plně využívat.¹⁸⁷

---

¹⁸³ Tamtéž, str. 8.

¹⁸⁴ Tamtéž, str. 10.

¹⁸⁵ Archiv bezpečnostních složek, fond Německé soudy v říši (141), k. 507, sign. 141-507-3, Vyšetřovací složka Františka Holendy, str. 5.

¹⁸⁶ Tamtéž.

¹⁸⁷ Tamtéž, str. 6.

Elznic při svých pravidelných návštěvách okresu Světlá Holendovi předával natištěné voskové matice, ze kterých se následně na dodaný letákový papír otiskl text. Vždy se jednalo o zhruba 150 kusů letáků, které měly být dále distribuovány. Jejich obsah byl záměrně agitační, přičemž pojednával např. o ročním výročí okupace zbylého území Československa německými ozbrojenými jednotkami v den 15. března či o výročí vzniku republiky k 28. říjnu 1940.¹⁸⁸ Kromě letáků Holendova skupina kopírovala také výtisky *Rudého práva*.

Holenda spolu s Wiedemanem dále měli dle instrukcí Karla Elznice na starosti organizování ilegálních buněk a přepážek v okresu Světlá Oba byli zaměstnáni v tamní sklárně, kde se jim podařilo několik závodních buněk vytvořit. Ke spolupráci získali Jaroslava Vlčka, Václava Ptáčníka, Jaroslava Nedvěda, Josefa Krejčího, Františka Prokopa, Antona Dušátka a v neposlední řadě Františka Havla, který posléze působil jako spojka mezi závodními buňkami a okresním vedením.¹⁸⁹ Funkci přepážky pak plnil ve Světlé byt tamního rodáka Josefa Čapka. Karel Elznic však z neobjasněných důvodů nebyl s prací Jaroslava Wiedemana příliš spokojen, proto mu na podzim 1940 uložil úkol, aby k výročí Říjnové revoluce napsal na ploty a zdi domů nápis „*At' žije Sovětský svaz*“.¹⁹⁰ Wiedeman však úkol nesplnil, neboť se mu zdál příliš nebezpečný.

Poměrně úspěšnou ilegální činnost kraje Německý Brod přerušila vlna zatýkání v zimě 1940. Jaroslav Uhlíř byl gestapem zadržen 17. prosince 1940, František Holenda byl zatčen 22. prosince. V lednu 1941 gestapo přišlo na stopu Jaroslavu Wiedemanovi, Růženě Kostistanské a dalším výše zmíněným spolupracovníkům. Karel Elznic byl posléze z kraje Německý Brod odvolán a přesunul se do Plzně, kde začal opět plnit funkci instruktora. Podařilo se mu tak uniknout vlně zatýkání v zimě na přelomu roku 1940 a 1941.

Účastnil se obnovení sítě pracovníků *ilegální KSČ* v rámci druhé garnitury až do 17. května, kdy byl zadržen na nádraží v Kolíně.¹⁹¹ Posléze byl vězněn na Pankráci, v Plzni a v Jihlavě a dne 1. října 1941 odsouzen stanným soudem k trestu smrti a zastřelen v ruzyňských kasárnách.

---

¹⁸⁸ Tamtéž, str. 10.

¹⁸⁹ Tamtéž, str. 11.

¹⁹⁰ Archiv bezpečnostních složek, fond Německé soudy v říši (141), k. 507, sign. 141-507-4, Vyšetřovací složka Jaroslava Wiedemana, str. 7.

¹⁹¹ HÁJKOVÁ, Alena. *Praha v komunistickém odboji*. Praha: Svoboda, 1984, str. 112.

8. Cyril Šumbera a Josef Krátký

Cyril Šumbera se narodil 3. července 1901 v obci Hluk u Uherského Hradiště do rodiny Františka a Anežky, roz. Huspeninové a byl vychováván spolu s bratry Františkem, Antonínem a Janem.¹⁹² V místě svého bydliště docházel do obecné školy, avšak po vypuknutí první světové války ze školy odešel a odcestoval do Vídně, kde pracoval jako tovární dělník.¹⁹³ Podobně jako Karel Elznic, i Cyril Šumbera již od mládí sympatizoval s názory radikální levice a posléze s KSČ. Spolu s bratry roku 1921 založili v Hluku místní pobočku KSČ, posléze dalších několik let pak Šumbera působil jako tajemník okresního výboru KSČ v Uherském Brodě a ve Zlíně.¹⁹⁴ Po odchodu do Prahy se oženil s Vlastou roz. Babučovou, se kterou posléze vychovával dvě děti – syna Zdeňka a dceru Magdu.¹⁹⁵

Rodina Šumberových se v Praze několikrát stěhovala; nejdříve bydleli v Suchdolu, posléze několik měsíců v Biskupcově ulici čp. 1845 na Žižkově, až si nakonec roku 1936 pronajali byt v dnešní pražské čtvrti Lysolaje, kde Šumbera pobýval až do svého odchodu do ilegality.¹⁹⁶ V tomto bytě se měly dle vzpomínek Šumberova syna Zdeňka po 15. březnu konat schůze okresního výboru *ilegální KSČ*.¹⁹⁷

K Šumberově politickému působení se také váže několik incidentů s československými policejními orgány. Jako příklad poslouží záznam o zadržení Šumbery ze dne 7. března 1936, přičemž se měl dopustit přestupku nezákonného shlukování při demonstraci na Václavském náměstí u pasáže Koruna a vykřikování hesel jako „*Pryč s Hitlerem, pryč s Hodžovou vládou, ať žije Sovětský svaz.*“¹⁹⁸ Šumbera byl odsouzen k 14 dnům policejního vězení. Proti rozsudku se odvolal, neboť dle svých slov měl v plánu se svou ženou v daný den navštívit kino poblíž Václavského náměstí a mezi demonstranty se tak

---

¹⁹² Národní archiv v Praze, f. Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1941-1950, sg. S7357/2, Záznam o zadržení Cyrila Šumbery ze dne 7. března 1936.

¹⁹³ PASÁK, Tomáš. *Bojovali za nás: Sborník o hrdinech protifašistického odboje na Praze 6*. Praha: Obvodní výbor ČSPB Praha 6, 1985, str. 248.

¹⁹⁴ Národní archiv v Praze, f. Svaz protifašistických bojovníků – ústřední výbor, Praha, sg. Cyril Šumbera, Čs. Rozhlas č. 45/1971, A léta běží. Kdo je Cyril Šumbera.

¹⁹⁵ Národní archiv v Praze, f. Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1941-1950, sg. S7357/2, Záznam o zadržení Cyrila Šumbery ze dne 7. března 1936.

¹⁹⁶ PASÁK, Tomáš. *Bojovali za nás: Sborník o hrdinech protifašistického odboje na Praze 6*. Praha: Obvodní výbor ČSPB Praha 6, 1985, str. 249.

¹⁹⁷ Národní archiv v Praze, f. Svaz protifašistických bojovníků – ústřední výbor, Praha, sg. Cyril Šumbera, Čs. Rozhlas č. 45/1971, A léta běží. Kdo je Cyril Šumbera

¹⁹⁸ Národní archiv v Praze, f. Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1941-1950, sg. S7357/2, Záznam o zadržení Cyrila Šumbery ze dne 7. března 1936.

ocitli nešťastnou náhodou.¹⁹⁹ Od roku 1937 Šumbera působil na pražském krajském sekretariátu KSČ, ve stejné době také zřejmě začal pracovat u obchodního družstva Včela. Po událostech v Mnichově se začal plně věnovat ilegální odbojové činnosti, přičemž dostal za úkol organizovat buňky v okolí Prahy. Tato oblast nesla název Praha-venkov. Šumbera svěřenou oblast řídil jako instruktor převážně ze Suchdola, kde také vznikla nejrozšířenější ilegální síť pracovníků v rámci operační oblasti Praha-venkov.²⁰⁰ Jednal se členy ustanoveného krajského výboru Václavem Novákem z Libčic, Aloisem Velebilem z Horoměřic, Oldřichem Hornofem z Nebušic a s Františkem Tauferem. Tito muži působili zároveň jako vedoucí okresních výborů ve jmenovaných obcích.²⁰¹ Šumbera měl za první garnitury na starosti kromě organizace místních buněk také vedení ilegální tiskárny a cyklostylu, které obstarávaly buňky v Suchdolu a v Horních Počernicích.

Po zatýkacích akcích na podzim 1940 a prvních týdnech roku 1941 se Šumbera stal jednou z ústředních osobností v období druhé garnitury. Pokračoval v organizování místních a závodních buněk, avšak kromě této funkce začal působit také jako vedoucí pražské ilegální tiskařské sítě a jako instruktor sabotážních a diverzních akcí, a to především po odchodu do ilegality na jaře 1941.²⁰² Měl se také podílet na padělání občanských průkazů a pracovních knížek. Při organizaci ilegální odbojové činnosti s ním od podzimu roku 1941 spolupracoval Josef Krátký.

Josef Krátký se narodil 17. července 1906 v Kladně.²⁰³ V letech 1929 – 1939 byl ženatý se Stanislavou Kaslovou, do rozvodu spolu vychovávali syna. Roku 1936 vstoupil do KSČ. Bytem byl Josef Krátký přihlášen ve Vysočanech a pracoval v tamní pobožce obchodního družstva Včela až do května 1942. Zde se patrně poprvé potkal s Cyrilem Šumberou, který jej měl kontaktovat na podzim roku 1941 a přemluvit ke vstupu to řad ilegální odbojových pracovníků. Šumbera poté instruoval Krátkého, aby organizoval závodní buňky v továrnách Gerstel ve Vysočanech a v ČKD na Českomoravské.²⁰⁴

---

¹⁹⁹ Národní archiv v Praze, f. Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1941-1950, sg. S7357/2, Odvolací dopis Cyrila Šumbery ze dne 16. dubna 1936.

²⁰⁰ PASÁK, Tomáš. *Bojovali za nás: Sborník o hrdinech protifašistického odboje na Praze 6*. Praha: Obvodní výbor ČSPB Praha 6, 1985, str. 249.

²⁰¹ Tamtéž.

²⁰² Archiv bezpečnostních složek, fond Německé soudy v říši (141), k. 549, sign. 141-549-20, Vyšetřovací složka Josefa Krátkého, str. 2.

²⁰³ Tamtéž.

²⁰⁴ Tamtéž, str. 3.

Šumbera domluvil schůzku na libeňské Palmovce, kde se Krátký seznámil s Antonem Houžvičkou, členem jedné z místních buněk. Houžvička posléze Krátkého zavedl za Josefem Štanglem, který byl napojený na závodní buňky v továrně Gerstel.²⁰⁵ Jednatel závodních buněk, známý z dochovaných pramenů pouze pod krycím jménem Václav, dal Krátkému kontakt také na zástupce závodních buněk v ČKD. Krátký jakožto jejich instruktor předával zástupcům ilegální tiskoviny a vybíral členské příspěvky. Šumbera dále Krátkého instruoval, aby přes Josefa Čápa, vedoucího místní d'áblické buňky získal kontakty do letecké továrny Avia a továrny na nákladní automobily Letov.²⁰⁶ Jako instruktor Josef Krátký působil do konce ledna 1942, kdy jej Šumbera z této funkce uvolnil pro jinou odbojovou činnost.²⁰⁷

Co se sabotážní a diverzní činnosti týče, sám Šumbera organizoval skupiny v Tursku, v Kyjích, v továrnách v Libni a v Čelákovících na Příbramsku. V Praze Šumbera korigoval výrobu náloží a briket ve skupině Rudolfa Kořena ze Smíchova, který pro tyto účely využil prostory bývalé firmy svého otce. Materiál byl dále distribuován např. železničním pracovníkům na nádraží v Těšnově či Praha-střed.²⁰⁸ Mezi další pracovníky Šumberovy sabotážní ilegální sítě patřil také Josef Rajsкуп z Malé Strany. Za spolupráce se známým Zdeňkem Zákorou Šumberovi dodával materiál pro výrobu výbušnin z jižních Čech.²⁰⁹

V rámci svých úkolů se Šumbera věnoval, jak již bylo zmíněno výše, také padělání občanských průkazů a pracovních knížek. V této oblasti spolupracoval s Václavem Nejedlým, s Alexandrem Ounickým, který vyráběl falešná razítka a s Janem Pokorným a Josefem Rajsкупem, kteří opatrovali potřebné dokumenty. Od ledna 1942 se pak Šumbera spolu s Josefem Krátkým věnovali z velké části tisku a distribuci ilegálních tiskovin.

---

²⁰⁵ Archiv bezpečnostních složek, fond Německé soudy v říši (141), k. 549, sign. 141-549-20, Vyšetřovací složka Josefa Krátkého, str. 4.

²⁰⁶ Tamtéž, str. 5.

²⁰⁷ Tamtéž.

²⁰⁸ PASÁK, Tomáš. *Bojovali za nás: Sborník o hrdinech protifašistického odboje na Praze 6*. Praha: Obvodní výbor ČSPB Praha 6, 1985, str. 251.

²⁰⁹ Tamtéž, str. 252.

Centrální tiskárna pražského ilegálního tiskového aparátu sídlila v Troji do prosince 1940, kdy došlo k jejímu odhalení. Šumbera za spolupráce Jiřího Krátkého sehnal nový tiskařský stroj a ukryl jej nejprve v rodinném zahradnictví Františka Pekáčka v pražské čtvrti Bubeneč, poté se kvůli hrozícímu odhalení přesunul do Hlubočep a naposledy do Libně. Zde byla tiskárna uschována v truhlářské dílně Františka Knižáka v Lindnerově ulici. Odtud byly dále do místních a závodních buněk v Praze i do nejbližšího okolí distribuovány výtisky *Rudého práva*, *Dělnických novin* a agitačních letáků.

Josef Krátký byl nucen z neznámých důvodů odejít z obchodního družstva Včela v květnu 1942, přičemž mu Šumbera slíbil plat za jeho odbojovou činnost, pokud přejde do ilegality.²¹⁰ Na jaře 1942 se také měl konat přesun tiskárny do Karlína, k čemuž však nedošlo z důvodu uskutečněního atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha a následného zavedení stanného práva. Přesto, že oba muži unikli domovním prohlídkám a tvrdým represivním opatřením, byl Cyril Šumbera zatčen 3 dny po odvolání stanného práva, tedy 7. července, Josef Krátký o den později 8. července.²¹¹ František Knižák byl zadržen v souvislosti s odhalením tiskárny v jeho truhlářské dílně 10. července. Cyril Šumbera byl popraven o dva roky později v Drážďanech 10. května 1944.²¹² Josef Krátký a František Knižák byli v nepřítomnosti odsouzeni k trestu smrti stanným soudem v Norimberku dne 19. června 1944.²¹³

---

²¹⁰ Archiv bezpečnostních složek, fond Německé soudy v říši (141), k. 549, sign. 141-549-20, Vyšetřovací složka Josefa Krátkého, str. 18.

²¹¹ Tamtéž, str. 1.

²¹² PASÁK, Tomáš. *Bojovali za nás: Sborník o hrdinech protifašistického odboje na Praze 6*. Praha: Obvodní výbor ČSPB Praha 6, 1985, str. 254.

²¹³ Archiv bezpečnostních složek, fond Německé soudy v říši (141), k. 549, sign. 141-549-20, Vyšetřovací složka Josefa Krátkého, str. 22.

9. Obec sokolská v odboji

Kořeny *Československé obce sokolské* (dále jen ČOS) sahají až do druhé poloviny 19. století, kdy byla tato organizace založena roku 1862 Jindřichem Fügnerem a Miroslavem Tyršem. Od té doby přinášela tato tělovýchovná jednota do společnosti hodnoty všestranného osobnostního rozvoje, tvořené na pozadí antických ideálů. Kromě tělesné zdatnosti tak Sokol ve svých kruzích prosazoval potřebu výchovy duševní, proto jednota pořádala různé společenské akce jako např. plesy či koncerty, při nichž byli cvičenci vedeni k národnímu uvědomění a vlasteneckému citění. S těmito hodnotami sokolové vstoupili do řad členů domácí rezistence proti německé okupační moci v roce 1939.

Dříve než přikročíme k počátkům sokolské jednoty na poli domácího odbojového spektra, je třeba si specifikovat téma, o kterém tato kapitola pojednává. Na sokolský odboj může být nahlíženo ze dvou různých úhlů. Tento poměrně široký pojem bychom mohli jednak chápat jako výčet jednotlivých osobností spolu s popisem jejich činnosti, kteří byli věrnými členy tělovýchovné jednoty a zároveň působili na vysokých postech v rámci odbojových organizací PVVZ, ON či PÚ. Avšak neméně důležitá byla samostatná ilegální činnost členů sokolské jednoty. Protože cílem této práce je co nejvěrněji popsat osudy vybraných osobností protinacistického odboje spolu s jejich začleněním do kontextu domácí rezistence, zde konkrétně sokolských činovníků Bohuslava Strnada a Václava Nováka, uchýlím se zde pouze k zestručněnému popisu sokolské odbojové organizace.

9.1 ČOS v letech 1938-1939

Jak již bylo řečeno, již od svého založení v 60. letech 19. století přinášeli sokolové do společnosti hodnoty národního uvědomění a vlastenectví. A nebylo tomu jinak ani roku 1938, kdy se v červenci v Praze uskutečnil desátý všesokolský slet. Kromě statutu významné kulturní a společenské akce měl desátý slet heslem *Za svobodu a demokracii* akcentovat především myšlenku svobodného Československa a jeho akceschopnost v případě možného ohrožení ze strany nacistického Německa.²¹⁴

---

²¹⁴ UHLÍŘ, Jan Boris. *Sokol za protektorátu. Organizovaná rezistence ČOS*. Praha, 2006. Dizertační práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav českých dějin. Vedoucí práce Kuklík, Jan, str. 17.

Akcentaci svobody a ochoty bránit svou vlast v tehdejší napjaté atmosféře spolu s povzbuzením obyvatel lze proto vnímat jako opodstatněnou vzhledem k událostem dubnového sjezdu Sudetoněmecké strany v Karlových Varech, při němž byly představeny stranické požadavky vůči československé vládě známé jako Karlovarský program; dále se jednalo o květnovou mobilizaci reagující na přesuny německých jednotek do oblastí Saska a Bavorska, které se nacházely v poměrné blízkosti československých hranic.

Během krizových záříjových dnů, kdy museli obyvatelé pohraničních oblastí, včetně mnoho činovníků Sokola, opustit své domovy v důsledku Mnichovské dohody, zmobilizovalo sokolstvo své síly, aby pomohlo takto postiženým rodinám všemi dostupnými prostředky. Jednota podala pomocnou ruku při jejich ubytování, při převozu jejich majetku z vnitrozemí a při hledání nového zaměstnání.²¹⁵ Sokolovny byly dočasně přestavěny na noclehárny.²¹⁶ Dle výpovědi sokolského činovníka MUDr. Františka Bláhy se tělovýchovné jednoty v dalších měsících věnovaly mimo jiné přípravě cvičenců z řad československé armády, především poddůstojníků a důstojníků, k odchodu do zahraničních armád.²¹⁷ Další akce ČOS nebylo možno uskutečnit v důsledku okupace zbylého území a vyhlášení protektorátu 16. března 1939.

Roku 1939 působili na důležitých postech ČOS MUDr. Stanislav Bukovský jako starosta jednoty, Miroslav Klinger jako její náčelník. Okupační správa si velice dobře uvědomovala význam Sokola, a proto se ČOS poměrně brzy dostala do hledáčku německých policejních složek. Z tohoto důvodu bylo na nejvyšších místech ČOS rozhodnuto o přeobsazení funkcí v předsednictvu. Stanislav Bukovský rezignoval na funkci starosty 29. června. Dne 15. července se uskutečnily volby, při nichž byl jakožto nový starosta zvolen Josef Truhlář, náčelníkem se stal PhDr. Augustin Pechlát, do funkce náměstka starosty byl zvolen Jan V. Keller.²¹⁸ 23. srpna 1939 byl předsednictvem zmocněn starosta obce spolu s dalšími 5 vybranými členy k vykonání nejnutnějších kroků pro přechod do ilegality.²¹⁹

---

²¹⁵ JANEČEK, Oldřich. *Z počátků odboje*. Praha: Naše vojsko, 1969, str. 254.

²¹⁶ UHLÍŘ, Jan Boris. *Sokol za protektorátu. Organizovaná rezistence ČOS*. Praha, 2006. Dizertační práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav českých dějin. Vedoucí práce Kuklík, Jan, str. 34.

²¹⁷ JANEČEK, Oldřich. *Z počátků odboje*. Praha: Naše vojsko, 1969, str. 255.

²¹⁸ UHLÍŘ, Jan Boris. *Sokol za protektorátu. Organizovaná rezistence ČOS*. Praha, 2006. Dizertační práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav českých dějin. Vedoucí práce Kuklík, Jan, str. 74.

²¹⁹ JANEČEK, Oldřich. *Z počátků odboje*. Praha: Naše vojsko, 1969, str. 253.

9.2 Přejchod do ilegality

Po aktu zplnomocnění starosty ČOS se sešli v jeho kanceláři v Tyršově domě náčelník Augustin Pechlát, MUDr. František Bláha a jednatel ČOS Evžen Köppl aby projednali zajištění nerušeného chodu Sokola, pokud by došlo k jeho rozpuštění ze strany okupační moci či by byli zatčeni někteří ze členů předsednictva. Pokud by došlo pouze k rozpuštění Sokola, ve vedení by logicky nebyly učiněny žádné změny. V případě zatčení členů předsednictva by vedení ČOS převzali zbylí funkcionáři.²²⁰ Dále byl zřízen spojovací štáb, vedený Augustinem Pechlátem, za účelem udržení kontaktů mezi činovníky Sokola v případě jeho rozpuštění.

Při organizaci sokolské ilegální kontaktní sítě funkcionáři přímo navázali na již existující župní systém.²²¹ K prosinci roku 1939 měla ČOS k dispozici v Čechách a na Moravě celkem 41 žup a 2663 jednot.²²² Při oficiálním vedení byla zřízena *Komise pro styk se župami*, již vedli Otakar Klich, Svatopluk Svoboda, Jan Plánička, Bohumil Havel, Evžen Penniger a Ladislav Vaněk.²²³ Oficiálně měla komise pouze zprostředkovávat kontakt mezi župami a ústředím sokolské obce a koordinovat jejich tělovýchovnou činnost. Ve skutečnosti se však jednalo o ilegální vedení organizační sítě, jež mělo v jednotlivých župách a jednotách řídit ilegální odbojovou činnost. Vedle komise byla ustanovena tzv. pětka, jež byla ilegální paralelou k oficiálnímu předsednictvu. V rámci pětky působili Augustin Pechlát, František Bláha, Evžen Köppl, Jan. V. Keller a Josef Truhlář.²²⁴ Ustanovením *Komise* a pětky byl dovršen přechod sokolské obce do ilegality. Zemským velitelem rezistenční sítě v Čechách se stal František Pecháček, na Moravě to byl Štěpán Drásal.²²⁵

---

²²⁰ Tamtéž, str. 253.

²²¹ Vrchním orgánem župního systému bylo ústředí ČOS. Na ústředí byly přímo napojeny jednotlivé oblasti označené jako župy. Ty měly na starost administrativní chod jednotlivých jednot v oblasti.

²²² JANEČEK, Oldřich. *Z počátků odboje*. Praha: Naše vojsko, 1969, str. 263

²²³ Tamtéž, str. 256.

²²⁴ Tamtéž, str. 257.

²²⁵ UHLÍŘ, Jan Boris. *Sokol za protektorátu. Organizovaná rezistence ČOS*. Praha, 2006. Dizertační práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav českých dějin. Vedoucí práce Kuklík, Jan, str. 75.

9.3 Odbojová činnost členů Sokola

První náznaky určité formy odbojové aktivity členů Sokola můžeme zaznamenat již v roce 1939. V prvé řadě se jednalo o udržení kontaktu s prezidentem Edvardem Benešem a s představiteli bývalé československé vlády usídlenými v zahraničí. K tomuto účelu posloužila župní síť, díky níž mohl čerstvě zvolený náčelník Miroslav Klinger pod záštitou sokolské obce vycestovat do Švýcarska a předat zde vzkaz JUDr. Přemysla Šámala Edvardu Benešovi.²²⁶

Propracovaná župní struktura dále umožňovala zprostředkovat přechod hranic pro důstojníky a poddůstojníky z řad členů sokolské obce. Tuto činnost koordinoval místonáčelník a člen *Komise pro styk se župami* MUDr. František Bláha.²²⁷ Nelze opomenout také zpravodajský potenciál župní organizace. Jak bylo zmíněno výše, sokolská kontaktní síť byla založena na vertikálním principu, což v praxi znamenalo pestrý škálu zaměstnanců z různých oborů a oblastí, kteří byli zároveň členové sokolské obce. S ohledem na tento fakt se sokolská kontaktní síť mohla rovnat vertikální síti PVVZ. Tohoto faktoru si byli vědomi čelní představitelé *Obrany národa*, neboť v létě 1939 navázal náčelník sokolské obce Augustin Pechlát kontakt s gen. Hugem Vojtou.

Další oblast odbojové činnosti představovala dle vzpomínek jednatele ČOS Evžena Köppla finanční podpora domácí rezistence ze strany sokolských činovníků.²²⁸ Kromě poskytnutí finanční pomoci bylo třeba již od podzimu 1939 podpořit rodiny zatčených členů Sokola i dalších odbojových organizací potravinovými lístky v důsledku zatýkacích akcí. Mezi zatčenými se v únoru 1940 ocitli starosta ČOS Josef Truhlář a jednatel ČOS Evžen Köppl.²²⁹ Josefa Truhláře ve funkci starosty nahradil Jan V. Keller.

---

²²⁶ Tamtéž, str. 252.

²²⁷ UHLÍŘ, Jan Boris. *Sokol za protektorátu. Organizovaná rezistence ČOS*. Praha, 2006. Dizertační práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav českých dějin. Vedoucí práce Kuklík, Jan, str. 79.

²²⁸ JANEČEK, Oldřich. *Z počátků odboje*. Praha: Naše vojsko, 1969, str. 253.

²²⁹ UHLÍŘ, Jan Boris. *Sokol za protektorátu. Organizovaná rezistence ČOS*. Praha, 2006. Dizertační práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav českých dějin. Vedoucí práce Kuklík, Jan, str. 117.

9.4 Obec sokolská ve vztahu k domácí rezistenci

Vedle ustanovení ilegálního vedení sokolské obce bylo dalším zásadním krokem navázání kontaktů s dalšími články domácí odbojové scény. Již zde bylo řečeno, že díky své rozvětvené organizační struktuře žup a jednotlivých jednot mohli členové Sokola rezistenci nabídnout funkční síť vertikálního typu, vhodnou pro oblast zpravodajství, neboť členy Sokola byli lidé různých sociálních vrstev i zaměstnání.

První kontakt mezi sokolskou obcí a rezistenčními organizacemi proběhl v létě 1939, kdy Augustin Pechlát ze své pozice vedoucího spojovacího štábu kontaktoval gen. Huga Vojtu z organizace ON.²³⁰ Po Pechlátovi s *Obranou národa* jednal také MUDr. František Bláha a Ladislav Vaněk.²³¹ Tato meziorganizační spolupráce byla přirozená především z důvodu vysokého počtu sokolských činovníků v řadách ON. Důležitým aspektem pro zpravodajské oddělení ON zde byla propracovaná vertikální koncepce župní sítě, díky čemuž mohla sokolská obec dodávat informace různého charakteru.

Jako další příklad spolupráce Sokola s organizacemi domácí rezistence můžeme zmínit zkontaktování člena *Komise pro styk župami* Ladislava Vaňka s funkcionářem PVVZ a členem vedení ÚVODu v jedné osobě JUDr. Karlem Bondym, které se mělo udát v létě 1941.²³² Skrze Bondyho měla sokolská obec navázat s PVVZ spolupráci. Dokonce mělo dojít k setkání Bondyho a Pechláta dne 4. července 1941 poblíž paláce Žofín, kam se však Pechlát nedostavil, neboť byl 3. července zatčen.²³³

Z výše popsaného nám může vyvstat otázka, jak je možné, že přes svůj velice nadějný potenciál pro zpravodajskou či jinou rezistenční činnost sokolská obec nenavázala rozsáhlejší spolupráci s dalšími složkami odboje. Je třeba vzít v potaz drtivé dopady několika vln zatýkání v jejich řadách na podzim 1939, v prvních měsících 1940, následně pak zatýkácí akce v důsledku nástupu zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha do funkce, z čehož se jednotlivé organizace vzpamatovávaly i celé měsíce, než byly schopné znovu plně fungovat.

---

²³⁰ UHLÍŘ, Jan Boris. *Sokol za protektorátu. Organizovaná rezistence ČOS*. Praha, 2006. Dizertační práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav českých dějin. Vedoucí práce Kuklík, Jan, str. 72.

²³¹ Tamtéž, str. 78-79.

²³² K osobě Ladislava Vaňka a jeho vzpomínkám na odbojovou činnost je třeba vzhledem k jeho poměrně velké ochotě vypovídat při výsleších gestapa přistupovat s obezřetností.

²³³ JANEČEK, Oldřich. *Z počátků odboje*. Praha: Naše vojsko, 1969, str. 263.

V řadách zadržených nebyli pouze pracovníci jednotlivých organizací, velice často se jednalo zároveň o členy sokolských žup a jednot. Pokud zde existovala další meziorganizační propojení, v důsledku těchto událostí nebylo umožněno o nich vypovědět.

9.5 Zákaz aktivit ČOS a Akce Sokol

Již zde bylo zmíněno poměrně velké zastoupení členů Sokola v organizacích ON, PVVZ a PÚ a následně v rámci zastřešující organizace ÚVOD. Tento fakt si po první vlně zatýkání na podzim 1939 a na počátku roku 1940 poměrně rychle uvědomila německá okupační správa. Jako znepokojující bylo shledáno také vyjádření podpory Sokola vůči události vojenského puče v Jugoslávii z 27. března 1941.²³⁴ Jako krajně nevhodné okupační moc shledávala také přijímání do řad Sokola bývalých členů rozpuštěné organizace Junák. A především byla sokolská tělovýchovná jednota vnímána jako možné nebezpečí pro totalitní zřízení jakožto nositel vlasteneckých a národních hodnot. Dne 12. dubna 1941 proto přikročil říšský protektor Konstantin von Neurath k zákazu veškerých aktivit ČOS a k zajištění veškerého majetku a finančních prostředků obce.²³⁵

Brzy po těchto pro sokolskou obec smutných událostech došlo k zatčení náčelníka a člena ilegální pětky Augustina Pechláta dne 3. července 1941.²³⁶ Další osudy ČOS i jeho ilegální složky nabraly rychlý spád po nástupu Reinharda Heydricha do funkce zastupujícího říšského protektora dne 28. září téhož roku. Okupační správa dostala pokyn k zatýkáci akci s názvem *Akce Sokol*, jež se odehrála v noci ze 7. na 8. října 1941. Gestapo zadrželo většinu čelních funkcionářů z předsednictva ČOS; jmenovitě se jednalo např. o Stanislava Bukovského, Jana V. Kellera, Jana Pelikána a další.²³⁷

---

²³⁴ Vojenský puč v Jugoslávii ze dne 27. března 1941 se uskutečnil v důsledku nespokojenosti obyvatel s rozhodnutím tamní vlády o připojení Jugoslávie k mocnostem Osy. Tato dohoda byla podepsána o dva dny dříve 25. března a vyvolala především v srbských městech vlny nepokojů. O dva dny později došlo ke státnímu převratu.

UHLÍŘ, Jan Boris. *Sokol za protektorátu. Organizovaná rezistence ČOS*. Praha, 2006. Dizertační práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav českých dějin. Vedoucí práce Kuklík, Jan, str. 129.

²³⁵ Tamtéž, str. 130.

²³⁶ JANEČEK, Oldřich. *Z počátků odboje*. Praha: Naše vojsko, 1969, str. 263.

²³⁷ UHLÍŘ, Jan Boris. *Sokol za protektorátu. Organizovaná rezistence ČOS*. Praha, 2006. Dizertační práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav českých dějin. Vedoucí práce Kuklík, Jan, str. 139.

Celkově mělo být 8. října zadrženo 900 členů Sokola. Ještě též den přikročil Reinhard Heydrich k úřednímu rozpuštění ČOS.²³⁸ Leč tato událost znamenala konec oficiálního vedení ČOS a řady sokolských činovníků byly zatýkáním silně poškozeny, k útlumu odbojové činnosti ze strany členů Sokola nedošlo díky organizaci JINDRA.

9.6 Organizace JINDRA

Počátky sokolské organizace JINDRA sahají již do dubna 1941, kdy došlo k úřednímu zastavení veškerých aktivit ČOS. Náčelník Augustin Pechlát společně s dalšími sokolskými činovníky vytvořil v rámci struktur sokolské obce organizaci JINDRA, nesoucí název po bývalém náčelníku ČOS Jindřichu Vaníčkovi.²³⁹ Během října 1941 byli zadrženi téměř všichni čelní představitelé předsednictva a *Komise pro styk se župami*, náčelníka Milíčovy župy ve Vyškově Ladislava Vaňka.²⁴⁰ V době zatýkání v rámci *Akce Sokol* se Vaněk měl skrývat v Brně, odkud v listopadu odjel do Prahy. Zde se Vaněk znovu zkontaktoval s bývalými zemskými župními veliteli pro Čechy Františkem Pecháčkem a pro Moravu Štěpánem Drásalem za účelem obnovy sokolské odbojové sítě s využitím již existujících struktur organizace JINDRA. Ve vedoucí komisi po boku Vaňka, Pecháčka a Drásala dále začali působit Jan Zelenka-Hajský, Josef Beneš, František Hejl aj.²⁴¹

Je pravděpodobné, že vedení organizace JINDRA chtělo navázat na předešlou odbojovou činnost, ovšem bez možnosti znovu spolupracovat s ÚVODEM a k němu náležejícími organizacemi. ÚVOD byl natolik ochromen zatýkáním ve svých řadách na podzim 1941, že již neobnovil svou činnost. Situace se však pro sokolskou obec změnila v momentě seskoku desantu ANTHROPOID poblíž obce Nehvizdy u Prahy 29. prosince 1941. Vysadkáři Jan Kubiš a Jozef Gabčík se po výsadku vydali do Rokycan a do Plzně vyhledat své záchytné adresy. O způsobu, jakým se parašutisté dostali do péče činovníků Sokola, stále panují dohady.

---

²³⁸ Tamtéž, str. 140.

²³⁹ KROUPA, Vlastislav. *Český antifašismus a odboj: slovníková příručka*. Praha: Naše vojsko, 1988, str. 430.

²⁴⁰ JANEČEK, Oldřich. *Z počátků odboje*. Praha: Naše vojsko, 1969, str. 259.

²⁴¹ UHLÍŘ, Jan Boris. *Sokol za protektorátu. Organizovaná rezistence ČOS*. Praha, 2006. Dizertační práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav českých dějin. Vedoucí práce Kuklík, Jan, str. 198.

Dle první varianty parašutisté získali od Václava Krále a jeho bývalého kolegy v Plzni kontakt na Václava Rutu, žijícího v Praze na Žižkově v Biskupcově ulici.²⁴² Rutu měl kolem 5. ledna navštívit Jan Zelenka, bývalý starosta Sokolské Krušnohorské-Kukaňovy župy v Duchcově, užívající krycí jméno Hajský.²⁴³ Dle druhé varianty měli být Jan Kubiš a Jozef Gabčík pár hodin po seskoku odkázáni v Nehvizdech farářem Františkem Samkem na člena místního Sokola Františka Kroutila. Jan Kubiš se měl vrátit do Nehvizd 13. ledna pro materiál, který s Jozefem Gabčíkem ukryli do zahradní boudy Antonína Sedláčka.²⁴⁴ Zde byl odkázán Kroutilem na člena Barákovy župy Břetislava Baumana z Horoušan. Bauman poté kontaktoval dalšího člena Barákovy župy Jaroslava Starého ze Šestajovic.²⁴⁵ Starý výsadkáře následně odkázal na župního náčelníka ve Vysočanech a člena organizace JINDRA Jaroslava Piskáčka, jenž měl o události výsadku informovat Jana Zelenku-Hajského.

Pro události v první polovině roku 1942 je postava Jana Zelenky-Hajského stěžejní. Vytvořil síť podporovatelů, která členům desantu ANTHROPOID a desantům, které byly vysazeny na území protektorátu později, poskytovala ilegální byty, finanční i materiální podporu včetně potravin a potravinových lístků. Do této podpůrné sítě byly zapojeny mimo jiné rodiny Novákových a Strnadových z pražské Libně, o nichž pojednávají další kapitoly.

---

²⁴² ŠUSTEK, Vojtěch. *Atentát na Reinharda Heydricha a druhé stanné právo na území tzv. protektorátu Čechy a Morava: edice historických dokumentů*. Praha: Archiv hl. m. Prahy, 2012, str. 721.

²⁴³ Tamtéž.

²⁴⁴ JANÍK, Vlastislav. Příběh rodiny Piskáčkových. *Paměť a dějiny: revue pro studium totalitních režimů*. 2016, 10(3), str. 84.

²⁴⁵ Tamtéž.

10. Bohuslav Strnad

Bohuslav Strnad se narodil 1. března roku 1905 v obci Rozdělov u Kladna manželům Julii a Bohuslavovi.²⁴⁶ V Kladně navštěvoval obecnou a posléze i reálnou školu. V Kladně také docházel do zdejší tělovýchovné jednoty Sokol. Jako své první zaměstnání si po řádných zkouškách zvolil dráhu učitele. V srpnu 1932 se přestěhoval do Prahy, konkrétně do bytu v ulici Na Rokytce čp. 1340 v Libni.²⁴⁷ S tímto životním rozhodnutím nejspíš také souvisí změna zaměstnání, neboť Bohuslav Strnad u své původní profese učitele nezůstal a nastoupil na místo úředníka na exekučním úřadu.²⁴⁸ Oženil se s Marií, roz. Pláničkovou, která též pracovala jako úřednice na tamním úřadě. Manželé se poté usadili v bytě v dnešní Pivovarnické ulici čp. 1844/15, dříve zvané Chelčického.²⁴⁹ Roku 1938 se dvojici narodila dcera Jana.

Strnad od svého příchodu do Prahy působil v libeňské TJ Sokol, následně zde získal funkci náčelníka jednoty, kterou vykonával až do chvíle, kdy byly aktivity tělovýchovné jednoty zakázány. Marie Strnadová byla také věrnou členkou sokolské jednoty.

Manželé Strnadovi jsou známi především díky své odbojové činnosti v rámci sokolské rezistence; poskytovali finanční a materiální pomoc nejen sokolským odbojovým pracovníkům působícím v ilegalitě a jejich rodinám, ale především parašutistům rtm. Janu Kubišovi a rtm. Jozefu Gabčíkovi z desantu ANTHROPOID vyslaným do okupované vlasti z Velké Británie za účelem provedení atentátu na zastupujícího říšského protektora Heydricha. Přestože je problematika operace ANTHROPOID již bohatě popsána v jiných publikacích, pro potřeby této kapitoly budou vybrané události týkající se období od vysazení desantu až po samotný akt atentátu nápomocny k dokreslení odbojové činnosti manželů Strnadových.

---

²⁴⁶ Národní archiv v Praze, f. Policejní ředitelství Praha II. – prezidium – 1941-1950, Praha, sg. St. 14/31, Záznam o pobytu Bohuslava Strnada.

²⁴⁷ Tamtéž.

²⁴⁸ ČVANČARA, Jaroslav, JANÍK, Vlastislav, LEDVINKA, Václav a ŠUSTEK, Vojtěch. *Pamětní kniha: 294 hrdinů a obětí heydrichiády popravených v Mauthausenu*. Praha: Archiv hlavního města Prahy ve spolupráci se spolkem Scriptorium, 2013, str. 276.

²⁴⁹ Národní archiv v Praze, f. Policejní ředitelství Praha II. – prezidium – 1941-1950, Praha, sg. St. 14/31, Žádost o vyšetření majetkových poměrů manželů Strnadových ze Zemského finančního ředitelství ze dne 17. října 1939.

O možných variantách, jak se výsadkáři dostali do péče činovníků sokolské rezistence, zde již byla řeč výše. Poté, co se Zelenka dozvěděl o výsadku ANTHROPOID, si vzal na starost obstarávání ilegálních bytů a potravin nejen pro rotmistry Kubiše a Gabčíka, ale také pro další výsadkové skupiny vyslané v období od počátku roku 1942 až do svého zatčení. Jan Zelenka o této situaci a především o nutnosti získat finanční a materiální prostředky informoval svého známého z Krušnohorské-Kukaňovy župy Václava Nováka, žijícího s rodinou v Praze-Libni. Novák posléze informaci předal Jaroslavu Piskáčkovi, bývalému zástupci náčelníka Barákovy župy ve Vysočanech a členu organizace JINDRA.²⁵⁰ Pravděpodobně Novák či Piskáček posléze k účasti oslovili Bohuslava Strnada, jenž stejně jako Piskáček spadl do Barákovy župy, dále pak zástupce náčelníka TJ Sokol v Karlíně Františka Hejla a župního vedoucího dorostu tamtéž Antonína Oktábce.²⁵¹

O seskoku rotmistrů Gabčíka a Kubiše poblíž Nehvizd měl dle výpovědi bývalého náměstka TJ Sokol v Libni JUDr. Jiřího Štrosse Strnad říct zde jmenovanému a tamnímu starostovi TJ Sokol Josefu Mrklasovi, přičemž vyzdvihl potřebu podpory především v oblasti finanční a materiální.²⁵² Není známo, zda byl k tomuto jednání Strnad instruován či zda se jednalo o jeho vlastní iniciativu. Štross s Mrklasem přislíbili přispěním potravinových lístků a také menší peněžní částkou z financí, které však podléhaly kontrole ze strany německých úřadů, proto bylo třeba najít další způsob, jak obstarat větší peněžní obnos.

Strnad společně se Štrossem začali potřebné finanční prostředky vybírat formou sbírky mezi členy libeňské sokolské jednoty a také mezi členy bývalého předsednictva.²⁵³ Sbírka se poté ještě několikrát opakovala. Další formu podpory nejen výsadkářů z desantu ANTHROPOID představovaly potravinové lístky. Konkrétně Štross dle svých vlastních slov Strnadovi poskytoval lístky na chleba a na mouku.²⁵⁴

---

²⁵⁰ JANÍK, Vlastislav. Příběh rodiny Piskáčkových. *Paměť a dějiny: revue pro studium totalitních režimů*. 2016, 10(3), str. 83.

²⁵¹ ŠUSTEK, Vojtěch. *Atentát na Reinharda Heydricha a druhé stanné právo na území tzv. protektorátu Čechy a Morava: edice historických dokumentů*. Praha: Archiv hl. m. Prahy, 2012, str. 554.

²⁵² Tamtéž, str. 562.

²⁵³ Tamtéž, str. 562.

²⁵⁴ Tamtéž.

Další lístky měl Strnad získat od městského tajemníka města Neratovice, bývalého soudního zaměstnance a taktéž věrného Sokola Josefa Duba, který ve funkci tajemníka města Neratovice nahradil v říjnu zatčeného starostu Barákovy župy Jaroslava Řepu.²⁵⁵ V dubnu 1942 přišel Strnad za Štrossem s prosbou o lístky na oděvy, neboť bylo nutné sehnat pro výsadkáře 4 pláště, jelikož byli vybaveni pouze zimníky, jejichž nošení za jarního počasí by mohlo budit podezření.²⁵⁶

Podporovatelská činnost Bohuslava Strnada neustala ani po provedení atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha dne 27. května, po němž se museli Jan Kubiš a Jozef Gabčík spolu s dalšími výsadkáři Jaroslavem Švarcem, Josefem Bublíkem, Josefem Valčíkem, Janem Hrubým a Adolfem Opálkou ukrýt v kryptě kostela sv. Cyrila a Metoděje v Resslově ulici, za protektorátu přejmenovaného jako kostel sv. Karla Boromejského. Mezi další podporovatele výsadkářů, se kterými Bohuslav Strnad jednal a kteří se zasloužili o zásobování výsadkářů, se zařadili řezník Bohumil Vosmík z Libně, František Jarolímek, svého času majitel hostince tamtéž a pekař Josef Kyncl.

V momentě odhalení úkrytu výsadkářů za přičinění Karla Čurdy 18. června 1942 byla spuštěna další mohutná vlna zatýkání a domovních prohlídek. Dne 9. července byla zatčena rodina Václava Nováka, 13. července došlo k zadržení Jaroslava Piskáčka. O den později 14. července byli odvezeni k výslechům Jaroslav Smrž, František Hejl, Antonín Oktábec a Marie a Bohuslav Strnadovi. Posléze byli převezeni do věznice na Pankráci a odtud do Malé pevnosti v Terezíně. Dne 29. září 1942 byli manželé Strnadovi odsouzeni stanným soudem k trestu smrti, který na nich byl vykonán o necelý měsíc později v koncentračním táboře Mauthausen dne 24. října 1942.²⁵⁷

---

²⁵⁵ Z kroniky městyse Neratovice - rok 1942. *Listy města Neratovice*. Město Neratovice, 2012, str.5.

²⁵⁶ ŠUSTEK, Vojtěch. *Atentát na Reinharda Heydricha a druhé stanné právo na území tzv. protektorátu Čechy a Morava: edice historických dokumentů*. Praha: Archiv hl. m. Prahy, 2012, str. 563.

²⁵⁷ ČVANČARA, Jaroslav, JANÍK, Vlastislav, LEDVINKA, Václav a ŠUSTEK, Vojtěch. *Pamětní kniha: 294 hrdinů a obětí heydrichiády popravených v Mauthausenu*. Praha: Archiv hlavního města Prahy ve spolupráci se spolkem Scriptorium, 2013, str. 276-277.

11. Václav Novák

Václav Novák se narodil 18. ledna 1893 v Nebuželích u Mělníka. Po vyučení začal pracovat jako truhlář. Roku 1913 se přestěhoval do obce Podmokly u Děčína, kde poznal svou budoucí manželku Marii, roz. Soukupovou.²⁵⁸ Vychovávali spolu 4 děti – Václava, Annu, Miroslavu a Jindřišku. Za první světové války bojoval v legiích na území Ruska. Po návratu do vlasti byl V. Novák spolu se svou manželkou věrným členem tamní tělocvičené jednoty Sokol, v jejímž čele posléze zastával funkci náčelníka. Později se stal náčelníkem Krušnohorské-Kukaňovy župy. Ve vedení župy působil spolu s Novákem Jan Zelenka-Hajský jakožto starosta.²⁵⁹

Po přijetí Mnichovské dohody roku 1938 musely rodiny Václava Nováka i Jana Zelenky Hajského odejít ze svých domovů v pohraničí. Novákovi našli útočiště v pražské Libni v ulici Stránského 351/3. Jan Zelenka-Hajský se spolu s manželkou a synem usídlil na Žižkově v ulici Biskupcova. V Praze Václav Novák vstoupil do Barákovy župy a stal se cvičitelem v TJ Sokol na Starém městě, kde působil až do zákazu veškerých sokolských aktivit.²⁶⁰ Tato událost z 12. dubna 1941 a následné rozpuštění Sokola dne 8. října téhož roku lze s jistotou vnímat jako impuls pro organizování odbojové sítě v rámci sokolských jednot. Václav Novák v této síti spolupracoval s Jaroslavem Piskáčkem, Jaroslavem Smržem, Antonínem Oktábcem, Františkem Hejlem a především s Janem Zelenkou-Hajským.²⁶¹ Za účelem spolupráce kontaktoval svého známého Václava Marečka, žijícího na Mělníku.²⁶² Novák měl Marečka a další členy tamního jednoty Sokol informovat o tvorbě odbojové sítě, přičemž Václav Mareček v dalších měsících fungoval jako spojka mezi mělnickou buňkou a V. Novákem.

---

²⁵⁸ Tamtéž, str. 207.

²⁵⁹ JANÍK, Vlastislav. Příběh rodiny Piskáčkových. *Paměť a dějiny: revue pro studium totalitních režimů*. 2016, 10(3), str. 82.

²⁶⁰ ČVANČARA, Jaroslav, JANÍK, Vlastislav, LEDVINKA, Václav a ŠUSTEK, Vojtěch. *Pamětní kniha: 294 hrdinů a obětí heydrichiády popravených v Mauthausenu*. Praha: Archiv hlavního města Prahy ve spolupráci se spolkem Scriptorium, 2013, str. 207

²⁶¹ Tamtéž, str. 201.

²⁶² ŠUSTEK, Vojtěch. *Atentát na Reinharda Heydricha a druhé stanné právo na území tzv. protektorátu Čechy a Morava: edice historických dokumentů*. Praha: Archiv hl. m. Prahy, 2012, str. 786.

S tím přímo souvisí další neméně důležitá aktivita členů sokolských jednot v podobě materiální a finanční podpory rodin zatčených, osob přebývajících svého času v ilegalitě a v neposlední řadě také výsadkářům z 1. operační vlny zvláštní skupiny D, vyslaným na území protektorátu za účelem splnění zadaných zpravodajských, sabotážních, spojovacích, kurýrních a diverzních úkolů.²⁶³ Jak bylo řečeno výše, o přítomnosti výsadkářů z desantu ANTHROPOID na území protektorátu a především v Praze se členové Sokola včetně Václava Nováka dozvěděli poměrně brzy po uskutečnění výsadku. Novák spolu s Piskáčkem měl informovat o této záležitosti v lednu 1942 při schůzce v Karlíně Antonína Oktábce a Františka Hejla, dále byla tato informace sdělena Bohuslavu Strnadovi.²⁶⁴

Za těchto nových okolností bylo třeba posílit distribuční síť potravinových lístků a potravin obecně. Z tohoto důvodu se zvyšovala také frekvence návštěv Václava Nováka na Mělnicku, přičemž již nešlo pouze o podporu materiální, ale částečně také zpravodajskou, např. ohledně situace v zásobování, o pohybu německých armádních jednotek aj.²⁶⁵ Součástí sokolské odbojové činnosti v rámci podpory výsadkářů také bylo zřizování ilegálních bytů. Centrálním záchytným bodem, kam zamířili po příchodu do Prahy téměř všichni parašutisté vyslaní z Velké Británie, se stal byt manželů Aloise a Marie Moravcových v Biskupcově ulici na Žižkově, kteří také blízce spolupracovali s Janem Zelenkou-Hajským. V dalším ze široké sítě ilegálních bytů žila rodina Novákových.

V povědomí široké veřejnosti je rodina Novákových propojena především s událostmi těsně po uskutečnění atentátu na Reinharda Heydricha. Jan Kubiš odjel z ulice V Holešovičkách na kole půjčeném od rodiny Smržových do dolní Libně. Zde kolo odložil na rohu hlavní Primátorské třídy a vedlejší Slavatovy ulice (dnešních ulic Zenklova a U Synagogy) a vydal se k bytu rodiny Novákových.²⁶⁶

---

²⁶³ BŘEČKA, Jan. *Silver B neodpovídá: historie čs. paraskupiny z Velké Británie v letech 2. světové války*. Brno: Spolek přátel československého opevnění, 2004, str. 17.

²⁶⁴ ŠUSTEK, Vojtěch. *Atentát na Reinharda Heydricha a druhé stanné právo na území tzv. protektorátu Čechy a Morava: edice historických dokumentů*. Praha: Archiv hl. m. Prahy, 2012, str. 832.

²⁶⁵ Tamtéž, str. 787.

²⁶⁶ Tamtéž, 731.

V místě bydlíště se v té době nacházela Marie Nováková s dcerou Jindřiškou. Ta byla následně na Kubišovu žádost vyslána na místo, kde Kubiš kolo zanechal, aby jej odvezla. Zde se jí na kolo dotazovaly Cecilie Adamová a Františka Nováková, z nichž jedna posléze o této události informovala německé policejní složky.²⁶⁷ V podvečer 27. května 1942 kolo u Novákových vyzvedl Miroslav Piskáček a odvezl jej Jaroslavu Smržovi do Vysočan.²⁶⁸ Na základě výpovědi svědkyně, která si všimla Jindřišky Novákové, bylo dne 3. června 1942 vyhlášeno pátrání, jež vyústilo zadržením 250 dívek z Libně. Ty byly následně odvezeny do Petschkova paláce a podrobeny identifikaci ze strany jmenovaných žen. Tato akce nebyla úspěšná, neboť ženy Jindřišku Novákovou neidentifikovaly. O měsíc později, 9. července 1942, však byla rodina Novákových zatčena.²⁶⁹ Nejdříve byli přepraveni do vazby na Karlovo náměstí, posléze do Malé pevnosti v Terezíně. Obdobně jako rodina Strnadových, i Novákovi byli dne 29. září 1942 v nepřítomnosti odsouzeni stanným soudem k trestu smrti. Spolu s 288 odbojáři byla rodina Novákových odvezena do koncentračního tábora Mauthausen, kde byla 24. října 1942 popravena.

---

²⁶⁷ ČVANČARA, Jaroslav, JANÍK, Vlastislav, LEDVINKA, Václav a ŠUSTEK, Vojtěch. *Pamětní kniha: 294 hrdinů a obětí heydrichiády popravených v Mauthausenu*. Praha: Archiv hlavního města Prahy ve spolupráci se spolkem Scriptorium, 2013, str. 205.

²⁶⁸ JANÍK, Vlastislav. Příběh rodiny Smržovy. *Paměť a dějiny: revue pro studium totalitních režimů*. 2017, 7(2), str. 96.

²⁶⁹ ČVANČARA, Jaroslav, JANÍK, Vlastislav, LEDVINKA, Václav a ŠUSTEK, Vojtěch. *Pamětní kniha: 294 hrdinů a obětí heydrichiády popravených v Mauthausenu*. Praha: Archiv hlavního města Prahy ve spolupráci se spolkem Scriptorium, 2013, str. 205.

Závěr

Do odbojové činnosti proti nacistické okupační moci se po dobu 6 let trvajícího největšího celosvětového válečného konfliktu zapojilo na protektorátním území nespočet statečných žen a mužů. Já měla možnost zde vypovědět příběh pouze několika z nich. Jednalo o sice poměrně malý vzorek v rámci rozsáhlé sítě domácího odboje, přesto se nám nabídl zajímavý vhled do rezistenční činnosti nejen vybraných osobností, ale také jednotlivých organizací domácí odbojové scény, ke kterým tito muži a ženy náleželi.

V této práci jsem věnovala pozornost odbojovým pracovníkům, jež v tzv. dolní Libni, žili či zde působili v rámci své ilegální činnosti a jejichž památku uchovávají jména libeňských ulic, náměstí a pamětní desky. První kapitola pojednává o historii, organizaci ilegální sítě a odbojové činnosti organizace PVVZ, v níž působil František Andršt, žijící v bytě v Chocholoušově ulici v Libni, jako funkcionář a následně i člen druhé garnitury. Díky dochovaným archiváliím, jež podrobně popisují případy zadržených Bedřicha Vařeky, Josefa Sedlmeyera, Bruna Pitaše a Václava Fialy, kteří patřili do ilegální buňky vedené právě Františkem Andrštem, jsem mohla ve druhé kapitole podat poměrně podrobný popis rozsahu jeho odbojové činnosti v oblasti zpravodajství a distribuce ilegálních tiskovin. Za zmínku také stojí potvrzení hypotézy Jana Kuklíka v publikaci *K problematice vzniku národní fronty v domácím odboji: vývoj odbojové organizace PVVZ na území Čech v letech 1939-1941*, kde autor zmiňuje snahu PVVZ získat vlastní radiotelegrafickou stanici.²⁷⁰

Následující kapitola pojednává o zastřešující organizaci ÚVOD, o jejích prvopočátcích v podobě *Politického ústředí*, následné přestavbě a nové koncepci a v neposlední řadě o odbojové činnosti. V další kapitole jsem pak zpracovala život a rezistenční činnost člena organizace ÚVOD JUDr. Václava Holého.

---

²⁷⁰ KUKLÍK, Jan. *K problematice vzniku národní fronty v domácím odboji: vývoj odbojové organizace PVVZ na území Čech v letech 1939-1941*. Praha: Univerzita Karlova, 1976, str. 110.

Jako další téma ve své práci jsem zpracovala odchod politické strany KSČ do ilegality, její odbojovou činnost a mimo jiné i postavení vůči dalším odbojovým organizacím. Velice zajímavou postavou v této mozaice odbojářů byl pak člen *ilegální KSČ* Karel Elznic díky své poměrně bouřlivé předválečné stranické kariéře. Elznicovu ilegální činnost jsem popsala na základě výpovědí členů ilegálních buněk na Havlíčkovobrodsku, mezi nimiž byli Stanislav Kubát, Oldřich Partl, Ladislav Musil, Václav Vampola a další. Za *ilegální KSČ* v Libni působili také Cyril Šumbera a Josef Krátký, jejichž osudy tvoří osnovu následující kapitoly. Šumbera se prosadil především v období druhé garnitury, kdy v Praze řídil ilegální tiskařskou síť a konkrétně v Libni spolu s Josefem Krátkým řídili chod centrální tiskárny *ilegální KSČ* z dílny truhláře Františka Knižáka v Lindnerově ulici v Libni.

Další v pořadí, ale neméně významnou součástí této práce, bylo zpracování ilegálních aktivit sokolské obce, jež je dnes s Libní spojena především kvůli zde uskutečněnému atentátu na Reinharda Heydricha. V této kapitole jsem se proto snažila poukázat také na další stránky odbojové činnosti členů Sokola a vzájemnou spolupráci s dalšími organizacemi. Poslední kapitoly pak pojednávají o členech sokolské tělovýchovné jednoty Bohuslavu Strnadovi a Václavu Novákovi, kteří se velkou mírou podíleli na podpůrné síti výsadkářů, vyslaných na území protektorátu z Velké Británie.

Problematika domácího odboje je pro bakalářskou práci složité a rozvětvené téma. V Libni působilo mnoho dalších odbojových pracovníků, jejichž příběhy by si díky jejich odvaze a odhodlání v dobách pro naši vlast nejtěžších zasloužily být zde alespoň zmíněny. Je to jedna z možností, jak by mohla být tato práce v budoucnu rozšířena.

Seznam použitých pramenů a literatury

Primární prameny

Archiv bezpečnostních složek, fond Německé soudy v říši (141), k. 340, sign. 141-340-2, Vyšetřovací složka Bedřicha Vařeky, Josefa Sedlmeyera, Bruna Pitaše a Václava Fialy.

Archiv bezpečnostních složek, fond Německé soudy v říši (141), k. 313, sign. 141-313-1, Vyšetřovací složka Karla Prokopa.

Archiv bezpečnostních složek, fond Německé soudy v říši (141), k. 338, sign. 141-338-7, Vyšetřovací složka Jana Weila.

Archiv bezpečnostních složek, fond Německé soudy v říši (141), k. 549, sign. 141-549-20, Vyšetřovací složka Josefa Krátkého.

Archiv bezpečnostních složek, fond Německé soudy v říši (141), k. 507, sign. 141-507-3, Vyšetřovací složka Františka Holendy.

Archiv bezpečnostních složek, fond Německé soudy v říši (141), k. 507, sign. 141-507-4, Vyšetřovací složka Jaroslava Wiedemana.

Archiv bezpečnostních složek, fond Německé soudy v říši (141), k. 507, sign. 141-507-6, Stavba organizace ilegální KSČ kraje Německý Brod.

Archiv bezpečnostních složek, fond Německé soudy v říši (141), k. 507, sign. 141-507-9, Vyšetřovací složka Stanislava Kubáta.

Archiv bezpečnostních složek, fond Německé soudy v říši (141), k. 507, sign. 141-507-10, Vyšetřovací složka Ladislava Musila.

Národní archiv v Praze, f. Svaz protifašistických bojovníků – ústřední výbor, Praha, sg. Andrštová M., č. j. 19883. Členská přihláška pro pozůstalé ze dne 4. října 1945.

Národní archiv v Praze, f. Zemský úřad Praha – Prezidium zemského úřadu v Praze, Praha, sg. 207-20-10, Listina o zadržení a zatčení Karla Elznice ze dne 28. července 1932.

Národní archiv v Praze, f. Zemský úřad Praha – Prezidium zemského úřadu v Praze, Praha, sg. 207-20-10, Zápis Policejního ředitelství v Plzni ze dne 9. dubna 1930.

Národní archiv v Praze, f. Zemský úřad Praha – Prezidium zemského úřadu v Praze, Praha, sg. 207-20-10, Zápis Policejního ředitelství v Plzni ze dne 25. března 1930.

Národní archiv v Praze, f. Zemský úřad Praha – Prezidium zemského úřadu v Praze, Praha, sg. 42/E-24/19, Zápis z Velitelství četnické stanice v Kamenných Žehrovicích ze dne 23. dubna 1932.

Národní archiv v Praze, f. Zemský úřad Praha – Prezidium zemského úřadu v Praze, Praha, sg. 207-20-10, Záznamy o pobytu Karla Elznice.

Národní archiv v Praze, f. Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1941-1950, sg. S7357/2, Záznam o zadržení Cyrila Šumbery ze dne 7. března 1936.

Národní archiv v Praze, f. Svaz protifašistických bojovníků – ústřední výbor, Praha, sg. Cyril Šumbera, Čs. Rozhlas č. 45/1971, A léta běží. Kdo je Cyril Šumbera.

Národní archiv v Praze, f. Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1941-1950, sg. S7357/2, Odvolací dopis Cyrila Šumbery ze dne 16. dubna 1936.

Národní archiv v Praze, f. Svaz protifašistických bojovníků – ústřední výbor, Praha, sg. V. Holý, č. j. 19940, HR r. 41, Z galerie statečných. JUDr. Václav Holý.

Národní archiv v Praze, f. Svaz protifašistických bojovníků – ústřední výbor, Praha, sg. V. Holý, č. j. 19941, Zápis z Policejního ředitelství v Praze ze dne 23. května 1941.

Národní archiv v Praze, f. Policejní ředitelství Praha II. – prezidium – 1941-1950, Praha, sg. St. 14/31, Záznam o pobytu Bohuslava Strnada.

Národní archiv v Praze, f. Policejní ředitelství Praha II. – prezidium – 1941-1950, Praha, sg. St. 14/31, Žádost o vyšetření majetkových poměrů manželů Strnadových ze Zemského finančního ředitelství ze dne 17. října 1939.

Sekundární literatura

BŘEČKA, Jan. *Silver B neodpovídá: historie čs. paraskupiny z Velké Británie v letech 2. světové války*. Brno: Spolek přátel československého opevnění, 2004.

ČVANČARA, Jaroslav, JANÍK, Vlastislav, LEDVINKA, Václav a ŠUSTEK, Vojtěch. *Pamětní kniha: 294 hrdinů a obětí heydrichiády popravených v Mauthausenu*. Praha: Archiv hlavního města Prahy ve spolupráci se spolkem Scriptorium, 2013.

HÁJKOVÁ, Alena. *Strana v odboji: z dějin ilegálního boje KSČ v letech 1938-1942*. Praha: Svoboda, 1975.

HÁJKOVÁ, Alena. *Praha v komunistickém odboji*. Praha: Svoboda, 1984.

JANEČEK, Oldřich. *Z počátků odboje: 1938-1941*. Praha: Naše vojsko, 1969.

JANÍK, Vlastislav. Příběh rodiny Piskáčkových. *Paměť a dějiny: revue pro studium totalitních režimů*. 2016, 10(3).

JANÍK, Vlastislav. Příběh rodiny Smržovy. *Paměť a dějiny: revue pro studium totalitních režimů*. 2017, 7(2).

KOURA, Petr. *Podplukovník Josef Balabán: život a smrt velitele legendární odbojové skupiny "Tři králové"*. V Praze: Rybka Publishers, 2003.

KRAUS, Jiří. *Nový akademický slovník cizích slov A-Ž*. Praha: Academia, 2005.

KROUPA, Vlastislav. *Český antifašismus a odboj: slovníková příručka*. Praha: Naše vojsko, 1988.

KUKLÍK, Jan. *K problematice vzniku národní fronty v domácím odboji: vývoj odbojové organizace PVVZ na území Čech v letech 1939-1941*. Praha: Univerzita Karlova, 1976.

KUKLÍK, Jan. *Spisovatelský manifest a Petiční výbor Věrní zůstaneme*. In: Přednášky z 51. běhu Letní školy slovanských studií. Praha: Univerzita Karlova, 2008.

KURAL, Václav. *Vlastenci proti okupaci: ústřední vedení odboje domácího: 1940-1943*. Praha: Karolinum, 1997.

LAŠŤOVKA, Marek. *Pražský uličník: encyklopedie názvů pražských veřejných prostranství*. Praha: Libri, 1998.

PASÁK, Tomáš. *Bojovali za nás: Sborník o hrdinech protifašistického odboje na Praze 6*. Praha: Obvodní výbor ČSPB Praha 6, 1985.

ŠUSTEK, Vojtěch. *Atentát na Reinharda Heydricha a druhé stanné právo na území tzv. protektorátu Čechy a Morava: edice historických dokumentů*. Praha: Archiv hl. m. Prahy, 2012.

TOMEŠ, Josef. *Průkopníci a pokračovatelé: osobnosti v dějinách české sociální demokracie 1878-2003: bio-grafický slovník*. Praha: Demos, 2004.

UHLÍŘ, Jan Boris. *Sokol za protektorátu. Organizovaná rezistence ČOS*. Praha, 2006. Dizertační práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav českých dějin. Vedoucí práce Kuklík, Jan.

VOZKA, Jaroslav. *Hrdinové domácího odboje*. Praha: Práce, 1946.

Z kroniky městyse Neratovice - rok 1942. *Listy města Neratovice*. Město Neratovice, 2012.